

پایش عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و
عشایر در شهرستان کازرون و مقایسه با استان فارس

فهرست مطالب

فصل اول: دیباچه، تاریخچه و معرفی منطقه مورد بررسی.....	Error! Bookmark not defined.
مقدمه.....	۷
سیر تاریخی بیمه اجتماعی و بررسی تجارب برخی کشورها.....	۸
معرفی اجمالی استان فارس.....	۱۳
جایگاه شهرستان کازرون در نظام تقسیمات سیاسی استان فارس.....	۱۵
جمع بندی فصل اول.....	۱۸
فصل دوم: ویژگی های اجتماعی و ساختار جمعیتی شهرستان کازرون.....	Error! Bookmark not defined.
مقدمه.....	۲۰
جمعیت.....	۲۱
نرخ رشد جمعیت.....	۲۴
خانوار.....	۳۰
توزیع سنی و جنسی جمعیت.....	۳۱
تراکم جمعیت.....	۳۵
تحصیلات و سواد.....	۳۶
جمع بندی فصل دوم.....	۳۸
فصل سوم: ساختار اقتصادی و نوع فعالیت ها در شهرستان کازرون.....	Error! Bookmark not defined.
مقدمه.....	۴۰
نرخ مشارکت اقتصادی.....	۴۱
اشتغال و بیکاری.....	۴۳
سهم اشتغال در بخش های اقتصادی.....	۴۶
شاخص سرباری.....	۴۸
بخش های سه گانه اقتصادی.....	۴۹
کشاورزی.....	۴۹
دامداری.....	۵۸
جایگاه تولیدات دامی استان فارس در کشور.....	۵۹
صنعت.....	۶۱
خدمات.....	۶۲
جمع بندی فصل سوم.....	۶۴
فصل چهارم: عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون.....	Error!
مقدمه.....	Bookmark not defined.
.....	۶۶

تعداد کارگزاری های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون.....	۶۶
پراکنش مکانی کارگزاری ها در سطح شهرستان کازرون.....	۶۸
نسبت کارگزاری به خانوار و جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر.....	۷۰
تعداد بیمه شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون.....	۷۰
تعداد بیمه شدگان جدید به صورت سالانه در شهرستان کازرون و استان فارس.....	۷۱
نرخ رشد بیمه شدگان جدید به صورت سالانه در شهرستان کازرون و استان فارس.....	۷۳
جنسیت بیمه شدگان شهرستان کازرون.....	۷۵
وضعیت تأهل بیمه شدگان شهرستان کازرون.....	۷۶
درصد بیمه شدگان شهرستان کازرون به تفکیک گروه های مشمول.....	۷۷
نسبت بیمه شدگان شهرستان کازرون به تعداد خانوار و جمعیت.....	۷۹
سهم بیمه شدگان با سن کمتر از ۳۰ سال، از کل بیمه شدگان شهرستان کازرون.....	۸۰
تعداد مستمری بگیران شهرستان کازرون.....	۸۱
جمع بندی فصل چهارم.....	۸۳
فصل پنجم: نقش صندوق بیمه اجتماعی در زمینه سازی پیشرفت اقتصادی و توسعه اجتماعی مناطق	
Error! Bookmark not defined. ..... روستایی و عشایری شهرستان کازرون.....	
مقدمه.....	۸۶
روش شناسی.....	۸۶
معرفی روش کارت امتیازی متوازن (BSC).....	۸۷
یافته ها.....	۹۰
منظر یادگیری و رشد.....	۹۰
منظر فرآیندهای داخلی.....	۹۲
منظر مشتریان.....	۹۴
منظر مالی.....	۹۵
جمع بندی و نتیجه گیری فصل پنجم.....	۹۷
Error! Bookmark not defined. ..... فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....	
نتیجه گیری.....	۹۹
پیشنهادات.....	۱۰۴

فهرست اشکال، جداول و نقشه ها

- نقشه ۱. موقعیت استان فارس در کشور و تقسیمات سیاسی استان فارس ۱۵
- جدول ۱. تعداد بخش، شهر، دهستان و آبادی های دارای سکنه شهرستان کازرون ۱۶
- نقشه ۲. موقعیت سیاسی شهرستان کازرون ۱۷
- نمودار ۱. تغییرات جمعیتی کشور طی سه دهه اخیر به تفکیک نقاط شهری و روستایی ۲۱
- جدول ۲. جمعیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی طی دوره ۲۲
- جدول ۳. سهم جمعیتی نقاط شهری و روستایی استان فارس و شهرستان کازرون در سال های ۲۳
- نمودار ۲. سهم جمعیتی نقاط شهری و روستایی استان فارس و شهرستان کازرون در سال های ۲۴
- جدول ۴. نرخ رشد جمعیتی نقاط شهری و روستایی به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون ۲۵
- جدول ۵. رتبه و درصد روستانشینی شهرستان های استان فارس ۲۶
- جدول ۶. جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون ..... **Error! Bookmark not defined.**
- جدول ۷. تعداد جمعیت و خانوار جامعه عشایری استان فارس طی سه دوره سرشماری ۲۹
- جدول ۸. تعداد جمعیت و خانوار جامعه عشایری شهرستان کازرون به تفکیک ایلات و طوایف در سال ۳۰
- جدول ۹. تعداد خانوار روستایی به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون ۳۱
- جدول ۱۰. جمعیت روستاهای استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک گروه های سنی ۳۲
- جدول ۱۱. طبقات سنی جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون ۳۲
- جدول ۱۲. جمعیت گروه سنی ۵۰-۱۸ سال شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان به تفکیک شهرستان ۳۳
- جدول ۱۳. نسبت جنسی جمعیت استان فارس ۳۴
- جدول ۱۴. نسبت جنسی جمعیت شهرستان کازرون ۳۴
- نمودار ۲. نسبت جنسی جمعیت شهرستان کازرون در سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ ..... ۳۵
- جدول ۱۵. تراکم جمعیت در استان فارس و شهرستان کازرون ۳۶
- جدول ۱۶. میزان باسوادی در شهرستان کازرون در مناطق شهری و روستایی طی سال های ۳۷
- نمودار ۴. نرخ با سوادی در شهرکازرون طی سال های ۱۳۹۵-۱۳۶۵ ..... ۳۷
- جدول ۱۷. نرخ فعالیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۴۲
- جدول ۱۸. نرخ فعالیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۴۲
- جدول ۱۹. نرخ فعالیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۴۲
- نمودار ۵. نرخ فعالیت اقتصادی به تفکیک مناطق روستایی استان فارس و شهرستان کازرون ۴۳
- جدول ۲۰. نرخ بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۸۵ ..... ۴۴

- جدول ۲۱. نرخ بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۰ ..... ۴۵
- جدول ۲۲. نرخ بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۵ ..... ۴۵
- نمودار ۶. روند نرخ رشد بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون ۴۵
- جدول ۲۳. سهم اشتغال در بخش های سه گانه اقتصادی به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون ۴۷
- نمودار ۷. سهم اشتغال در بخش های سه گانه اقتصادی به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون ۴۷
- جدول ۲۴. بار تکفل معیشتی به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ ..... ۴۸
- جدول ۲۵. سطح زیر کشت محصولات زراعی در سال زراعی ۹۴-۹۵ (واحد: هکتار) ۵۷
- جدول ۲۶. میزان تولیدات محصولات زراعی در سال زراعی ۹۴-۹۵ (واحد: تن) ۵۷
- جدول ۲۷. سطح و میزان تولیدات باغی در سال زراعی ۹۴-۹۵ (واحد: هکتار. تن) ۵۸
- جدول ۲۸. جمعیت دام به تفکیک نوع دام و شهرستان (واحد: رأس، نفر، قطعه) ۵۹
- جدول ۲۹. تولید فرآورده های دام و طیور در سال ۱۳۹۵ (واحد: تن) ۵۹
- جدول ۳۰. فرآورده های دامی در سال ۱۳۹۵ (واحد: هزار تن) ۶۰
- جدول ۳۱. میزان تولیدات کشاورزی استان فارس به تفکیک سال و زیربخش (واحد: تن) ۶۰
- جدول ۳۲. وضعیت فعالیت های بخش معدن در شهرستان کازرون ۶۲
- جدول ۳۳. فعالیت های اولویت دار در بخش خدمات استان فارس ۶۳
- نمودار ۸. جایگاه کارگزاری ها در ساختار سازمانی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر ۶۷
- جدول ۳۴. تعداد و محل استقرار کارگزاری های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در ۶۹
- نقشه ۳. پراکنش فضایی کارگزاری ها در سطح شهرستان کازرون ۶۹
- جدول ۳۵. نسبت تعداد کارگزاری به خانوار و جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال ۷۰
- جدول ۳۶. تعداد و درصد افراد بیمه شده استان فارس و شهرستان کازرون تا پایان سال ۱۳۹۷ ..... ۷۱
- جدول ۳۷. تعداد افراد بیمه شده در هر سال به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون ۷۲
- نمودار ۹. تعداد افراد بیمه شده در هر سال در شهرستان کازرون (سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۷) ۷۲
- نمودار ۱۰. تعداد افراد بیمه شده در هر سال در استان فارس (سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۷) ۷۳
- جدول ۳۸. نرخ رشد بیمه شدگان جدید هر سال نسبت به سال قبل (سال پایین تر، سال مینا می باشد) ۷۳
- جدول ۳۹. تعداد کل بیمه شده در استان فارس و شهرستان کازرون (فراوانی تجمعی) ۷۴
- جدول ۴۰. نرخ رشد مطلق بیمه شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، سال ها ۷۴
- نمودار ۱۱. نرخ رشد مطلق بیمه شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر ۷۵
- نمودار ۱۲. جنسیت بیمه شدگان استان فارس و شهرستان کازرون ۷۶

- جدول ۴۱. وضعیت تأهل بیمه شدگان شهرستان کازرون..... ۷۶
- نمودار ۱۳. گروه های مشمول بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر..... **Error! Bookmark not defined.**
- جدول ۴۲. تعداد افراد بیمه شده به تفکیک گروه های مشمول..... ۷۸
- نمودار ۱۴. درصد افراد بیمه شده به تفکیک گروه های مشمول..... ۷۹
- جدول ۴۳. نسبت بیمه شدگان به خانوار و جمعیت روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان..... ۸۰
- نمودار ۱۵. سهم بیمه شدگان زیر ۳۰ سال شهرستان کازرون از کل افراد بیمه شده استان فارس..... ۸۱
- جدول ۴۴. تعداد مستمری بگیران به تفکیک سه گروه از کارافتاده، بارنشسته و فوت شده..... ۸۲
- نمودار ۱۶. درصد مستمری بگیران به تفکیک سه گروه از کارافتاده، بارنشسته و فوت شده..... ۸۲
- جدول ۴۵. معیارها بر اساس روش BSC..... ۹۰
- جدول ۴۶. ارزیابی عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از منظر مشتریان..... ۹۵

مقدمه

تأمین اجتماعی که آمیزه ای از امنیت اقتصادی و اجتماعی قلمداد می شود، نظامی جامع است که آحاد جامعه را در برابر رویدادهای غیر قابل انتظار و حتی پیش بینی شده طبیعی، اقتصادی و اجتماعی مورد حمایت قرار می دهد. اعلامیه حقوق بشر و مقاله نامه های سازمان بین المللی کار، حمایت های اجتماعی را در زمره حقوق اساسی انسان ها می شناسند و از نظر انجمن بین المللی تأمین اجتماعی، تحقق عدالت اجتماعی بدون تأمین اجتماعی میسر نیست. وجود بیمه اجتماعی در دنیای امروز همچون بسیاری از خدمات، نهادها و تشکلهای، مرهون وقوع انقلاب صنعتی در غرب می باشد که در پی حفظ درآمد افراد در برابر خطرات و تهدیدهای دوران بیکاری، پیری، بیماری و از کارافتادگی ایجاد و ارائه شده است. بیمه های اجتماعی از بنیادی ترین نیازهای جامعه بشری هستند که نقش مؤثری در حفظ و بقای جامعه انسانی و توسعه آن دارند. با این حال، هنوز هم بخش عظیمی از گروه های انسانی در سطح جهان بویژه در ایران، از پوشش بیمه ای و خدمات متنوع آن بی بهره می باشند، لذا ضرورت دارد که ساختارهای لازم برای گسترش و ترویج بیمه، با توجه به وضعیت جامعه به وجود آید.

جامعه روستایی و عشایری ایران به واسطه وضعیت خاص اکولوژیک و اقتصادی- اجتماعی حاکم بر آن و همچنین داشتن سهم ۲۶ درصدی از جمعیت کشور، با انواع مخاطرات مواجه می باشد، از این رو ضرورت و اهمیت گسترش پوشش بیمه اجتماعی در راستای توسعه همه جانبه و ماندگار مناطق روستایی، بارزتر خواهد بود. بیشترین اهمیت بیمه برای روستاییان، کشاورزان و عشایر از این موضوع استنتاج می شود که فقر پدیده ای معمول در جامعه روستایی و عشایری بویژه در میان سالخوردگان، از کار افتادگان و خانوارهایی است که سرپرست آن ها فوت کرده و به اصطلاح "نان آور" خانواده ندارند. همچنین با توجه به غالب بودن کسب و کارهای بخش کشاورزی در مناطق روستایی و آسیب پذیری فعالیت های این بخش به دلیل وجود مسائل و موانعی از جمله بازار بی ثبات بخش کشاورزی،

شرایط قهری آب و هوایی و حوادث غیرمترقبه زمین ساختی و زیستی، اتخاذ راهکارها، استراتژی‌ها و ابزارهای مدیریت منابع مالی برای برخورد با این پیچیدگی‌ها ضرورتی اجتناب ناپذیر است. بیمه‌های اجتماعی ابزارهای مدیریتی هستند که در راستای مقابله با مخاطرات و سختی‌ها، نقش حیاتی در کاهش تهدیدات زندگی روستاییان و کشاورزان ایفا می‌کنند. اما از آنجایی که دولت‌ها به تنهایی قادر به رفع همه مشکلات ناشی از آسیب‌پذیری روستائیان نیستند، مشارکت روستائیان در پرداخت حق بیمه، امری ضروری خواهد بود که با توجه به شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی حاکم بر کشورها، نوع و میزان مشارکت افراد تحت پوشش خدمات بیمه‌ای متفاوت می‌باشد. از این رو به بررسی تاریخچه ظهور بیمه اجتماعی در سطح جهان و تجارب برخی کشورها از جمله ایران پرداخته خواهد شد.

سیر تاریخی بیمه اجتماعی و بررسی تجارب برخی کشورها

در دهه ۱۹۹۰ میلادی، هم‌زمان با فرآیند جهانی شدن، رویکردهای اجتماعی به توسعه اهمیت بیشتری یافتند و با برپایی اجلاس جهانی کپنهاگ در سال ۱۹۹۵، توجه مسئولان، بیش از پیش به مفهوم توسعه اجتماعی معطوف گردید. در این اجلاس بر حمایت از اقشار فقیر و مستضعف کشورهای عضو تأکید شد. مردم در آستانه ورود به قرن بیست و یکم به تدریج با مسائل و نیازهایی مواجه شدند که دولتمردان تاکنون توجه چندانی به آن‌ها نکرده بودند. مسائلی همچون افزایش تعداد افراد سالخورده، معلول، بیکار، بی‌خانمان، فقیر و همچنین وقوع حوادثی که مرگ سرپرست خانواده را به همراه داشت، که اتخاذ سیاست‌ها و تمهیدات رفاهی و تأمین‌ی را اجتناب ناپذیر می‌نمود. سیاست رفاه اجتماعی، از سازوکارهای حمایتی مورد توجه نهادهای عمومی و دولتی برای پاسخ‌گویی به اینگونه مسائل می‌باشد. بررسی سوابق مربوط به تأمین اجتماعی در جهان نشان می‌دهد که نظام حمایت اجتماعی فرآیندی گام به گام بوده و اغلب نظام‌های گسترده و پیچیده‌ای که امروزه در

چارچوب طرح های بیمه ای و حمایتی در کشورهای پیشرفته جهان گسترش و جامعیت یافته اند، در پی چندین دهه توسعه و تحول سیاسی، اقتصادی و اجتماعی شکل گرفته اند. باید توجه داشت که سیاست‌های تامین اجتماعی کشورها با یکدیگر متفاوت بوده و تحت تاثیر عواملی از جمله درجه توسعه‌یافتگی جوامع، سطح انتظارات از جامعه روستایی، برداشت دولت‌ها از مفاهیم بیمه روستایی، منابع در دسترس، نهادها و مفاهیم اقتصاد سیاسی و نوع سیاست‌گذاری تامین اجتماعی در کشورها قرار دارد. بنابراین، در ایجاد نظام بیمه‌ای، کشورها به دو دسته عمده تقسیم می‌شوند؛ دسته اول کشورهایی هستند که نظام بیمه‌ای و تامین اجتماعی آن‌ها، تمام افراد جامعه اعم از ساکنین نواحی شهری و روستایی را تحت پوشش یک واحد بیمه‌ای قرار می‌دهد. دسته دوم کشورهایی هستند که نظام بیمه‌ای و تامین اجتماعی جداگانه‌ای برای نقاط شهری و روستایی دارند. در ادامه به بررسی تجارب برخی کشورها در رابطه با نظام بیمه اجتماعی روستایی پرداخته خواهد شد.

در کشور فرانسه، بیمه اجتماعی روستاییان برای دو گروه اجتماعی مجزا قابل تشخیص می‌باشد؛ کشاورزان و غیر کشاورزان. افراد غیر کشاورز ساکن روستا، مشمول بیمه های اجتماعی حرف و مشاغل آزاد می‌شوند که بر کل جامعه فرانسه حاکم می‌باشد. اما کشاورزان زیر پوشش صندوق های خاص کشاورزی قرار دارند که فقط به بخش کشاورزی تعلق دارد و هر کشاورز می‌تواند یکی از صندوق های بیمه ای را برگزیده و دولت نیز بخشی از بار مالی صندوق ها را بر عهده می‌گیرد. بنابراین به طور کلی می‌توان گفت یک نظام واحد بیمه ای بر کلیه روستاییان کشور فرانسه حاکم نمی‌باشد.

هندوستان از جمله کشورهایی است که بیمه اجتماعی مختص روستاییان ارائه می‌نماید. تمام افراد ساکن در روستاها اعم از کشاورزان زمین دار، کارگران کشاورزی و صاحبان حرف و مشاغل آزاد، زیر پوشش تامین اجتماعی روستایی قرار می‌گیرند. بیمه روستایی در هند، متکی بر چهار صندوق می‌باشد.

باشد؛ صندوق احتیاط، صندوق مستمری خانواده، صندوق کمک های بلاعوض و صندوق بیمه. دولت سهمی از هزینه ها را پرداخت و بخشی از حق پرداخت بیمه توسط روستاییان انجام می پذیرد. در کشور آلمان، بیمه اجتماعی با عنوان (SVLFG) برای شاغلین بخش کشاورزی، جنگلداری و باغبانی ارائه می شود. SVLFG یک شرکت بیمه ای دولتی خودگردان تحت قانون عمومی آلمان است. از هر سه نفر روستایی، یک نفر تحت پوشش بیمه اجتماعی قانونی قرار دارد که شامل بیمه حوادث، پیری، سلامت و بازنشستگی می باشد. بیمه حوادث کشاورزی نیز یک بیمه اجباری است که به موجب قانون، متعلق به کشاورزان، جنگلداران و کارآفرینان فعالیت های تجاری در حوزه بخش کشاورزی و زیربخش های آن می باشد.

کشور یونان سامانه جداگانه ای برای بیمه نمودن افراد ساکن در مناطق شهری و روستایی داشته و شرایط ورود به نظام های بیمه ای در این کشور نسبتاً آسان می باشد. به این ترتیب که تمام کسانی که به نحوی با کشاورزی سروکار دارند و درآمد اصلی آن ها از این طریق تامین می شود، در صورتی که تحت پوشش هیچ نظام بیمه ای دیگری نباشند، می توانند از مزایای بیمه اجتماعی روستایی استفاده کنند، مانند کشاورزان، صاحبان مشاغل آزاد و صنعتگران شاغل در روستاهای با جمعیت کم تر از ۲ هزار نفر و کسانی که در بخش ها و نواحی با جمعیت کم تر از ۵ هزار نفر ساکن هستند.

در کشور اتریش، امنیت اجتماعی روستاییان، نیاز به حمایت و مشارکت خود روستاییان دارد. در گذشته تنها برخی گروه های شغلی خاص، تحت پوشش بیمه قرار می گرفتند، اما امروزه در روستاهای اتریش، تمامی گروه های شغلی از مزایای بیمه اجتماعی بهره مند می شوند. این مزایا برای شرایط پیری، از کارافتادگی یا بیماری قابل پرداخت می باشد. افراد بر اساس سطح درآمدی خود، در پرداخت حق بیمه مشارکت خواهند داشت. اداره تامین اجتماعی کشاورزان در کشور اتریش،

برای تمامی کسب و کارهای مبتنی بر خوداشتغالی در حوزه کشاورزی و جنگلداری، پوششی از بیمه سلامت، بیمه حوادث و بیمه بازنشستگی به صورت جامع برای روستاییان شاغل ارائه می نماید. در کشور مکزیک، وزارت کشاورزی تلاش نموده تا با تاسیس دفاتر منطقه‌ای بیمه کشاورزان، به خدمات‌رسانی بیمه‌ای به شیوه غیرمتمرکز بپردازد. این نبود تمرکز در خدمات‌رسانی بیمه‌ای، در خصوص خدمات درمانی روستائیان که قسمتی از طرح عمومی بیمه روستائیان را تشکیل می‌دهد، از گسترش و موفقیت بیش‌تری تا به حال برخوردار بوده است.

بیمه اجتماعی روستائیان در ایران از چند دهه گذشته، در معرض توجه قانون‌گذاران و برنامه‌ریزان کشور قرار داشته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد برای اولین بار در سال ۱۳۴۸، قانون بیمه اجتماعی روستائیان در کشور به تصویب رسید. براساس این قانون، به وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی اجازه داده شد، سازمان بیمه اجتماعی روستائیان را به منظور تأمین و اجرای بیمه اجتماعی در مورد روستائینی که با اجرای قوانین و مقررات اصلاحات ارضی، صاحب نسق‌های زراعی خود شده‌اند، تأسیس نماید. براساس آیین‌نامه اجرایی که در همان سال در مورد بیمه‌های درمانی روستائیان به تصویب مجلس سنای وقت رسید، شرکت‌های سهامی زراعی مکلف شدند حق بیمه اعضای خود را به سازمان بیمه‌های اجتماعی روستائیان پرداخت نموده و به هزینه جاری شرکت منظور نمایند. همچنین شرکت‌های تعاونی روستایی، مسئول وصول حق بیمه سالانه اعضاء خود و پرداخت آن به سازمان بیمه اجتماعی روستائیان شدند.

بعد از انقلاب اسلامی نیز تلاش‌هایی در قالب تدوین قوانین، برنامه‌ها و اقدامات عملی در راستای تحت پوشش بیمه قرار گرفتن روستائیان صورت گرفت. نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی از مجموعه‌ای راهبردها، برنامه‌ها و فعالیت‌ها، برای حفظ میزان درآمد افراد یا خانوارهای روستایی و تأمین نیازهای بهداشتی-درمانی و ... تشکیل شد، که می‌توان فعالیت‌های آن را در سه گروه

راهبردهای بیمه‌ای، راهبردهای حمایتی و راهبردهای امدادی طبقه‌بندی نمود. به لحاظ قانونی، اصل بیست و نهم قانون اساسی به موضوع بیمه اجتماعی اشاره دارد. علاوه بر آن در ماده ۹۶ قانون برنامه چهارم توسعه نیز، اجرای بیمه اجتماعی در سطح روستاهای کشور مورد تاکید می باشد. همچنین در ماده ۲۷ قانون برنامه پنجم توسعه آمده است که دولت مجاز به برقراری و استقرار نظام جامع تأمین اجتماعی چند لایه با لحاظ نمودن حداقل سه لایه زیر می باشد.

الف) مساعدت های اجتماعی، شامل خدمات حمایتی و توانمندسازی.

ب) بیمه های اجتماعی پایه، شامل مستمری های پایه و بیمه های درمانی و

پ) بیمه های مکمل بازنشستگی و درمان.

در بند (س) ماده ۱۹۴ این برنامه نیز بر تعمیم و گسترش بیمه روستایی و پوشش صددرصد آن، از طریق تقویت صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر تاکید ویژه ای شده است. البته موضوع بیمه اجتماعی در قانون برنامه ششم توسعه کشور نیز در مواد مختلف و به ویژه در ماده ۲ این برنامه مورد تاکید قرار گرفته و با آسیب شناسی های صورت گرفته، ساماندهی و پایداری صندوق های بیمه ای مورد تاکید می باشد.

به لحاظ اجرایی در سال ۱۳۸۳ با تشکیل وزارت رفاه و تأمین اجتماعی، حاصل تلاش ها در راستای شکل گیری نظام جامع رفاه اجتماعی به بار نشست و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نیز یک سال پس از آن تشکیل شد. این صندوق با تأسیس کارگزاری های بیمه، در شهرها، روستاها و مناطق عشایری اقدام به ارائه خدمات بیمه ای می نماید. صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر را می توان تلاشی در راستای احقاق حقوق حقه مردم و تحقق قانون اساسی و پیشبرد اهداف عدالت محور آن به شمار آورد. به نظر می رسد عضویت در این صندوق، امید به آینده را در روستاییان و عشایر ارتقاء می بخشد. باید توجه داشت که بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان

و عشایر نیز مانند هر فعالیت جدید دیگری، زمانی فراگیر خواهد شد که با تدوین سازوکارهای سازمانی مناسب جهت حل برخی مسائل روستاها و عشایر، مورد حمایت قرار گیرد.

بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از جمله خدمات حمایتی بیمه ای است که با توجه به ماهیت مشارکتی، در راستای رویکردهای نوین توسعه گام برداشته و جامعه هدف آن، ساکنین مناطق روستایی، جامعه عشایری و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر می باشد. علیرغم فعالیت های خوب و ارائه خدمات مناسب صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در ایران از سال ۱۳۸۴ تاکنون، تا رسیدن به نقطه مطلوب خدمات بیمه ای در مناطق روستایی و عشایری هنوز فاصله زیادی وجود دارد. با توجه به مطالب مذکور، اهداف پژوهش حاضر به شرح زیر می باشد:

۱. شناسایی و تحلیل ویژگی ها و شاخص های اجتماعی و اقتصادی مناطق روستایی و

عشایری استان فارس و شهرستان کازرون.

۲. بررسی عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون.

۳. ارزیابی نقش کارگزاری بخش جره و بالاده شهرستان کازرون در افزایش ضریب نفوذ صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر و تاثیر آن بر ارتقاء کیفیت زندگی ساکنین نواحی روستایی.

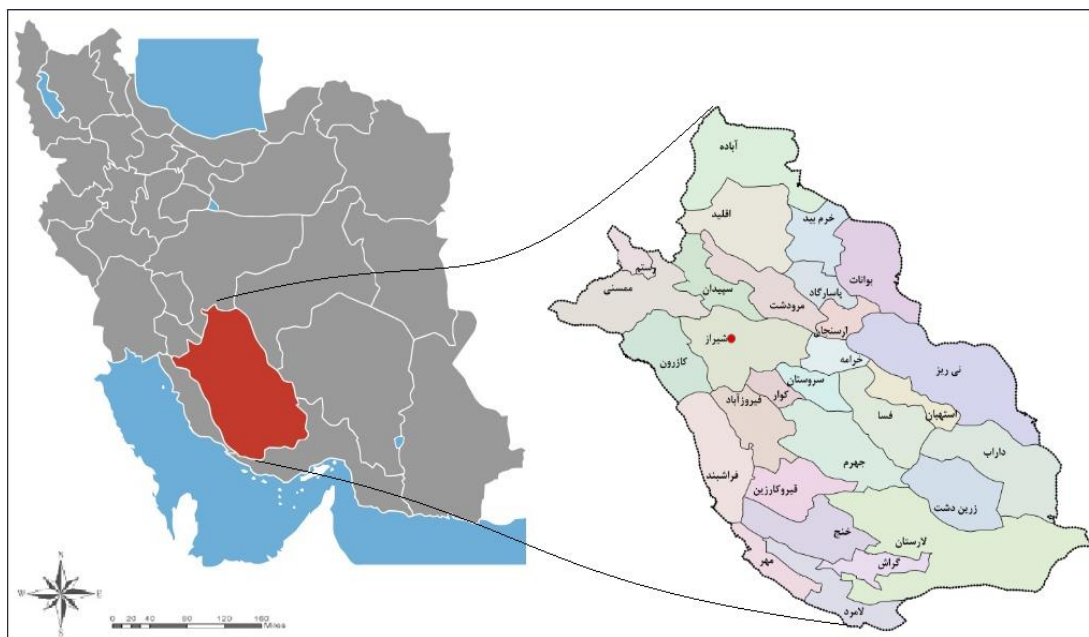
۴. ارائه راهکارها و پیشنهادات عملی در راستای تحقق اهداف صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر.

معرفی اجمالی استان فارس

قبل از اسلام، استان فارس امروزی مرکز امپراطوری بزرگ هخامنشیان و بعد از آن، پایتخت حکومتی آل بویه و آل زندیه بوده و در دوران قاجار و پهلوی نیز، از مراکز مهم حکومتی کشور بوده است. از

زمان تسلط اعراب بر ایران تاکنون، شهر شیراز مرکزیت اداری- سیاسی ولایت و استان فارس می باشد. این استان که در حد فاصل بین جنوب کشور و فلات مرکزی واقع شده، از گذشته های دور به عنوان حلقه دستیابی به فلات مرکزی ایران از آن یاد می شود. استان فارس از لحاظ موقعیت جغرافیایی بین مدارهای ۲۷ درجه و ۳۱ دقیقه عرض شمالی و نصف النهارهای ۵۰ درجه و ۵۵ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است. مساحت استان ۱۲۲۶۰۸ کیلومتر مربع، معادل ۷/۴ درصد کل وسعت کشور می باشد که از این لحاظ، رتبه چهارم را در بین استان های کشور دارد. این استان با برخورداری از جاذبه های متنوع تاریخی، طبیعی و فرهنگی، در زمینه جذب گردشگر و ارزش آفرینی در حوزه صنعت گردشگری قابلیت بالایی دارد. بر اساس تقسیمات کشوری در سال ۱۳۹۵، استان فارس دارای ۲۹ شهرستان، ۸۴ بخش، ۱۰۲ شهر، ۲۰۵ دهستان و ۴۱۵۲ روستای دارای سکنه بوده که ۴۸۵۱۲۷۴ نفر جمعیت را در خود جای داده و از این تعداد، ۳۴۰۱۶۷۵ نفر (معادل ۷۰/۵ درصد) در مناطق شهری و ۱۴۳۲۳۵۵ نفر (معادل ۲۹/۵ درصد) در مناطق روستایی زندگی می کنند. در سال ۱۳۹۵، استان فارس از نظر تعداد شهر و روستا در سطح کشور به ترتیب رتبه های دوم و سوم و از لحاظ تعداد جمعیت عشایری بر اساس دادهای سرشماری عشایر کوچنده کشور در سال ۱۳۸۷، در رتبه نخست کشور قرار داشته است (نقشه ۱).

نقشه ۱. موقعیت استان فارس در کشور و تقسیمات سیاسی استان فارس

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵

جایگاه شهرستان کازرون در نظام تقسیمات سیاسی استان فارس

شهرستان کازرون به مرکزیت شهر کازرون با وسعت ۶۰۶۴ کیلومترمربع، حدود ۳/۳ درصد کل مساحت استان فارس را به خود اختصاص داده است. این شهرستان در محدوده ۵۱ درجه و ۱۶ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۹ دقیقه طول شرقی و ۲۹ درجه و ۶ دقیقه تا ۲۹ درجه و ۵۴ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. شهرستان کازرون در غرب استان فارس، در فاصله ۱۶۰ کیلومتری از مرکز استان (شهر شیراز) واقع شده و از شمال به شهرستان نورآباد ممسنی، از جنوب به شهرستان فیروزآباد و فرشبند، از شرق به شهرستان شیراز و از غرب به استان بوشهر محدود می شود و ارتفاع متوسط آن از سطح دریا، حدود ۸۶۰ متر می باشد. طبق داده های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵، این شهرستان دارای ۶ بخش (مرکزی، جره و بالاده، چنارشاهیجان، خشت، کنارتخته و کمارج و کوهمره)، ۱۴ دهستان و تعداد ۲۸۹ آبادی دارای سکنه است. در سال ۱۳۹۵، بخش جره و بالاده شامل شهر بالاده و سه دهستان جره، دارین و فامور، بیشترین تعداد روستاهای دارای سکنه شهرستان کازرون

را به خود اختصاص داده و در رتبه بعدی، بخش مرکزی با مرکزیت شهر کازرون و مشتمل بر سه دهستان، با مجموع ۹۲ روستا قرار دارد. کمترین تعداد روستاهای دارای سکنه شهرستان نیز در بخش کنارتخته و کمارج است که شامل ۱۸ روستا می باشد (جدول ۱ و نقشه ۲).

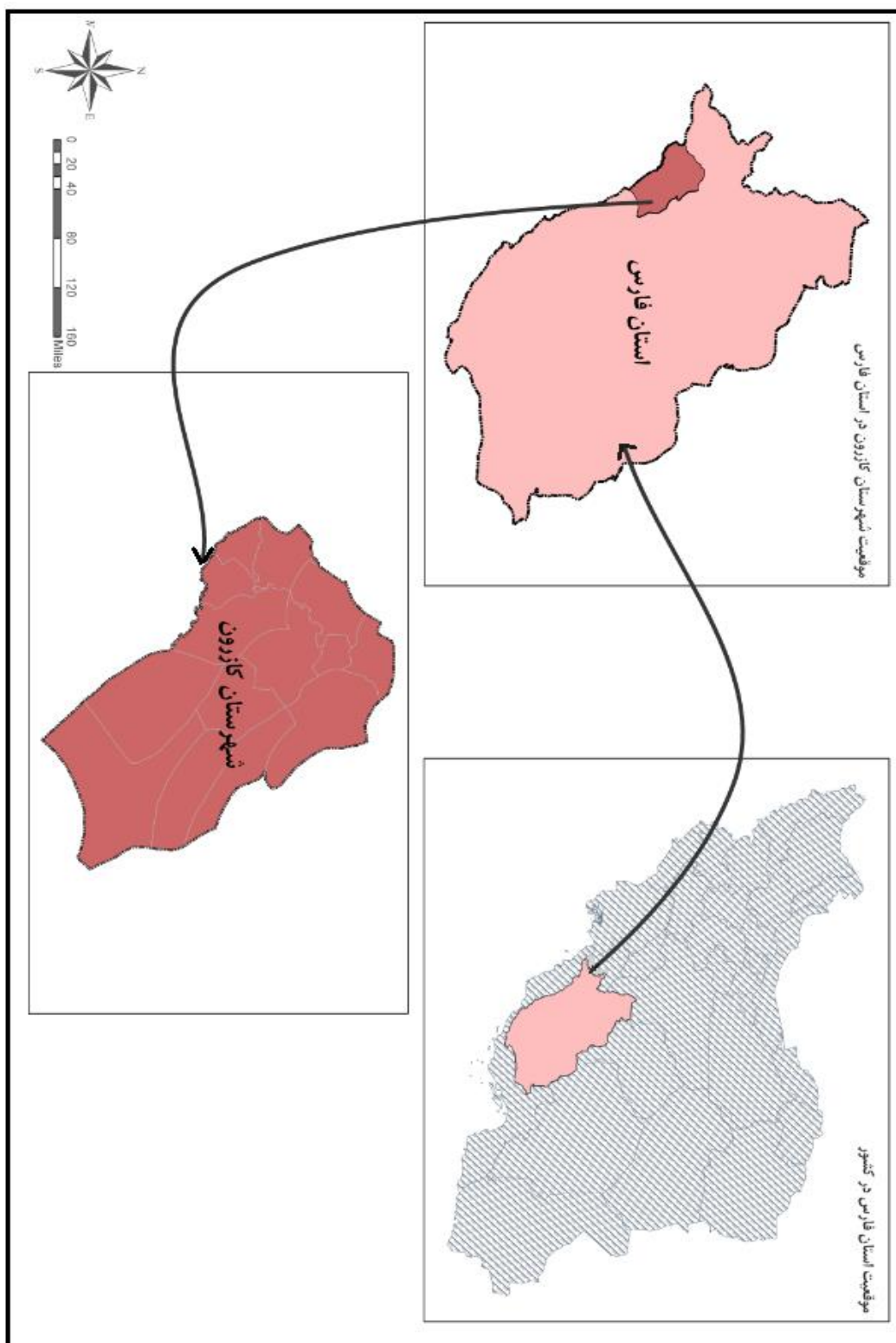
جدول ۱. تعداد بخش، شهر، دهستان و آبادی های دارای سکنه شهرستان کازرون

شهرستان	بخش	شهر	دهستان	تعداد آبادی دارای سکنه	جمع روستا
کازرون	مرکزی	کازرون	بلیان	۳۱	۹۲
			دریس	۴۵	
			شاپور	۱۶	
	جره و بالاده	بالاده	جره	۴۷	۱۰۱
			دارین	۳۳	
			فامور	۲۱	
	کنارتخته و کمارج	کنارتخته	کنارتخته	۴	۱۸
			کمارج	۱۴	
	چنارشاهیجان	قایمیه	انارستان	۱۷	۳۰
			سمقان	۱۳	
	خشت	خشت	امامزاده محمد	۱۵	۲۲
			بورکی	۷	
	کوهمره	نودان	دشت برم	۱۴	۲۶
			کوهمره	۱۲	

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵

نقشه ۲. موقعیت سیاسی شهرستان کازرون

نقشه ۱. موقعیت سیاسی شهرستان کازرون

منبع: بر اساس داده های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵

جمع بندی فصل اول

نظام رفاه اجتماعی که مورد تاکید و تایید اغلب کشورهای دنیاست، طیف وسیعی از خدمات و تسهیلات را در بر می گیرد که در قالب برنامه ها، راهبردها و فعالیت ها، مطابق نوع تصمیم گیری و شیوه سیاستگذاری دولت ها اجرا می شود. بیمه اجتماعی از جمله راهکارهایی در راستای تحقق رفاه اجتماعی است که در ابتدا توسط کشورهای پیشرفته و صنعتی مورد توجه قرار گرفت. وجود پشتوانه مالی و انگیزشی برای نیروی کار و خانواده او در دوران از کارافتادگی، پیری و فوت، ضرورتی است که نیروی انسانی شاغل در فعالیت های گوناگون اقتصادی به آن نیاز دارد. همچنین دولت ها، سرمایه گذاران و صاحبان مشاغل نیز برای تداوم تولید و توسعه اجتماعی و اقتصادی فعالیت های خود، نیازمند برخورداری از نیروی انسانی پویا، خلاق و با انگیزه می باشند. تحت پوشش بیمه قرار دادن گروه های شاغل، گامی در راستای توسعه اقتصادی، اشتغال پایدار، ارتقاء کیفیت زندگی، بهبود شاخص های انسانی، رفع فقر و محرومیت زدایی می باشد. باید توجه داشت که نظام تامین اجتماعی در اغلب کشورهای جهان دارای ساختاری دولتی یا نیمه دولتی بوده، اگر چه امروزه شرکت های بیمه گذار خصوصی وارد عرصه رقابتی خدمات بیمه ای در برخی کشورها شده اند. همچنین نوع خدمات بیمه ای، جامعه تحت پوشش، مزایای بهره مندی از بیمه اجتماعی، سهم مشارکت در پرداخت حق بیمه توسط بیمه گذار و بیمه شونده و نظام سیاست گذاری اجتماعی در جوامع مختلف با هم متفاوت می باشد، به طوری که در برخی کشورها، یک سیستم جامع و فراگیر بیمه ای برای آحاد جامعه ارائه می شود اما در برخی دیگر، نوع خدمات و جامعه تحت پوشش از تنوع و گوناگونی برخوردار می باشند. برای مثال در کشور فرانسه، خدمات بیمه ای، حتی برای روستاییان متفاوت بوده و جامعه روستایی در رابطه با نوع پوشش بیمه ای به دو گروه کشاورزان و غیر کشاورزان تقسیم می شود. در هندوستان برای جامعه روستایی چهار نوع صندوق حمایتی بیمه اجتماعی وجود دارد که نوع خدمات و گروه های مشمول عضویت در آن با یکدیگر متفاوت می باشند. در ایران نیز بیمه

اجتماعی از تنوع و تعدد در شرکت های بیمه ای و نوع خدمات ارائه شده برخوردار است. از سویی شرکت های بیمه گذار به دو دسته دولتی و غیر دولتی تقسیم می شوند و از سوی دیگر جامعه هدف در آن ها متفاوت است. صندوق بیمه اجتماعی نوعی بیمه فراگیر محسوب می شود که کلیه شاغلین مناطق روستایی، شهری و عشایری کشور را در بر می گیرد و یک نهاد دولتی به شمار می رود. بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نیز که از سال ۱۳۸۴ تاسیس و شروع به فعالیت نموده، جامعه هدف خود را تمامی افراد ساکن در نواحی روستایی، عشایری و شهرهای با جمعیت کمتر از ۲۰ هزار نفر تعیین نموده و خدمات آن شامل پرداخت مستمری پیری، از کار افتادی و فوت می باشد. نوع پرداخت حق بیمه نیز به صورت مشارکتی، توسط بیمه گذار و بیمه شونده انجام می گیرد. صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، جهت تسهیل در اجرای فعالیت ها و تحقق اهداف تعیین شده، در مراکز استان های کشور دارای نماینده استانی بوده و در شهرها و روستاها از طریق کارگزاری ها اقدام به ارائه خدمات بیمه ای می نماید. استان فارس به عنوان یکی از استان های برخوردار از صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر مطرح می باشد و شهرستان کازرون که یکی از ۲۹ شهرستان استان فارس محسوب می شود، با برخورداری از تعداد ۱۱ واحد کارگزاری، در رابطه با فعالیت های بیمه ای اقدام به ارائه خدمات می نماید.

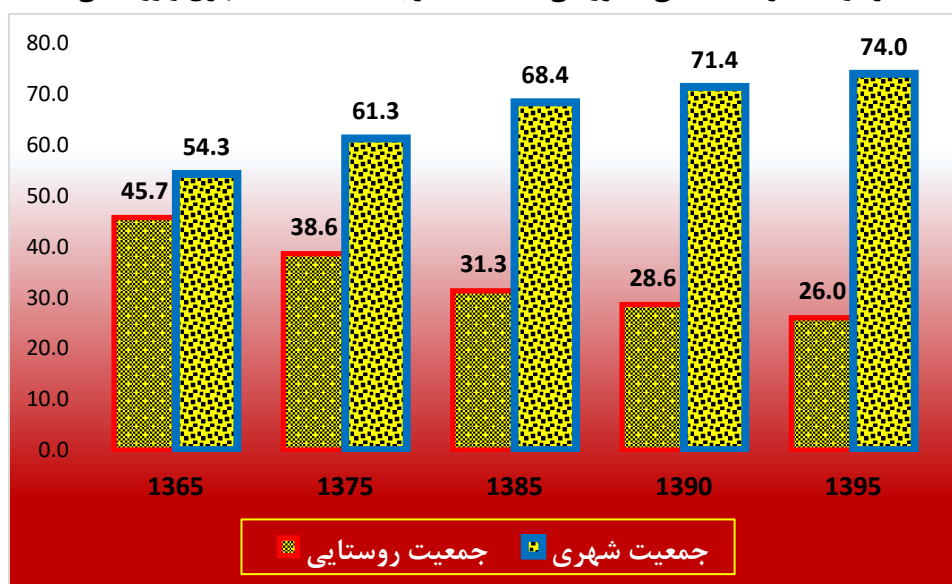
مقدمه

یکی از مهم ترین شاخصه های اجتماعی سکونتگاه های انسانی که در سال های اخیر با تحولات قابل توجهی مواجه شده، جمعیت و متغیر های وابسته به آن از جمله مهاجرت می باشد. مردان و زنان در سنین کار و فعالیت، ثروت واقعی هر ملتی را تشکیل می دهند و امنیت پایدار هر کشوری در گرو قدرتمندی جمعیت آن کشور خواهد بود. بحث جمعیت به عنوان مسئله ای بنیادین در امر سیاست گذاری و برنامه ریزی های مبتنی بر آینده نگری، همواره مورد توجه دولت ها قرار گرفته، زیرا جمعیت با همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع در ارتباط است. عوامل اجتماعی و فرهنگی نقش موثری در تغییرات جمعیتی داشته و تغییرات جمعیت نیز بر مسائل مختلف مانند فرهنگ، اشتغال، مسکن، نحوه زندگی و تحولات آن تاثیر دارد و ساختار اجتماعی هر جامعه ای وابسته به خصوصیات جمعیتی، شیوه سیاست گذاری و تصمیم گیری در این زمینه می باشد. ارتقاء شاخص های توسعه انسانی از جمله سطح آموزش، بهداشت و امید به زندگی، منجر به کاهش آسیب های اجتماعی، توسعه اقتصادی، گسترش شور و نشاط در عرصه های ملی و بین المللی خواهد شد. اتخاذ تصمیمات و اعمال سیاست های مانیتورینگ نظیر کنترل موالید و رشد طبیعی جمعیت، تعدیل مهاجرت ها، توسعه فعالیت های عدالت محور و گسترش آموزش در ابعاد مختلف زندگی، از جمله راهکارهای دولت ها در مواجهه با رشد روز افزون جمعیت و پیامدهای چند سوپه ناشی از آن می باشد. کوچک شدن خانوارها و گرایش به تک فرزندی، عواقبی از جمله کاهش امنیت روانی و انقطاع بین نسلی را در پی خواهد داشت. همچنین رشد بی اندازه و کنترل نشده جمعیت نیز بدون تامین زیرساخت هایی از جمله مسکن، آموزش، امکانات رفاهی و بهداشتی، محدودیت منابع و بحران های زیست محیطی را در پی دارد. بنابراین گزینش برنامه ها و راهکارهای منطبق بر واقعیت، موجب ارتقاء شاخص های جمعیتی و فراهم شدن زمینه توسعه اقتصادی و اجتماعی در ابعاد مختلف خواهد شد.

جمعیت

بررسی تحولات جمعیتی ایران بویژه در سه دهه اخیر نشان می دهد که سهم جمعیت روستایی از کل جمعیت کشور به نسبت جمعیت شهری کاسته شده، به طوری که سهم ۴۵/۷ درصدی جمعیت روستایی کشور در سال ۱۳۶۵ به ۲۶ درصد در سال ۱۳۹۵ تنزل یافته است (نمودار ۱). این روند کاهش جمعیتی، در اغلب استان های کشور با اختلاف اندکی به وقوع پیوسته و استان فارس نیز از این قاعده مستثنی نیست. جهت روشن شدن موضوع در ادامه به ارزیابی تغییرات و ساختار جمعیتی شهرستان کازرون و مقایسه آن با سایر شهرستان های استان فارس پرداخته خواهد شد.

نمودار ۱. تغییرات جمعیتی کشور طی سه دهه اخیر به تفکیک نقاط شهری و روستایی

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران در سال های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵

به لحاظ جمعیتی، بخش عمده ای از جمعیت کشور طی ادوار مختلف در استان فارس استقرار داشته و سهم جمعیتی استان فارس از کل جمعیت کشور همواره نسبت بالایی را نشان می دهد. در سال ۱۳۹۵، استان فارس دارای ۴۸۵۱۲۷۴ نفر جمعیت بوده که در مقیاس ملی و در مقایسه با سایر استان های کشور، رتبه چهارم را به خود اختصاص داده است. به عبارت دیگر، سهم جمعیتی استان فارس از کل جمعیت کشور در سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ به ترتیب ۶/۱۲ و ۶/۰۷ درصد می باشد.

بررسی روند تغییرات جمعیتی این استان طی دوره سی ساله (۱۳۶۵-۱۳۹۵) نشان می دهد که به طور پیوسته تعداد کل جمعیت استان فزونی یافته، به گونه ای که از ۳۱۹۳۷۶۹ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۴۸۵۱۲۷۴ نفر در سال ۱۳۹۵ افزایش پیدا کرده است. تحولات جمعیتی شهرستان کازرون با آنچه که در سطح استان طی دوره مذکور به وقوع پیوسته، متمایز می باشد. از سرشماری سال ۱۳۶۵ تا سال ۱۳۸۵، تعداد ۴۶۰۶۰ نفر به کل جمعیت شهرستان کازرون افزوده شده اما در سرشماری سال ۱۳۹۰، جمعیت شهرستان نسبت به سرشماری سال ۱۳۸۵، روند کاهشی را نشان می دهد. در سال ۱۳۹۵ علیرغم رشد جمعیتی شهرستان کازرون نسبت به سرشماری سال ۱۳۹۰، همچنان جمعیت شهرستان کازرون کمتر از تعداد آن در سال ۱۳۸۵ می باشد (جدول ۲).

جدول ۲. جمعیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۹۵

سال	جمعیت استان فارس				جمعیت شهرستان کازرون			
	شهری	روستایی	غیر ساکن	کل	شهری	روستایی	غیر ساکن	کل
۱۳۶۵	۱۶۲۴۵۸۶	۱۵۰۴۲۶۱	۶۴۹۲۲	۳۱۹۳۷۶۹	۷۳۴۴۴	۱۳۹۶۶۱	۷۳۹۹	۲۲۰۵۰۴
۱۳۷۵	۲۱۶۳۱۱۹	۱۵۹۸۹۱۳	۵۵۰۰۴	۳۸۱۷۰۳۶	۱۲۰۱۵۳	۱۲۶۱۵۰	۸۶۸۹	۲۵۴۹۹۲
۱۳۸۵	۲۶۵۲۹۴۷	۱۶۵۰۶۱۴	۳۳۳۱۷	۴۳۳۶۸۷۸	۱۳۴۹۴۹	۱۲۸۱۱۱	۳۵۰۴	۲۶۶۵۶۴
۱۳۹۰	۳۱۰۶۷۳۲	۱۴۷۵۳۵۰	۱۴۵۷۶	۴۵۹۶۶۵۸	۱۳۶۴۴۳	۱۱۷۴۵۱	۸۱۰	۲۵۴۷۰۴
۱۳۹۵	۳۴۰۱۶۷۵	۱۴۳۲۳۵۵	۱۷۲۴۴	۴۸۵۱۲۷۴	۱۴۸۱۴۵	۱۱۷۷۰۱	۳۷۱	۲۶۶۲۱۷

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

از مهم ترین تغییرات صورت گرفته در ساختار جمعیتی کشور طی سه دهه اخیر می توان به تغییر سهم جمعیت شهری و روستایی از کل جمعیت کشور اشاره نمود. طی این سال ها به صورت متوالی از سهم جمعیت روستاهای کشور کاسته و بر میزان جمعیت شهرها و سهم آن ها از کل جمعیت کشور افزوده شده است. در استان فارس نیز بر اساس داده های مرکز آمار ایران طی سال های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵، همواره بر سهم جمعیت سکونتگاه های شهری از کل جمعیت استان افزوده شده و نقاط روستایی، سهم کمتری از جمعیت استان را در بر گرفته اند. در سال ۱۳۶۵ جمعیت نواحی روستایی

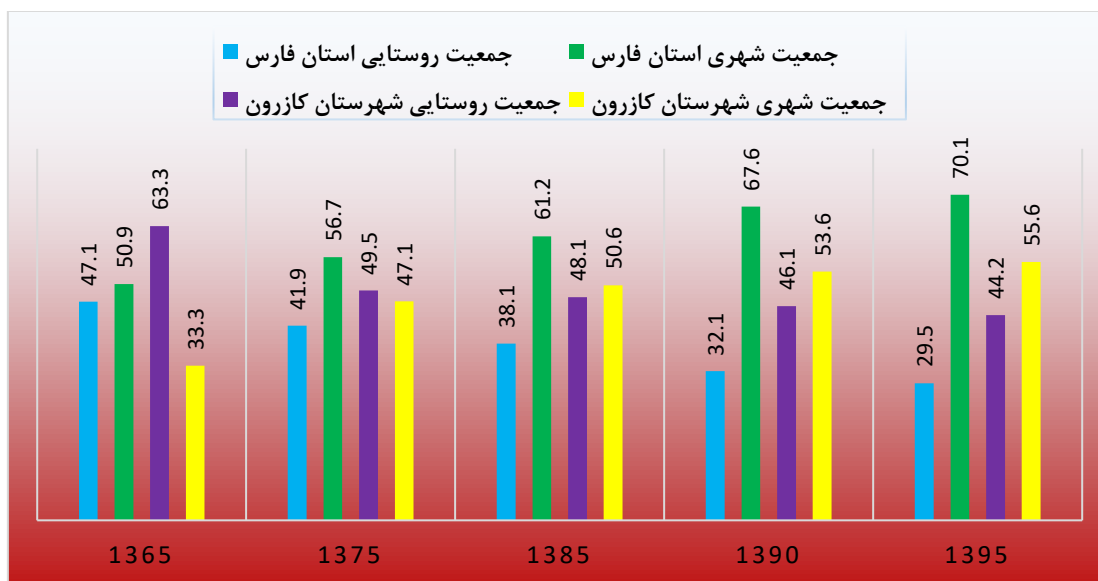
استان ۴۷/۱ درصد کل جمعیت استان فارس را در بر می گرفت، این رقم در سال ۱۳۹۵ به پایین ترین میزان (۲۹/۵ درصد) طی دوره ۳۰ ساله تنزل یافته است. شهرستان کازرون حداقل طی سه دهه اخیر به لحاظ سهم جمعیت روستایی، نسبت به کل کشور و استان فارس، از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار می باشد. به عبارتی دیگر، با وجود کاهش سهم جمعیت روستایی شهرستان از ۶۳/۳ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۴۴/۲ درصد در سال ۱۳۹۵، بخش قابل توجهی از جمعیت شهرستان کازرون (۱۱۷۷۰۱ نفر) در سکونتگاه های روستایی مستقر هستند (جدول ۳ و نمودار ۲).

جدول ۳. سهم جمعیتی نقاط شهری و روستایی استان فارس و شهرستان کازرون در سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

جمعیت شهرستان کازرون			جمعیت استان فارس		سال
سهم جمعیت شهرستان از کل استان	روستایی (درصد)	شهری (درصد)	روستایی (درصد)	شهری (درصد)	
۶/۹	۶۳/۳	۳۳/۳	۴۷/۱	۵۰/۹	۱۳۶۵
۶/۷	۴۹/۵	۴۷/۱	۴۱/۹	۵۶/۷	۱۳۷۵
۶/۱	۴۸/۱	۵۰/۶	۳۸/۱	۶۱/۲	۱۳۸۵
۵/۵	۴۶/۱	۵۳/۶	۳۲/۱	۶۷/۶	۱۳۹۰
۵/۵	۴۴/۲	۵۵/۶	۲۹/۵	۷۰/۱	۱۳۹۵

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

نمودار ۲. سهم جمعیتی نقاط شهری و روستایی استان فارس و شهرستان کازرون در سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

نرخ رشد جمعیت

جمعیت یکی از ارکان مهم در ساختار و مناسبات بین المللی کشورهاست که در کنار برخورداری از منابع و پراکنش جغرافیایی مناسب، می تواند موجب افزایش قدرت یک کشور شود. موقعیت جغرافیایی کشورها، یک عامل تقریباً ثابت و نسبتاً تغییرناپذیر در طول زمان می باشد در حالی که جمعیت یک کشور تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد و در طول زمان می تواند در معرض تغییرات فراوانی قرار بگیرد. در محاسبات جمعیتی، به جای ارقام مطلق افزایش جمعیت، از میزان یا نرخ افزایش (رشد جمعیت) استفاده می شود. نرخ رشد، مقدار افزایش جمعیت یک منطقه را در یک سال یا یک دوره زمانی نسبت به هزار یا صد نفر از جمعیت نشان می دهد. بررسی نرخ رشد جمعیت روستایی استان فارس و شهرستان کازرون طی دو دوره زمانی ۱۰ ساله و ۳۰ ساله (۱۳۸۵-۱۳۹۵ و ۱۳۶۵-۱۳۹۵)، بیانگر رشد منفی جمعیت روستایی می باشد. جمعیت کل استان طی دو دوره یاد شده دارای رشد مثبت بوده اما نرخ رشد جمعیت شهرستان کازرون طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵

منفی و معادل ۰/۰۱- می باشد. نرخ رشد جمعیت شهری و روستایی شهرستان کازرون در دوره سی ساله (۱۳۶۵-۱۳۹۵) به ترتیب ۲/۴ درصد و ۰/۵۷- بوده است (جدول ۴).

جدول ۴. نرخ رشد جمعیتی نقاط شهری و روستایی به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون

نرخ رشد	دوره ۱۰ سال (۱۳۸۵-۱۳۹۵)	دوره ۳۰ ساله (۱۳۶۵-۱۳۹۵)
نرخ رشد جمعیت کل استان	۱/۱۳	۱/۴
نرخ رشد جمعیت شهری استان	۲/۵	۲/۵
نرخ رشد جمعیت روستایی استان	-۱/۴	-۰/۱۶
نرخ رشد جمعیت کل شهرستان کازرون	-۰/۰۱	۰/۶۳
نرخ رشد جمعیت شهری شهرستان کازرون	۰/۹۴	۲/۴
نرخ رشد جمعیت روستایی شهرستان کازرون	-۰/۸۴	-۰/۵۷

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

استان فارس در سال ۱۳۹۵، دارای ۱۴۳۲۳۵۵ نفر جمعیت روستایی بوده که از این میزان، ۱۱۷۷۰۱ نفر (معادل ۸/۵ درصد کل جمعیت روستایی استان) در شهرستان کازرون مستقر بوده اند. بر همین اساس به لحاظ سهم جمعیتی، شهرستان کازرون جایگاه سوم را در مقایسه با سایر شهرستان های استان به خود اختصاص داده و شهرستان مرودشت با ۱۰/۹ درصد جمعیت روستایی در رتبه نخست و شهرستان خرم بید با ۰/۶ درصد، پایین ترین میزان جمعیت روستایی استان را داشته و در رتبه بیست و نهم قرار دارد. سهم جمعیت روستایی از کل جمعیت شهرستان کازرون ۴۴/۲ درصد می باشد که در رابطه با درصد روستانشینی در مقایسه با سایر شهرستان های استان در رتبه یازدهم قرار دارد. شهرستان های رستم و سپیدان به ترتیب با ۷۲/۳ و ۷۱/۷ درصد، در رتبه های اول و دوم و شهرستان های شیراز و آباده به ترتیب با ۸/۳ و ۱۲/۵ درصد در رتبه های آخر قرار دارند (جدول ۵).

جدول ۵. رتبه و درصد روستانشینی شهرستان های استان فارس در سال ۱۳۹۵

روستانشینی			جمعیت روستا		شهرستان
رتبه	درصد	جمعیت	رتبه در استان	درصد از جمعیت روستایی استان	
۲۸	۱۲/۵	۱۲۵۹۴	۲۷	۰/۹	آباده
۵۰	۲۹/۶	۲۰۳۹۸	۲۳	۱/۴	استهبان
۲۰	۳۸	۳۵۶۳۶	۱۴	۲/۵	اقلید
۲۶	۲۸/۸	۶۵۷۷۶	۶	۴/۶	جهرم
۷	۵۴/۶	۱۱۰۰۸۲	۴	۷/۷	داراب
۲	۷۱/۷	۶۵۳۰۵	۷	۴/۶	سپیدان
۲۹	۸/۳	۱۵۵۲۳۱	۲	۱۰/۸	شیراز
۲۴	۳۰/۹	۶۳۴۰۹	۸	۴/۴	فسا
۲۲	۳۳/۸	۴۰۹۹۹	۱۳	۲/۹	فیروزآباد
۱۱	۴۴/۲	۱۱۷۷۰۱	۳	۸/۵	کازرون
۱۶	۴۱/۱	۸۷۹۷۶	۵	۶/۱	لارستان
۱۱	۴۸/۴	۱۵۶۴۱۸	۱	۱۰/۹	مرودشت
۱۲	۴۱/۵	۴۸۷۸۲	۱۰	۳/۴	ممسنی
۱۵	۴۲/۹	۴۸۵۵۰	۱۱	۳/۴	نی ریز
۱۰	۵۰/۲	۴۶۰۳۲	۱۲	۳/۲	لامرد
۵	۵۹/۵	۲۹۹۹۰	۱۸	۲/۱	بوانات
۶	۵۸/۵	۲۵۰۱۳	۲۱	۱/۷	ارسنجان
۲۷	۱۷/۱	۸۶۱۶	۲۹	۰/۶	خرم بید
۱۹	۳۹	۲۸۵۴۰	۱۹	۰/۲	زرین دشت
۱۷	۳۸/۳	۲۷۲۸۳	۲۰	۹/۱	قیروکارزین
۹	۵۰/۴	۳۲۶۸۶	۱۶	۳/۲	مهر
۱۸	۳۷/۳	۱۶۹۶۶	۲۵	۲/۱	فرشبند
۲۱	۳۸	۱۱۴۳۹	۲۸	۰/۸	پاسارگاد
۸	۵۳/۵	۲۲۱۴۰	۲۲	۵/۱	خنج
۱۴	۴۳/۷	۱۶۶۴۱	۲۶	۲/۱	سروستان
۱	۷۲/۳	۳۲۰۹۳	۱۷	۲/۲	رستم
۲۸	۳۶/۱	۱۹۴۳۸	۲۴	۴/۱	گراش
۴	۶۲/۲	۵۲۱۶۲	۹	۶/۳	کوار
۳	۶۲/۸	۳۴۴۵۹	۱۵	۴/۲	خرامه
-	۲۹/۵	۱۴۳۲۳۵۵	-	۱۰۰	جمع کل

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر

استان فارس در سال ۱۳۹۵ دارای ۷۹ شهر با جمعیت کمتر از ۲۰ هزار نفر بوده که سهم شهرستان کازرون از تعداد کل شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان، ۴ شهر به نام های بالاده، کنارتخته، نودان و خشت می باشد. در سال ۱۳۹۵، تعداد کل جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس ۵۵۸۰۹۴ نفر بوده و مجموع جمعیت چهار شهر زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون ۲۴۵۴۴ نفر می باشد. بنابراین شهرستان کازرون سهم ۴/۴ درصدی از کل جمعیت شهرهای کمتر از ۲۰ هزار نفر استان را دارد. شهرهای خشت و نودان به ترتیب دارای بیشترین و کمترین تعداد جمعیت می باشند. این استان در تاریخ یاد شده مشتمل بر ۱۴۴۳۰۲۷ خانوار بوده که شهرهای با جمعیت کمتر از ۲۰ هزار نفر استان، با تعداد ۱۶۱۸۵۲ خانوار، سهم ۱۱/۲ درصدی از کل خانوارهای استان را به خود اختصاص داده اند. شهرستان های لارستان، مهر و فسا به ترتیب بیشترین تعداد جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر را در خود جای داده اند. مجموع جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر سه شهرستان یاد شده ۱۲۶۱۶۱ نفر بوده و سهم آن ها از کل جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس، ۲۲/۶ درصد می باشد. شهرستان های فراشبند، ممسنی و فیروزآباد که مجموعاً دارای ۲۴۹۵۶ نفر جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر می باشند، به ترتیب کمترین تعداد جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان را به خود اختصاص داده اند، به طوری که سهم جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر سه شهر یاد شده، ۴/۵ درصد کل جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان را در بر می گیرد (جدول ۶).

جدول ۶. جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس به تفکیک شهرستان

شهرستان	نام شهر	تعداد خانوار	جمعیت	تعداد کل خانوار	تعداد کل جمعیت	شهرستان	نام شهر	تعداد خانوار	جمعیت	تعداد کل خانوار	تعداد کل جمعیت
ارستجان	ارستجان	۵۲۸۴	۱۷۷۰۶	۵۲۸۴	۱۷۷۰۶	سپیدان	هماشهر	۱۱۲۹	۳۸۵۲	۷۱۹۸	۲۵۷۳۷
	رونیز	۱۷۶۴	۵۷۶۰	۳۶۴۰	۱۲۰۰۶		بیضا	۱۹۵۲	۷۲۵۲		
	ایچ	۱۸۷۶	۶۲۴۶	۱۲۰۰۶	۱۲۰۰۶		اردکان	۴۱۱۷	۱۴۶۳۳		
اقلید	حسن اباد	۵۸۲	۲۰۴۵	۳۷۰۳	۱۲۷۱۶	سروستان	کوهنجان	۱۰۴۱	۳۲۸۱	۶۶۳۳	۲۱۴۶۸
	دژکرد	۱۱۹۸	۳۹۲۴				سروستان	۵۵۹۲	۱۸۱۸۷		
	سده	۱۹۲۳	۶۷۴۷				دهرم	۱۰۴۵	۳۴۶۸		
آباده	سورمق	۱۰۵۲	۳۰۵۰	۹۱۱۸	۲۹۱۱۰	فراشپند	نوجین	۱۱۲۷	۳۷۶۹	۹۲۲۵	۳۰۷۷۳
	ایزدخواست	۱۸۳۴	۵۹۱۰				نوبندگان	۸۲۳	۲۴۱۰		
	بهمن	۲۳۲۵	۷۵۶۸				میانشهر	۱۷۷۵	۵۹۱۲		
	صغاد	۳۹۰۷	۱۲۵۸۲				ششده	۱۷۷۸	۵۹۶۰		
بوانات	حسامی	۱۰۰۰	۳۱۳۱	۶۴۲۷	۲۰۴۲۸	فیروزآباد	قره بلاغ	۱۹۸۳	۶۷۷۲	۳۲۲۶	۱۰۱۲۰
	مزایجان	۱۱۹۳	۳۵۶۷				زاهدشهر	۲۸۶۶	۹۷۱۹		
	کره ای	۱۲۵۹	۳۹۵۴				میمند	۳۲۲۶	۱۰۱۲۰		
پاسارگاد	بوانات	۲۹۷۵	۹۷۷۶	۵۴۷۳	۱۸۶۷۷	فیروزکارزین	افزر	۷۳۱	۲۶۵۷	۶۱۷۷	۲۲۰۰۸
	مادر سلیمان	۴۵۲	۱۵۴۶				مبارک آباد	۱۳۱۹	۴۷۰۷		
	سعادت شهر	۵۰۲۱	۱۷۱۳۱				امام شهر	۱۶۰۷	۵۸۰۳		
جهرم	دوزه	۴۱۰	۱۳۴۸	۶۴۲۳	۲۰۲۱۷	کازرون	فتح آباد	۲۵۲۰	۸۸۴۱	۷۰۱۷	۲۴۵۴۴
	خاوران	۱۵۳۳	۴۳۳۲				نودان	۸۴۱	۲۸۹۲		
	باب انار	۲۲۳۰	۷۰۶۱				بالاده	۱۶۸۹	۵۹۷۲		
	قطب آباد	۲۲۵۰	۷۴۷۶				کنار تخته	۱۷۶۴	۶۹۸۱		
خرامه	سلطان شهر	۵۷۶	۱۹۲۸	۶۲۱۱	۲۰۴۰۵	لارستان	خشت	۲۷۲۳	۹۵۹۹	۱۷۱۷۲	۶۲۲۴۷
	خرامه	۵۶۳۵	۱۸۴۷۷				عماده	۱۰۱۶	۴۲۳۵		
خرم بید	قادرآباد	۴۴۸۰	۱۴۹۷۳	۴۴۸۰	۱۴۹۷۳	لارستان	لطیفی	۱۹۱۵	۷۳۰۰	۱۷۱۷۲	۶۲۲۴۷
	خنج	۴۶۶۵	۱۹۲۱۷				بیرم	۲۱۲۵	۷۳۰۰		
داراب	دوبرجی	۸۵۹	۲۹۰۷	۵۹۵۹	۲۰۶۰۲	لارستان	خور	۱۸۲۹	۷۳۳۸	۱۷۱۷۲	۶۲۲۴۷
	فدامی	۱۱۳۶	۴۰۹۷				جویم	۲۴۳۴	۸۰۱۰		
	جنت شهر	۳۹۶۴	۱۲۵۹۸				بنارویه	۲۵۸۰	۹۰۷۷		
رستم	کوپن	۹۰۹	۳۲۳۷	۳۵۰۱	۱۲۲۶۸	لامرد	اوز	۵۲۷۳	۱۹۹۸۷	۴۳۸۴	۱۶۳۶۲
	مصیری	۲۵۹۲	۹۰۳۱				اهل	۸۳۹	۳۱۷۹		
زرین دشت	شهرپیر	۲۴۶۹	۸۹۲۷	۶۱۵۴	۲۲۷۳۶	لامرد	علامرودشت	۱۱۳۹	۴۰۶۸	۴۳۸۴	۱۶۳۶۲
	دبیران	۳۶۸۵	۱۳۸۰۹				اشکنان	۲۴۰۶	۹۱۱۵		
شیراز	خانه زنیان	۱۱۳۹	۴۰۲۷	۶۹۲۱	۲۳۰۴۹	مرودشت	رامجرد	۷۱۳	۲۵۵۰	۵۲۵۵	۱۷۸۵۷
	لبویی	۲۷۶۱	۸۹۸۵				خانیمن	۹۱۹	۳۰۲۰		
	داریان	۳۰۲۱	۱۰۰۳۷				کامفیروز	۱۰۵۷	۳۷۱۳		
ممسنی	بابامنیر	۳۸۸	۱۳۷۹	۲۱۵۳	۷۵۹۹	مرودشت	سیدان	۲۵۶۶	۸۵۷۴	۵۲۵۵	۱۷۸۵۷
	خومه زار	۱۷۶۵	۶۲۲۰				-	-	-		
مهر	اسیر	۸۶۵	۳۰۴۲	۸۶۴۹	۳۲۱۴۱	نی ریز	قطرویه	۸۹۷	۲۸۹۵	۴۶۳۲	۱۴۸۹۱

		۴۶۱۷	۱۴۵۸	مشکان			۳۲۴۵	۷۲۳	خوزی	
		۷۳۷۹	۲۲۷۷	آباده طشک			۴۶۲۲	۱۳۰۲	وراوی	
-	-	-	-	-	-		۷۷۸۴	۲۱۷۰	مهر	
-	-	-	-	-	-		۱۳۴۴۸	۳۵۸۹	گله دار	

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

جمعیت عشایری

استان فارس از جمله مناطقی است که با گستره فضایی وسیع و داشتن منابع غنی محیطی، جمعیت عشایری نسبتاً زیادی را در خود جای داده و با جمعیت ۲۸۰۰۹۳ نفر در سال ۱۳۸۷، رتبه نخست جمعیت عشایری کشور را داشته است. بررسی سیر تحول جمعیت عشایری استان فارس طی سال های ۱۳۸۷-۱۳۶۶ نشان دهنده کاهش جمعیت عشایر استان و گرایش به استقرار دائمی در سکونتگاه های شهری و روستایی می باشد. در سال ۱۳۶۶، تعداد جمعیت عشایر استان ۳۳۴۳۲۹ نفر بوده که در سال ۱۳۸۷ به ۲۸۰۰۹۳ نفر تنزل یافته است (جدول ۷).

جدول ۷. تعداد جمعیت و خانوار جامعه عشایری استان فارس طی سه دوره سرشماری

جمعیت			خانوار			دوره استقرار
۱۳۸۷	۱۳۷۷	۱۳۶۶	۱۳۸۷	۱۳۷۷	۱۳۶۶	
۱۳۲۲۷۲	۱۴۵۹۸۸	۱۵۵۳۱۵	۲۴۷۲۰	۲۳۰۳۱	۲۳۷۰۸	دوره بیلاقی
۱۴۷۸۲۱	۱۶۹۵۵۴	۱۷۹۰۱۴	۲۷۲۷۹	۲۶۳۳۴	۲۷۲۳۲	دوره قشلاقی
۲۸۰۰۹۳	۳۱۵۵۴۲	۳۳۴۳۲۹	۵۱۹۹۹	۴۹۳۶۵	۵۰۹۴۰	کل

مأخذ: سرشماری اجتماعی اقتصادی عشایر کوچنده کشور و استان فارس، سال های ۱۳۶۶، ۱۳۷۷ و ۱۳۸۷

جامعه عشایری شهرستان کازرون در سال ۱۳۸۷ مشتمل بر شش ایل و طایفه بوده که ایل قشقایی با ۱۵۱۵۹ نفر، بزرگترین گروه از جمعیت عشایری شهرستان و ایل بویراحمد علیا با ۲۵ نفر جمعیت، کمترین سهم از جمعیت عشایری شهرستان کازرون را داشته است. در سال ۱۳۸۷، کل جمعیت

عشایری شهرستان کازرون ۱۹۵۷۲ نفر بوده که نشان می دهد ۷ درصد جمعیت عشایر استان فارس در تاریخ یاد شده در شهرستان کازرون استقرار داشته اند (جدول ۸).

جدول ۸. تعداد جمعیت و خانوار جامعه عشایری شهرستان کازرون به تفکیک ایلات و طوایف در سال ۱۳۸۷

کل عشایر		دوره قشلاقی		دوره بیلاقی		شهرستان کازرون
جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	جمعیت	خانوار	
۱۹۵۷۲	۳۶۲۹	۱۸۱۲۸	۳۳۴۰	۱۴۴۴	۲۸۹	کل ایل ها و طوایف شهرستان
۲۵	۴	۲۵	۴	۰	۰	ایل بویر احمد علیا- سردسیر
۱۵۱۵۹	۲۷۷۴	۱۴۷۵۷	۲۶۹۱	۴۰۲	۸۳	ایل قشقایی
۱۰۹	۲۳	۱۰۹	۲۳	۰	۰	ایل ممسنی
۲۰۶۷	۴۲۹	۱۴۲۱	۲۸۷	۶۴۶	۱۴۲	طایفه مستقل کوهمره جروق
۱۹۳	۲۹	۱۹۳	۲۹	۰	۰	طایفه مستقل کوهمره سرخی
۲۰۱۹	۳۷۰	۱۶۲۳	۳۰۶	۳۹۶	۶۴	طایفه مستقل کوهمره نودان

مأخذ: سرشماری اجتماعی اقتصادی عشایر کوچنده کشور و استان فارس، سال ۱۳۸۷

خانوار

خانوار یک واحد آماری با ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی معینی است که شامل همه افرادی می شود که در یک کانون (مسکن) زندگی می کنند. تعداد اعضای خانوار ارتباط مستقیمی با تعداد جمعیت دارد، به طوری که با افزایش تعداد افراد در هر خانوار، بر تعداد کل جمعیت افزوده خواهد شد. نسبت تعداد جمعیت به تعداد خانوار، تعیین کننده بعد خانوار در هر منطقه می باشد و بعد خانوار نشان دهنده کوچک یا بزرگ بودن خانواده هاست. بررسی بعد خانوار در سال ۱۳۹۵ در سطح استان فارس نشان می دهد که بعد خانوار مناطق روستایی استان با $3/45$ نفر بالاتر از بعد خانوار کل استان ($3/36$ نفر) می باشد. میانگین بعد خانوار شهرستان کازرون و مناطق روستایی شهرستان به ترتیب $3/5$ نفر و $3/6$ نفر است. این داده ها بیانگر دو نکته کلی می باشد؛ نخست اینکه در مناطق

روستایی استان و شهرستان کازرون، بعد خانوار از میزان بیشتری برخوردار بوده و دوم اینکه بعد خانوار شهرستان کازرون و مناطق روستایی آن، بالاتر از بعد خانوار در مقیاس استان فارس و روستاهای استان می باشد (جدول ۹).

جدول ۹. تعداد خانوار روستایی به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون در پنج دوره سرشماری اخیر

محدوده	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵	بعد خانوار
استان فارس	۶۰۴۵۴۲	۷۵۵۲۲۹	۱۰۲۲۷۴۶	۱۲۵۱۰۶۱	۱۴۴۳۰۲۷	۳/۳۶
روستاهای استان	۲۸۲۴۷۹	۳۰۶۹۵۷	۳۷۸۵۵۱	۳۸۸۶۸۰	۴۱۵۰۸۵	۳/۴۵
شهرستان کازرون	۳۸۰۴۶	۴۷۵۲۰	۵۸۸۶۹	۶۷۲۹۰	۷۶۲۲۷	۳/۵
روستاهای شهرستان کازرون	۲۴۲۰۸	۲۲۵۷۲	۲۷۷۸۸	۳۰۰۲۴	۳۲۸۱۳	۳/۶

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

ترکیب سنی و جنسی جمعیت

در مطالعات اجتماعی و اقتصادی جوامع، بررسی ترکیب سنی و جنسی جمعیت و انعکاس تغییرات به وجود آمده در آن از نظر جمعیت شناسی دارای اهمیت فراوان می باشد. در واقع می توان گفت ساخت سنی و جنسی جمعیت، برشی از اطلاعاتی است که می توان آن را به عنوان ساختار جمعیت شناختی یک جامعه در نظر گرفت. در جوامع مختلف بر اساس نوع برنامه ریزی و داده های مورد نیاز، طبقات سنی در بازه های زمانی مختلفی تعیین می شود. در ایران، ترکیب سنی جمعیت بر اساس گروه های سنی ۵ ساله توسط مرکز آمار ایران تهیه می شود. در گزارش حاضر با توجه به موضوع و اهداف پژوهش، که جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال به عنوان جامعه مخاطب صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر تعیین شده، جمعیت شهرستان کازرون به سه طبقه سنی (الف) تا ۱۸ سال، (ب) ۱۸ تا ۵۰ سال و (پ) ۵۰ سال و بیشتر تقسیم شده است. بر اساس داده های سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، کل جمعیت روستایی استان فارس

۱۴۳۳۳۵۵ نفر می باشد که تعداد ۷۹۰۳۷۴ نفر معادل ۵۵/۲ درصد آن، در طبقه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال قرار گرفته اند. همچنین از مجموع ۱۱۷۷۰۱ نفر جمعیت روستایی شهرستان کازرون در تاریخ یاد شده، ۶۵۳۵۰ نفر معادل ۵۵/۵ درصد، در گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال قرار دارند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. جمعیت روستاهای استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک گروه های سنی

محدوده	کل سنین	تا ۱۸ سال	۱۸ تا ۵۰ سال		۵۰ سال و بیشتر
			تعداد	درصد	
روستاهای استان	۱۴۳۳۳۵۵	۳۸۰۲۷۷	۷۹۰۳۷۴	۵۵/۲	۲۶۱۷۰۴
روستاهای شهرستان کازرون	۱۱۷۷۰۱	۲۸۶۲۳	۶۵۳۵۰	۵۵/۵	۲۳۷۲۸

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

در سال ۱۳۹۵ از مجموع ۲۴۵۴۴ نفر جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون، ۱۳۲۱۸ نفر معادل ۵۱/۷ درصد، در محدوده سنی ۱۸ تا ۵۰ سال قرار داشته اند. شهرهای خشت و نودان به ترتیب با دارا بودن ۵۱۸۰ نفر و ۱۶۰۱ نفر، بیشترین و کمترین تعداد افراد واقع در گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون را به خود اختصاص داده اند (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. طبقات سنی جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون

نام شهر	جمعیت	تا ۱۸ سال	۱۸ تا ۵۰ سال		۵۰ سال و بیشتر
			تعداد	درصد از کل	
بالاده	۵۹۷۲	۱۷۱۳	۳۲۵۶	۵۴/۵	۱۰۰۳
کنارتخته	۶۰۸۱	۱۵۳۷	۳۱۸۰	۵۲/۳	۱۳۶۴
نودان	۲۸۹۲	۷۲۱	۱۶۰۱	۵۵/۴	۵۷۰
خشت	۹۵۹۹	۲۲۴۲	۵۱۸۰	۵۴	۲۱۷۶
جمع	۲۴۵۴۴	۶۲۱۲	۱۳۲۱۸	۵۱/۷	۵۱۱۴

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

همان طور که قبلاً توضیح داده شد، استان فارس در سال ۱۳۹۵ دارای ۲۹ شهرستان بوده که تعداد ۷۹ شهر زیر ۲۰ هزار نفر در محدوده جغرافیایی این شهرستان ها قرار گرفته اند. مجموع جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس ۵۵۸۰۹۴ نفر می باشد که ۳۰۷۲۴۳ نفر آن ها، معادل ۵۵ درصد، در گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال قرار دارند. سهم جمعیت واقع در محدوده سنی ۱۸ تا ۵۰ سال شهرستان کازرون از کل شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان، ۴/۳ درصد می باشد. شهرستان لارستان با ۱۱/۲ درصد، بیشترین و شهرستان ممسنی با ۱/۴ درصد، کمترین سهم از تعداد کل جمعیت واقع در گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس را به خود اختصاص داده اند. شهرستان های گراش و کوار نیز فاقد شهر زیر ۲۰ هزار نفر می باشند(جدول ۱۲).

جدول ۱۲. جمعیت گروه سنی ۱۸-۵۰ سال شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۵

ردیف	شهرستان	جمعیت ۱۸-۵۰ سال	ردیف	شهرستان	جمعیت ۱۸-۵۰ سال	ردیف	شهرستان	جمعیت ۱۸-۵۰ سال
۱	آباده	۱۵۱۲۵	۱۱	لارستان	۳۴۳۴۷	۲۱	مهر	۱۷۹۹۹
۲	استهبان	۶۴۷۷	۱۲	مرودشت	۹۹۶۰	۲۲	فراشبند	۳۹۳۴
۳	اقلید	۶۸۰۹	۱۳	ممسنی	۴۱۶۲	۲۳	پاسارگاد	۱۰۴۰۱
۴	چهرم	۱۱۱۳۳	۱۴	نی ریز	۸۳۰۴	۲۴	ختج	۱۰۴۴۹
۵	داراب	۱۱۵۶۴	۱۵	لامرد	۹۰۱۷	۲۵	سروستان	۱۲۰۲۵
۶	سپیدان	۱۴۶۱۴	۱۶	بوانات	۱۱۲۱۰	۲۶	رستم	۶۹۲۰
۷	شیراز	۱۲۹۲۴	۱۷	ارسنجان	۹۹۳۸	۲۷	گراش	۰
۸	فسا	۱۶۸۰۹	۱۸	خرم بید	۸۳۵۱	۲۸	کوار	۰
۹	فیروزآباد	۵۴۷۸	۱۹	زرین دشت	۱۲۲۵۳	۲۹	خرامه	۱۱۳۰۹
۱۰	کازرون	۱۳۲۱۸	۲۰	قیروکارزین	۱۲۵۱۵	-	-	-
		جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان			۵۵۸۰۹۴			
		جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان			۳۰۷۲۴۳			

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

بر اساس داده های مرکز آمار ایران در سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵، نسبت جنسی در سطح استان فارس بین ۱۰۳ و ۱۰۲ متغیر بوده اما به طور کلی می توان گفت که در سال ۱۳۹۵، به ازای ۱۰۳ نفر مرد، ۱۰۰ نفر زن در استان فارس زندگی می کند. به عبارت دیگر می توان گفت طی حدود یک دهه گذشته، همواره نسبت جمعیتی مردان از زنان در استان فارس بیشتر بوده است (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. نسبت جنسی جمعیت استان فارس در دوره ۱۳۸۵-۱۳۹۵

نسبت جنسی	مجموع		زن		مرد		سال
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱۰۳	۴۳۳۶۸۷۸	۴۹/۲	۲۱۳۲۰۲	۵۰/۸	۲۲۰۴۸۵	۱۳۸۵	
۱۰۲	۴۵۹۶۶۵۸	۴۹/۶	۲۲۸۰۷۴۴	۵۰/۴	۲۳۱۵۹۱۴	۱۳۹۰	
۱۰۳	۴۸۵۱۲۷۴	۴۹/۳	۲۳۹۰۰۲۳	۵۰/۷	۲۴۶۱۲۵۱	۱۳۹۵	

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵

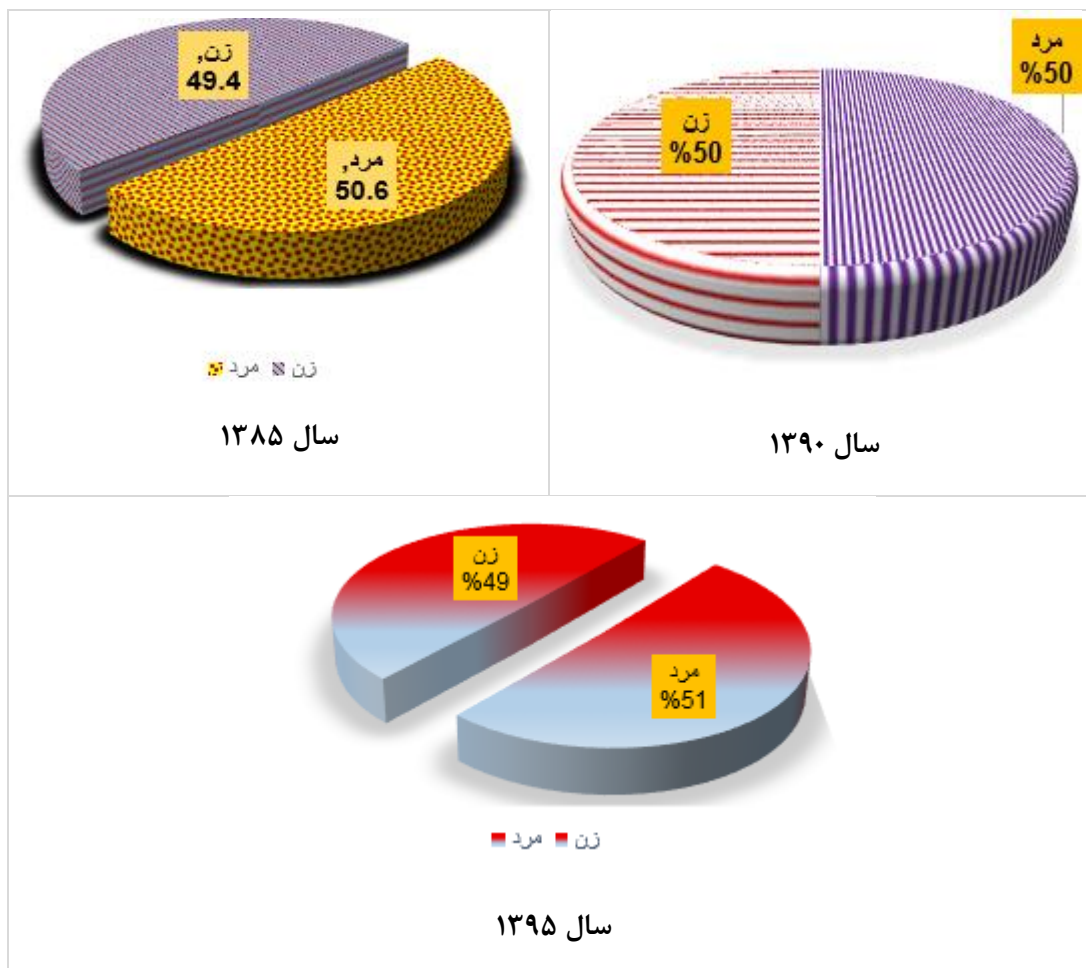
بررسی داده های مربوط به نسبت جنسی در شهرستان کازرون طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵ نشان می دهد که نسبت جنسی در سال ۱۳۹۵ تغییری نسبت به سال ۱۳۸۵ نداشته اما در سال ۱۳۹۰، نسبت جنسی حدوداً برابر با ۱۰۰ می باشد که بیانگر برابری بین جمعیت زنان و مردان در شهرستان کازرون است. در سال ۱۳۹۵، سهم گروه مردان از کل جمعیت شهرستان کازرون ۵۰/۵ درصد و سهم گروه زنان ۴۹/۵ درصد می باشد (جدول ۱۴ و نمودار ۳).

جدول ۱۴. نسبت جنسی جمعیت شهرستان کازرون در دوره ۱۳۸۵-۱۳۹۵

نسبت جنسی	مجموع		زن		مرد		سال
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱۰۲	۲۶۶۵۶۴	۴۹/۴	۱۳۱۷۸۴	۵۰/۶	۱۳۴۷۸۰	۱۳۸۵	
۱۰۰	۲۵۴۷۰۴	۵۰	۱۲۷۳۷۶	۵۰	۱۲۷۳۲۸	۱۳۹۰	
۱۰۲	۲۶۶۲۱۷	۴۹/۵	۱۳۱۶۸۳	۵۰/۵	۱۳۴۵۳۴	۱۳۹۵	

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵

نمودار ۲. نسبت جنسی جمعیت شهرستان کازرون در سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵

تراکم جمعیت

اصطلاح تراکم جمعیت بر تعداد مردمی که یک منطقه یا مساحت معینی را در اختیار دارند دلالت دارد و به این منظور به کار می رود تا تعداد متوسط مردمی که در یک واحد جغرافیایی استقرار یافته اند را، مشخص نماید. اطلاع از تعداد کل جمعیت یک سرزمین، هر چند لازم است، اما کافی نیست و باید رابطه میان این رقم و عواملی دیگر، نظیر مساحت منطقه ای که جمعیت در آن زندگی می کند،

مشخص شود. هر منطقه بر اساس منابع و توان های اکولوژیکی خود، پاسخگوی نیازهای تعداد معینی از جمعیت بوده و عدم تعادل بین جمعیت و منابع، موجب توسعه نامتوازن و بروز مسائل زیست محیطی خواهد شد. بر اساس داده های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵، تراکم جمعیت در استان فارس و شهرستان کازرون به ترتیب ۴۰ و ۴۴ نفر در هر کیلومتر مربع می باشد که مقدار نسبتاً مطلوبی است (جدول ۱۵).

جدول ۱۵. تراکم جمعیت در استان فارس و شهرستان کازرون

محدوده	مساحت (کیلومتر مربع)	جمعیت	تراکم جمعیت
استان فارس	۱۲۲۶۰۸	۴۸۵۱۲۷۴	۴۰
شهرستان کازرون	۶۰۶۴	۲۶۶۲۱۷	۴۴

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

تحصیلات و سواد

ارزیابی سطح سواد، میزان تحصیلات و زیرساخت های آموزشی، بیانگر میزان توسعه یافتگی جوامع مختلف است. توسعه زیرساخت های آموزشی و تحول نظام مند در این زمینه، یکی از ضرورت های ارتقاء نظام آموزشی می باشد که بایستی در مناطق شهری و روستایی مورد توجه قرار گیرد. به طور کلی بررسی روند تحول سیستم آموزشی و میزان توجه به بحث سوادآموزی، طی ادوار گذشته در کشور نشان دهنده روند مطلوب مولفه های توسعه انسانی از بعد آموزشی می باشد. اما همچنان ضعف های متعددی از جمله در زمینه زیرساخت های آموزشی، فرهنگ سازی و نوع نظام آموزشی وجود دارد که نیازمند بازنگری و برنامه ریزی مبتنی بر استراتژی های بلند مدت است. از نقاط ضعف مرتبط با بحث آموزش و سوادآموزی در کشور می توان به تضاد و نابرابری در برخورداری از زیرساخت های آموزشی بین مناطق شهری و روستایی اشاره نمود. سکونتگاه های روستایی همواره با ضعف های متعددی از جمله کمبود مدارس، ضعف در فضاهای متنوع آموزشی، فرسودگی مدارس و موارد

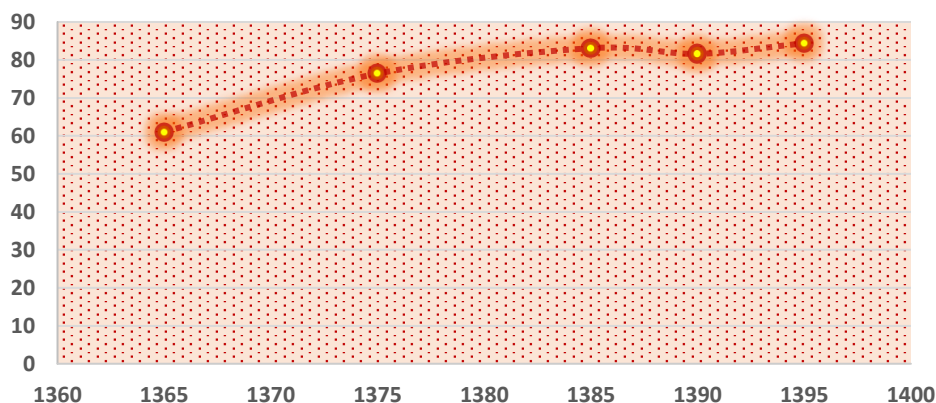
مشابه دست به گریبان بوده و به تبع آن، سطح سواد و تحصیلات ساکنین نواحی روستایی، نسبتاً پایین تر از مناطق شهری می باشد. بر اساس داده های سرشماری رسمی سال ۱۳۶۵، نرخ باسوادی در شهرستان کازرون ۶۱/۰۴ درصد بوده، بدین معنا که از مجموع ۱۷۰۳۸۲ نفر جمعیت ۶ ساله و بیشتر، ۱۰۴۰۰۶ نفر باسواد هستند و از تحصیل در مقاطع مختلف بهره مند شده اند. در سال ۱۳۹۵، نرخ باسوادی جمعیت شهرستان کازرون به بالاترین سطح خود طی دوره ۳۰ ساله رسیده است، به طوری که ۸۴/۸ درصد جمعیت ۶ ساله و بیشتر شهرستان کازرون از سواد و آموزش، بهره مند شده اند (جدول ۱۶ و نمودار ۴).

جدول ۱۶. میزان باسوادی در شهرستان کازرون در مناطق شهری و روستایی طی سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

نرخ با سوادی	بی سواد			باسواد			جمعیت ۶ ساله و بیشتر	سال
	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری		
۶۱/۰۴	۶۰۰۲۱	۴۶۰۸۲	۱۳۹۳۹	۱۰۴۰۰۶	۵۹۶۵۳	۴۴۳۵۳	۱۷۰۳۸۲	۱۳۶۵
۷۶/۴	۴۵۲۹۲	۲۸۶۷۵	۱۶۶۱۷	۱۷۰۱۴۷	۸۰۳۱۹	۸۹۸۲۸	۲۲۲۷۶۰	۱۳۷۵
۸۳/۱	۴۱۱۷۵	۲۶۳۶۶	۱۴۸۰۹	۲۰۲۶۳۱	۹۳۳۳۳	۱۰۹۲۹۸	۲۴۴۸۰۶	۱۳۸۵
۸۱/۶	۳۹۳۲۷	۲۳۶۷۲	۱۵۳۷۶	۱۸۸۰۷۵	۸۱۲۳۵	۱۰۶۸۴۰	۲۳۰۳۹۷	۱۳۹۰
۸۴/۸	۳۶۴۳۸	۲۱۸۱۳	۱۴۶۸۶	۲۰۴۰۴۹	۸۴۳۲۹	۱۱۹۵۲۳	۲۴۰۵۴۵	۱۳۹۵

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

نمودار ۴. نرخ با سوادی در شهرکازرون طی سال های ۱۳۶۵-۱۳۹۵

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

جمع بندی فصل دوم

ساختار اجتماعی سکونتگاه ها، که در برگیرنده ویژگی های جمعیتی از جمله تراکم خانوار، بعد خانوار، تعداد جمعیت، وضعیت سواد و سطح تحصیلات، مهاجرت، توزیع سنی و جنسی می باشد، پایه و اساس رشد و توسعه جوامع مختلف را تشکیل می دهد. عوامل اجتماعی و فرهنگی در نوع سیاست گذاری و برنامه ریزی، فعالیت غالب اقتصادی و توسعه و آبادانی سکونتگاه های انسانی نقش بسزایی داشته و با شاخص های اقتصادی، سیاسی و زیست محیطی دارای ارتباطی دوسویه می باشد. بررسی تحولات جمعیتی به عنوان یکی از مولفه های بعد اجتماعی در کشور نشان می دهد که طی حداقل ۵ دهه اخیر، همواره بر تعداد جمعیت کشور به صورت مطلق افزوده شده و طی این سال ها، جمعیت کشور دارای نرخ رشد مثبتی بوده است. یکی از خصوصیات بارز جمعیت کشور، کاهش سهم جمعیت روستاها به نفع جمعیت مناطق شهری بوده به طوری که در یک دوره سی ساله (۱۳۹۵-۱۳۶۵)، سهم جمعیت روستایی کشور از ۴۵/۷ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۲۶ درصد در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. تغییرات جمعیت استان فارس نیز نشان می دهد که با وجود رشد جمعیت طی دوره یاد شده، همواره از سهم جمعیت روستایی کاسته شده، اما نسبت به میانگین کشوری، استان فارس در سال ۱۳۹۵ از جمعیت روستایی ۲۹ درصدی برخوردار می باشد و شهرستان کازرون نیز علیرغم کاهش سهم جمعیت روستایی، در سال ۱۳۹۵ دارای سهم ۴۴/۲ درصدی جمعیت روستایی بوده است. در سال ۱۳۹۵ جمعیت استان فارس ۱۴۳۲۳۵۵ نفر بوده که ۱۱۷۷۰۱ نفر، معادل ۸/۲ درصد جمعیت روستایی استان فارس به شهرستان کازرون اختصاص دارد. شهرستان کازرون در رابطه با درصد روستانشینی در سال ۱۳۹۵ در مقایسه با سایر شهرستان های استان فارس در جایگاه یازدهم قرار داشته و شهرستان رستم با ۷۲/۳ درصد روستانشینی، در جایگاه نخست قرار دارد. از تعداد ۷۹ شهر زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس که ۵۵۸۰۹۴ نفر جمعیت را در خود جای داده اند، تعداد ۴ شهر با مجموع جمعیت ۲۴۵۴۴ نفر در شهرستان کازرون قرار دارند. به لحاظ جمعیت

عشایری نیز، استان فارس بر اساس داده های سرشماری رسمی عشایر کوچنده کشور در سال ۱۳۸۷ در مقایسه با سایر استان ها در جایگاه نخست قرار دارد و ۷ درصد جمعیت عشایری استان معادل ۱۹۵۷۲ نفر در تاریخ یاد شده در مناطق عشایری شهرستان کازرون استقرار داشته اند. در سال ۱۳۹۵ علیرغم کاهش بعد خانوار به نسبت دوره های قبل، میانگین بعد خانوار مناطق روستایی شهرستان کازرون ۳/۶ نفر بوده که در مقایسه با کل استان و مناطق روستایی استان نیز مقدار بالاتری را نشان می دهد. از مجموع جمعیت روستایی استان در سال ۱۳۹۵، تعداد ۷۹۰۳۷۴ نفر در گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال قرار داشته، همچنین ۶۵۳۵۰ نفر از جمعیت روستایی شهرستان کازرون در محدوده سنی یاد شده قرار دارند. مجموع جمعیت ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان و شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۰۹۷۶۱۷ نفر و ۷۸۵۶۸ نفر می باشند. تراکم جمعیت در استان فارس و شهرستان کازرون از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار بوده و نرخ باسوادی در شهرستان کازرون طی سال های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵ از ۶۱/۰۴ درصد به ۸۴/۸ درصد ارتقاء یافته است.

قابلیت ها و ساختار اقتصادی هر منطقه به عنوان یکی از پایه های اساسی شکل گیری سکونتگاه های انسانی، به طور کلی تحت تاثیر مزیت های منطقه ای و منابع در دسترس، شیوه مدیریت و سیاست گذاری و میزان گرایش نیروی انسانی به اشتغال در سه بخش مهم اقتصادی (کشاورزی، صنعت و خدمات) قرار دارد. مسئله اشتغال و بیکاری در تمامی مباحث اقتصادی، یک موضوع کلیدی و استراتژیک بوده و این مسئله همواره به عنوان یکی از شاخص های اساسی توسعه یا عدم توسعه یافتگی جوامع مطرح می باشد. از جنبه نظری، اقتصاد هر منطقه به دو بخش تقسیم می شود؛ الف) اقتصاد پایه ای، ب) اقتصاد غیر پایه ای. فعالیت های پایه ای فعالیت هایی هستند که کالاها و خدمات را به خارج از محدوده اقتصادی جامعه صادر می کنند، اما اقتصاد غیر پایه ای مبتنی بر فعالیت هایی است که تامین کننده نیاز داخلی بوده و صادراتی در آن صورت نمی گیرد. معمولاً با افزایش فعالیت های پایه ای در یک منطقه، سطح درآمد و میزان ثروت آن منطقه نیز افزایش می یابد. هر منطقه علاوه بر منابع عمومی در دسترس، دارای پتانسیل ها و امکاناتی می باشد که به عنوان مزیت منطقه ای تلقی شده و همین عامل منجر به تولیدات صادرات گرا در ابعاد منطقه ای، ملی و بین المللی خواهد شد. سکونتگاه های شهری و روستایی با توجه به موقعیت، تراکم جمعیت، دسترسی به منابع محیطی و نوع و دامنه نیازها، دارای تفاوت هایی در گرایش به اشتغال در فعالیت های اقتصادی هستند. به طوری که در مناطق شهری غلبه با فعالیت های بخش صنعت و خدمات و در مناطق روستایی، غلبه با فعالیت های بخش کشاورزی می باشد. از این رو در این بخش به بررسی ساختار اقتصادی و تحلیل مهم ترین نماگرهای اقتصادی شهرستان کازرون پرداخته خواهد شد.

نرخ مشارکت اقتصادی

نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) به جمعیت در سن کار. با توجه به تعریف ارائه شده مشخص می‌شود که نرخ مشارکت اقتصادی به متغیرهایی چون جمعیت فعال و جمعیت در سن کار که در بطن خود، جمعیت غیر فعال را نهفته دارد، وابسته است. نرخ مشارکت اقتصادی از جمله شاخص‌های کلیدی بازار کار در سطح بین‌المللی محسوب می‌شود و میزان آن می‌تواند بیانگر جایگاه اقتصادی هر منطقه یا کشور در سطح ملی یا جهانی باشد، بنابراین برای سیاست‌گذاری در حوزه اشتغال از این شاخص استفاده می‌شود. نرخ مشارکت اقتصادی، شاخص و فاکتور کلیدی در تبیین شکل و ساختار نیروی کار و برنامه ریزی برای آینده بازار کار می‌باشد. بررسی داده‌های مرتبط با جمعیت شاغل در سطح استان فارس و شهرستان کازرون طی سه دوره سرشماری رسمی (۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵) نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ رشد چشم‌گیری داشته و میزان مشارکت اقتصادی جمعیت ساکن در استان فارس از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار می‌باشد. در سال ۱۳۹۵ نرخ فعالیت استان فارس ۴۱/۲ درصد بوده که این میزان در مقایسه با نرخ فعالیت کشور (۳۹/۰۴ درصد)، سطح بالاتری را نشان می‌دهد. در سال ۱۳۸۵، نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان کازرون با ۳۴/۶ درصد از نسبت پایین‌تری در مقایسه با کل استان در همان سال (۳۷/۲ درصد) برخوردار بوده، در سال ۱۳۹۰ این شاخص به ۳۶/۶ درصد و در سال ۱۳۹۵ به ۴۱ درصد ارتقاء یافته که نشان‌دهنده روند رو به رشد میزان مشارکت ساکنین شهرستان کازرون در فعالیت‌های اقتصادی است. بررسی نرخ فعالیت ساکنین مناطق روستایی شهرستان کازرون در مقایسه با مناطق روستایی کل استان طی دوره ۱۰ ساله (۱۳۸۵-۱۳۹۵) بیانگر آن است که همواره میزان مشارکت اقتصادی در نواحی روستایی استان فارس بالاتر از میزان شاخص مذکور در سطح روستاهای

شهرستان کازرون می باشد، به طوری که نرخ فعالیت مناطق روستایی استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۸۵ به ترتیب ۳۸/۲ و ۳۴/۵ درصد بوده که در سال ۱۳۹۵ به ۴۲/۷ و ۴۱/۸ درصد افزایش یافته و همچنان اختلافی نسبی بین مناطق روستایی استان و مناطق روستایی شهرستان وجود دارد (جداول ۱۷، ۱۸ و ۱۹ و نمودار ۵).

جدول ۱۷. نرخ فعالیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۸۵

شرح	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت فعال	نرخ مشارکت اقتصادی
کل کشور	۵۹۵۲۲۷۴۷	۲۳۴۶۸۶۹۳	۳۹/۴
کل استان	۳۷۰۶۶۷۰	۱۳۸۰۷۹۷	۳۷/۲
کل روستاهای استان	۱۴۲۱۵۴۶	۵۴۲۶۴۸	۳۸/۲
کل شهرستان	۲۲۹۸۴۷	۷۹۴۶۷	۳۴/۶
کل شهرهای شهرستان	۱۱۷۱۶۱	۴۰۵۳۸	۳۴/۶
کل روستاهای شهرستان	۱۱۲۶۸۶	۳۸۹۲۹	۳۴/۵

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال ۱۳۸۵

جدول ۱۸. نرخ فعالیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۹۰

شرح	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت فعال	نرخ مشارکت اقتصادی
کل کشور	۶۳۲۴۰۵۹۲	۲۴۱۰۶۸۹۶	۳۸/۱
کل استان	۳۹۰۳۸۳۴	۱۴۷۷۷۳۹	۳۷/۸
کل روستاهای استان	۱۲۲۶۲۵۷	۴۷۸۳۹۰	۳۹
کل شهرستان	۲۱۶۴۸۱	۷۹۲۹۸	۳۶/۶
کل شهرهای شهرستان	۱۱۶۸۴۴	۴۲۳۶۲	۳۶/۳
کل روستاهای شهرستان	۹۸۹۶۹	۳۶۶۱۷	۳۷

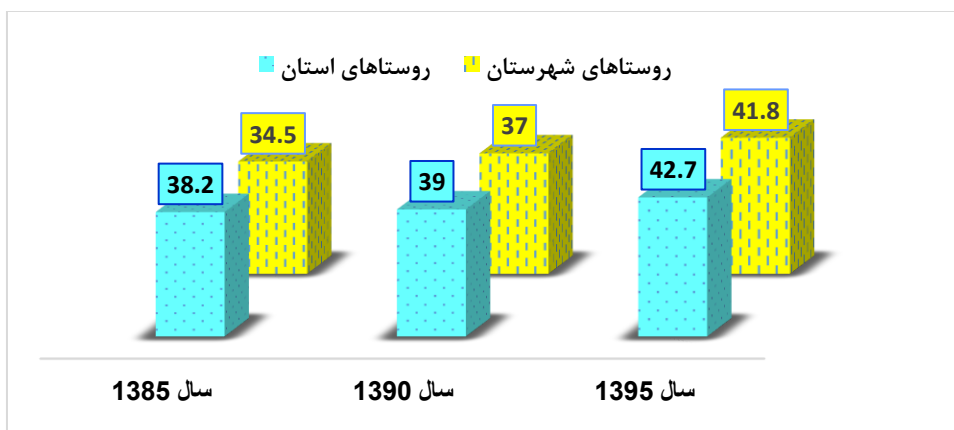
مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال ۱۳۹۰

جدول ۱۹. نرخ فعالیت استان فارس و شهرستان کازرون به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۹۵

شرح	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت فعال	نرخ مشارکت اقتصادی
کل کشور	۶۶۴۲۱۹۸۹	۲۵۹۲۹۲۰۳	۳۹/۰۴
کل استان	۴۰۷۱۱۱۷	۱۶۷۶۴۵۳	۴۱/۲
کل روستاهای استان	۱۱۷۴۴۵۴	۵۰۱۴۵۸	۴۲/۷
کل شهرستان	۲۲۳۷۲۷	۹۱۶۶۰	۴۱
کل شهرهای شهرستان	۱۲۴۸۶۶	۵۰۲۶۷	۴۰/۳
کل روستاهای شهرستان	۹۸۵۳۵	۴۱۲۳۴	۴۱/۸

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال ۱۳۹۵

نمودار ۵. نرخ فعالیت اقتصادی به تفکیک مناطق روستایی استان فارس و شهرستان کازرون

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

اشتغال و بیکاری

از مهم ترین شاخص های اقتصادی در رابطه با فعالیت های اقتصادی که از معیارهای عمده تعیین سطح توسعه یافتگی مناطق به شمار می رود، می توان شاخص نسبت اشتغال و شاخص نرخ بیکاری را نام برد. اهمیت این شاخص ها در ارزیابی روند مهاجرت های روستا- شهری و کاهش سهم جمعیت روستایی از کل جمعیت کشور نمایان می شود. طی چند دهه اخیر، به دلیل کاهش فرصت های اشتغال در مناطق روستایی، آسیب پذیری و غیر قابل اتکا بودن مشاغل و فعالیت های وابسته به بخش کشاورزی که قسمت عمده اشتغال در روستاها را تشکیل می دهد، نرخ بیکاری در مناطق روستایی روند صعودی به خود گرفته که نتیجه آن، تسریع روند مهاجرت از روستاها می باشد. این جا به جایی ها، پیامدهای تبعی از جمله کاهش جمعیت روستایی بویژه جمعیت جوان و در سن فعالیت، متروکه شدن روستاها، تضعیف اقتصاد ملی و کاهش تولیدات داخلی بخش کشاورزی را در پی خواهد داشت.

بررسی داده های مرتبط با دو شاخص نرخ بیکاری و نسبت اشتغال نشان می دهد که علیرغم کاهش نسبی نرخ بیکاری کشور در فاصله سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵، نرخ بیکاری استان فارس از ۱۱/۳ درصد

در سال ۱۳۸۵ به ۱۱/۸ درصد در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. در سال ۱۳۸۵، نرخ بیکاری در مناطق روستایی استان فارس با ۱۱/۹ درصد در سطحی بالاتر از میانگین نرخ بیکاری کل استان قرار داشته اما در سال ۱۳۹۵، نرخ بیکاری روستاهای استان با ۱۰/۵ درصد، پایین ترین میزان نه تنها در مقایسه با مناطق روستایی استان فارس بلکه نسبت به کل کشور، کل استان فارس، شهرستان کازرون و مناطق روستایی شهرستان را داشته است. نرخ بیکاری شهرستان کازرون در سال ۱۳۸۵ در مقایسه با سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ نسبت پایین تری را نشان می دهد. در سال ۱۳۸۵، نرخ بیکاری شهرستان ۹/۵ درصد بوده که در سال ۱۳۹۰ به ۲۰/۹ درصد افزایش یافته و در سال ۱۳۹۵ با کاهش قابل ملاحظه ای، میزان بیکاری به ۱۳/۸ درصد رسیده است. بررسی کلی نرخ بیکاری در سال ۱۳۹۰ در سطوح ملی، استانی و شهرستانی نشان از افزایش چشم گیر میزان بیکاری در کشور و به تبع آن کاهش نسبت اشتغال دارد. در سال ۱۳۹۰، نرخ بیکاری در شهرستان کازرون و مناطق روستایی آن به ترتیب ۲۰/۹ و ۲۰/۵ درصد بوده که در مقایسه با میانگین کشور (۱۴/۸ درصد) و میانگین استان (۱۶/۹ درصد) نسبت بالایی را نشان می دهد. اگر چه در سال ۱۳۹۵ نرخ بیکاری کاهش نسبی را تجربه نموده اما همچنان نرخ بیکاری در سطح شهرستان کازرون (۱۳/۸ درصد) و مناطق روستایی آن (۱۴/۱ درصد) از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست (جداول ۲۰، ۲۱، ۲۲ و نمودار ۶).

جدول ۲۰. نرخ بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۸۵

شرح	جمعیت فعال	جمعیت شاغل	جمعیت بیکار	نرخ اشتغال	نرخ بیکاری
کل کشور	۲۳۴۶۸۶۹۳	۲۰۴۷۶۳۹۵	۲۹۹۲۲۹۸	۸۷/۲	۱۲/۸
استان فارس	۱۳۸۰۷۹۷	۱۲۲۵۲۸۶	۱۵۵۵۱۱	۸۸/۷	۱۱/۳
روستاهای استان	۵۴۲۶۴۸	۴۷۸۲۵۹	۶۴۳۸۹	۸۸/۱	۱۱/۹
شهرستان کازرون	۷۹۴۶۷	۷۱۹۳۹	۷۵۲۸	۹۰/۵	۹/۵
شهرهای شهرستان	۴۰۵۳۸	۳۶۹۴۹	۳۵۸۹	۹۱/۱	۸/۹
روستاهای شهرستان	۳۸۹۲۹	۳۴۹۹۰	۳۹۳۹	۸۹/۹	۱۰/۱

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال ۱۳۸۵

جدول ۲۱. نرخ بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۰

شرح	جمعیت فعال	جمعیت شاغل	جمعیت بیکار	نرخ اشتغال	نرخ بیکاری
کل کشور	۲۴۱۰۶۸۹۶	۲۰۵۴۶۸۷۴	۳۵۶۰۰۲۲	۸۵/۲	۱۴/۸
استان فارس	۱۴۷۷۷۳۹	۱۲۲۸۱۸۳	۲۴۹۵۵۶	۸۳/۱	۱۶/۹
روستاهای استان	۴۷۸۳۹۰	۴۰۵۲۷۷	۷۳۱۱۳	۸۴/۷	۱۵/۳
شهرستان کازرون	۷۹۲۹۸	۶۲۷۵۲	۱۶۵۴۶	۷۹/۱	۲۰/۹
شهرهای شهرستان	۴۲۳۶۲	۳۳۳۱۴	۹۰۴۸	۷۸/۶	۲۱/۴
روستاهای شهرستان	۳۶۶۱۷	۲۹۱۲۸	۷۴۸۹	۷۹/۵	۲۰/۵

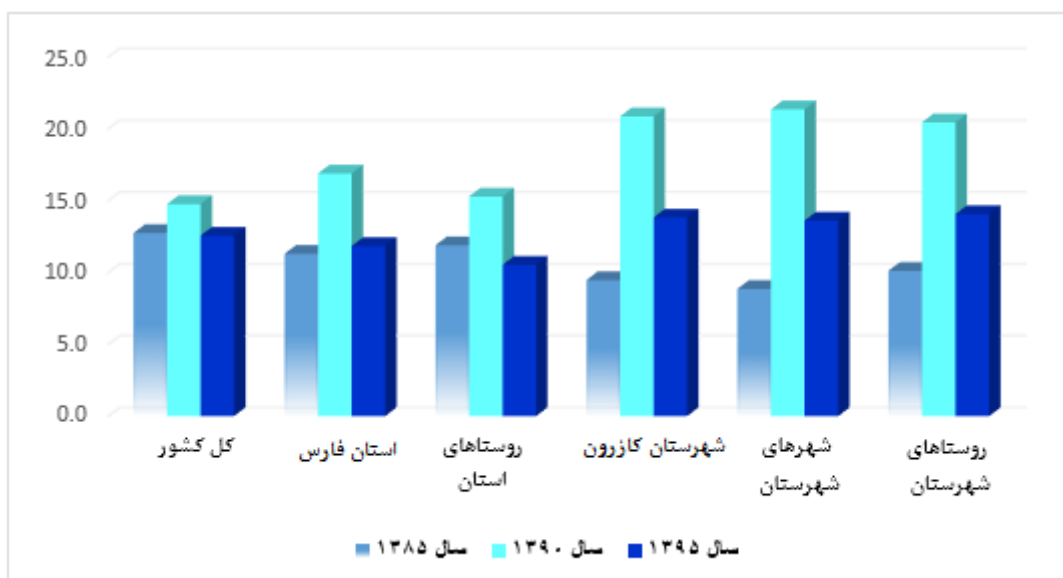
مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال ۱۳۹۰

جدول ۲۲. نرخ بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۵

شرح	جمعیت فعال	جمعیت شاغل	جمعیت بیکار	نرخ اشتغال	نرخ بیکاری
کل کشور	۲۵۹۲۹۲۰۳	۲۲۶۷۰۹۸۸	۳۲۵۸۲۱۵	۸۷/۴	۱۲/۶
استان فارس	۱۶۷۶۴۵۳	۱۴۷۷۹۱۶	۱۹۸۵۳۷	۸۸/۲	۱۱/۸
روستاهای استان	۵۰۱۴۵۸	۴۴۸۶۲۹	۵۲۸۲۹	۸۹/۵	۱۰/۵
شهرستان کازرون	۹۱۶۶۰	۷۸۹۸۶	۱۲۶۷۴	۸۶/۲	۱۳/۸
شهرهای شهرستان	۵۰۲۶۷	۴۳۴۲۵	۶۸۴۲	۸۶/۴	۱۳/۶
روستاهای شهرستان	۴۱۲۳۴	۳۵۴۳۳	۵۸۰۱	۸۵/۹	۱۴/۱

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال ۱۳۹۵

نمودار ۶. روند نرخ رشد بیکاری به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، سرشماری رسمی سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

سهم اشتغال در بخش های اقتصادی

اقتصاد به عنوان یکی از ارکان اصلی پایداری جوامع، نقش موثری در بهبود شاخص های توسعه انسانی دارد. می توان گفت که ریشه بسیاری از مسائل و چالش های به وجود آمده در مناطق شهری و روستایی، ناشی از ضعف ها و تنگناهای مربوط به مولفه های اقتصادی هر منطقه می باشد که در نتیجه بی تدبیری، شرایط ویژه محیطی و منفعت طلبی گروه های خاصی در جامعه به وجود آمده است. به طور کلی اقتصاد و فعالیت های مرتبط با آن، شامل سه زیر بخش کشاورزی، صنعت و خدمات بوده و هر منطقه یا سکونتگاه، بنا بر نوع سیاست گذاری و امکانات محیطی، به توسعه فعالیت ها در هر کدام از بخش های مذکور می پردازد. آنچه که از گذشته تاکنون در سکونتگاه های روستایی بیشتر کشورها از جمله ایران در رابطه با نوع فعالیت های اقتصادی غالب که بیشترین میزان اشتغال را به خود اختصاص می دهد، تمرکز بر بخش کشاورزی و توسعه فعالیت های مبتنی بر زیربخش های آن از جمله زراعت، باغداری و دامداری بوده است. همین عامل موجب گردیده که در سطح بین المللی، یکی از معیارهای تمایز سکونتگاه های روستایی از شهرها، فعالیت غالب ساکنین در بخش کشاورزی باشد. بدین ترتیب، کشاورزی به عنوان بخش اول اقتصاد، اغلب مهم ترین فعالیت اقتصادی ساکنین نواحی روستایی به شمار می رود و اشتغال به فعالیت های بخش صنعت و خدمات معمولاً با میزان کمتری در رتبه های بعدی قرار دارند. بر اساس داده های مرکز آمار ایران طی سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ سهم اشتغال در فعالیت های بخش کشاورزی روستاهای کشور به ترتیب ۵۴/۷، ۵۰/۴ و ۵۰/۳ درصد بوده که نشان دهنده روند رو به کاهش اشتغال به فعالیت های بخش کشاورزی در یک دهه اخیر می باشد. از دلایل عمده این کاهش سهم، می توان به افزایش میزان مهاجرت های روستا- شهری، متروکه شدن روستاها و اشتغال به فعالیت های سایر بخش های اقتصادی در روستاها اشاره نمود. در سال ۱۳۸۵ فعالیت های بخش کشاورزی مناطق روستایی استان فارس با ۵۲/۸ درصد بیشترین سهم و فعالیت در بخش های صنعت و خدمات به ترتیب با ۲۴/۶ و

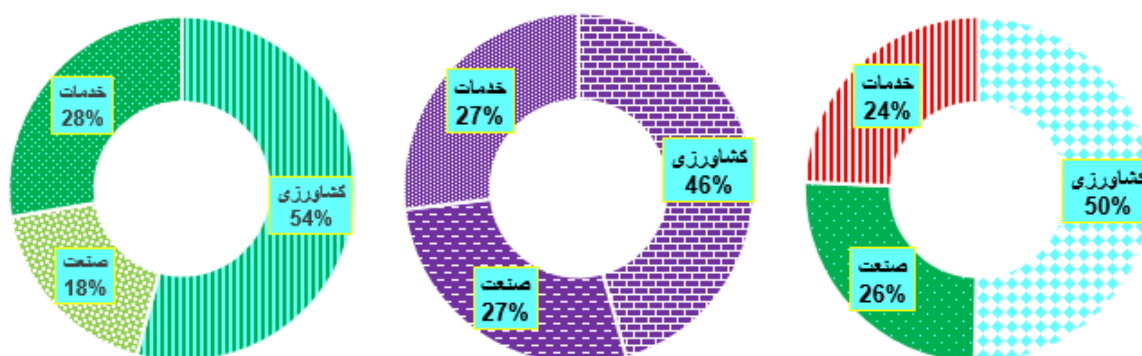
۲۲/۵ درصد در رتبه های بعدی قرار داشتند که این وضعیت در سال ۱۳۹۵ به ترتیب به ۴۵/۶، ۲۷/۵ و ۲۶/۹ درصد تغییر یافته است. در مناطق روستایی شهرستان کازرون، غلبه با فعالیت های بخش کشاورزی می باشد و اشتغال در این بخش در سال ۱۳۹۰، سهم بالاتری را نسبت به میانگین روستاهای کشور و استان فارس نشان می دهد (جدول ۲۳ و نمودار ۷).

جدول ۲۳. سهم اشتغال در بخش های سه گانه اقتصادی به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون

محدوده	سال ۱۳۸۵			سال ۱۳۹۰			سال ۱۳۹۵		
	کشاورزی	صنعت	خدمات	کشاورزی	صنعت	خدمات	کشاورزی	صنعت	خدمات
کشور	۲۳/۲	۳۱/۷	۴۵/۱	۱۸/۶	۳۳/۴	۴۸	۱۸	۳۱/۹	۵۰/۱
روستاهای کشور	۵۴/۷	۲۶/۴	۱۸/۹	۵۰/۴	۲۸	۲۱/۶	۵۰/۳	۲۵/۴	۲۴/۳
استان فارس	۲۵	۲۸/۵	۴۶/۵	۲۴/۲	۳۱	۴۴/۸	۱۹/۸	۳۰	۵۰/۳
روستاهای استان	۵۲/۸	۲۴/۶	۲۲/۵	۴۹/۱	۲۶/۷	۲۴/۲	۴۵/۶	۲۷/۵	۲۶/۹
شهرستان کازرون	۲۹/۸	۲۳/۶	۴۶/۶	۳۱/۳	۲۱	۴۷/۷	-	-	-
روستاهای شهرستان	۵۱/۸	۲۱/۱	۲۷/۱	۵۴/۲	۱۸/۲	۲۷/۶	-	-	-

مأخذ: مرکز آمار ایران، طرح آمارگیری نیروی کار در سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

نمودار ۷. سهم اشتغال در بخش های سه گانه اقتصادی به تفکیک کشور، استان فارس و شهرستان کازرون
 روستاهای کشور (۱۳۹۵)   روستاهای استان فارس (۱۳۹۵)   روستاهای شهرستان کازرون (۱۳۹۰)

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران، طرح آمارگیری نیروی کار در سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

شاخص سرباری

شاخص سرباری (بار تکفل معیشتی) به عنوان یکی از شاخص های جمعیتی و اقتصادی، نشان دهنده مقدار تکفلی است که یک فرد از نظر تامین مخارج زندگی و هزینه افراد غیر فعال بر دوش دارد. به عبارت دیگر، این شاخص، برتری عددی افراد شاغل به افراد غیر شاغل را نشان می دهد. همیشه همه افراد خانوار در تولید کالا و خدمات و روند تامین معاش مشارکت ندارند بلکه یک یا دو نفر، بار تامین معاش خود و افراد تحت پوشش را بر عهده می گیرند. هر چه در یک جامعه تعداد شاغلان کمتر و تعداد مصرف کنندگان بیشتر باشد، میزان وابستگی یا سرباری بیشتر خواهد بود. بررسی داده های مربوط به میزان سرباری طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۵ نشان می دهد که این شاخص از ۲/۵ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۲/۳ نفر در سال ۱۳۹۵ در استان فارس کاهش یافته است. در شهرستان کازرون در سال ۱۳۸۵ بار تکفل معیشتی ۲/۷ نفر بوده که رقم بالاتری را در همان سال نسبت به کل استان و مناطق روستایی استان و شهرستان نشان می دهد. این میزان در سال ۱۳۹۵ به ۲/۴ نفر کاهش یافته است. طی دوره ۱۰ ساله (۱۳۸۵-۱۳۹۵) شاخص بار تکفل معیشتی در سال ۱۳۹۰ به بالاترین سطح خود در مقیاس استان فارس و شهرستان کازرون رسیده و در سال ۱۳۹۵، شاخص مذکور در هر دو سطح استان و شهرستان، پایین ترین مقدار را نشان می دهد. در سال ۱۳۸۵ میزان سرباری در سطح روستاهای استان، ۲/۶ نفر بوده که در سال ۱۳۹۵ به ۲/۳ نفر کاهش یافته است (جدول ۲۴).

جدول ۲۴. بار تکفل معیشتی به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵

شرح	سال ۱۳۸۵	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۵
استان فارس	۲/۵	۲/۷	۲/۳
روستاهای استان	۲/۴	۲/۶	۲/۲
شهرستان کازرون	۲/۷	۳	۲/۴
روستاهای شهرستان کازرون	۲/۶	۳	۲/۳

مأخذ: بر اساس داده های سرشماری مرکز آمار ایران طی سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵

بخش های سه گانه اقتصادی

کشاورزی

بخش کشاورزی به عنوان یکی از مهم ترین بخش های اقتصادی کشور، سهم قابل ملاحظه ای در اشتغال و تولید ناخالص ملی دارد. ارزش افزوده حاصل از تولیدات و عرضه محصولات این بخش، موجب تقویت اقتصاد و درآمد ملی خواهد شد. اقتصاد نواحی روستایی ایران متکی بر فعالیت های بخش کشاورزی می باشد و قسمت عمده جمعیت واقع در مناطق روستایی در فعالیت های وابسته به این بخش اشتغال دارند. اقتصاد مبتنی بر کشاورزی، موجب امنیت غذایی، توسعه اقتصادی، رونق اشتغال و استقلال کشور می شود. بنابراین می توان گفت بخش قابل توجهی از نیازهای اساسی، در نواحی روستایی و در نتیجه فعالیت های تولیدی در زمینه های زراعت، باغداری و دامپروری قابل حصول است. استان فارس با برخورداری از مساحت گسترده و منابع طبیعی موثر در تولید کشاورزی، نقش اساسی در تامین امنیت غذایی، تولید و اشتغال کشور داشته و سهم عمده ای از تولید ناخالص داخلی دارد. ۲/۲ درصد ارزش افزوده بخش کشاورزی در سطح کشور مربوط به بخش کشاورزی استان فارس می باشد (سال ۱۳۹۳). از کل ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان، ارزش افزوده بخش کشاورزی با ۲۳ درصد، رتبه دوم را بعد از فعالیت های بخش خدمات داشته و ۱۹/۸ درصد شاغلین استان فارس در سال ۱۳۹۵ در بخش کشاورزی فعالیت داشته اند.

بهره برداران کشاورزی

بهره برداران کشاورزی^۱، افراد یا خانوارهایی هستند که در یکی از زیرشاخه های مربوط به بخش کشاورزی (زراعت، باغداری، کشت گلخانه ای، پرورش دام، پرورش طیور به روش سنتی، پرورش زنبور

۱ . بهره بردار کشاورزی شخصی است حقیقی یا حقوقی که به تنهایی یا با مشارکت دیگران، مدیریت امور بهره برداری کشاورزی و مسئولیت فنی و اقتصادی آن را به عهده داشته و مستقیماً در سود و زیان آن سهیم است.

عسل، پرورش کرم ابریشم و پرورش ماهی) فعالیت دارند. تمامی فعالیت های کشاورزی که تحت مدیریت واحدی قرار دارد، یک واحد تولیدی کشاورزی می باشد که بهره برداری کشاورزی نامیده می شود. این مدیریت توسط اعضای یک یا چند خانوار، یا توسط یک شرکت رسمی یا موسسه عمومی اعمال می شود. در سرشماری عمومی کشاورزی که در سال ۱۳۹۳ توسط مرکز آمار ایران انجام گرفته، بهره برداری هایی مورد سرشماری قرار گرفته اند که حداقل در یکی از گروه های زیر قرار داشته باشند:

- بهره برداری های دارای حداقل ۴۰۰ متر مربع زمین زراعی.
- بهره برداری های دارای حداقل ۲۰۰ متر مربع باغ و قلمستان.
- بهره برداری های پرورش دهنده دام سنگین، حداقل دارای یک رأس دام سنگین.
- بهره برداری های پرورش دهنده دام سبک، حداقل دارای دو رأس دام سبک.
- بهره برداری های پرورش دهنده طیور به روش سنتی، حداقل دارای ۱۰ قطعه مرغ، خروس، جوجه، اردک، غاز و بوقلمون.
- بهره برداری های دارای کشت گلخانه ای (در هر وسعتی).
- بهره برداری های دارای فعالیت پرورش زنبور عسل (در هر وسعتی).
- بهره برداری های دارای فعالیت پرورش کرم ابریشم یا پرورش ماهی (در طول ۳۶۵ روز گذشته و در هر وسعتی).

برای شناسایی تعداد بهره برداری های کشاورزی، مرکز آمار ایران اقدام به تعریف و دسته بندی چهار نوع بهره برداری نموده است:

- خانوار معمولی ساکن

خانوارهای بهره بردار کشاورزی^۲ که در محدوده آبادی یا شهر محل سکونت خود دارای بهره برداری کشاورزی اختصاصی بوده و یا در مدیریت یک یا چند بهره برداری مشارکتی، با سایر خانوارها

۲. خانوار بهره بردار کشاورزی، خانواری است که حداقل یکی از اعضای آن بهره بردار کشاورزی است.

مشارکت داشته اند، در این گروه قرار گرفته اند. این بهره برداران از طریق مراجعه به مکان محل سکونت در زمان سرشماری، شناسایی و فهرست شده اند.

- بهره بردار غیر ساکن

اشخاص حقیقی که محل سکونت آن ها شهر یا آبادی غیر از شهر یا آبادی محل وقوع بهره برداری کشاورزی آنان بوده است، صرف نظر از این که در شهر یا آبادی محل سکونت خود نیز دارای بهره برداری کشاورزی باشند یا نباشند، بهره بردار غیر ساکن نامیده شده و در این گروه قرار گرفته اند. همین بهره برداران اگر در محل سکونت خود نیز دارای بهره برداری کشاورزی باشند، در آنجا در گروه خانوارهای معمولی ساکن قرار می گیرند.

- خانوار معمولی غیر ساکن

بهره بردارانی که در زمان اجرای سرشماری، با کلیه اعضای خانوار در حال کوچ بوده اند و مأموران سرشماری آنان را در محلی غیر از محدوده آبادی یا شهر محل سکونت، شناسایی کرده و به اعتبار دارا بودن تعدادی دام متحرک، در همان جا سرشماری شده اند، در این گروه قرار گرفته اند.

- شرکت رسمی یا مؤسسه عمومی

تمامی شرکت های رسمی و مؤسسات عمومی (اشخاص حقوقی) که در هر آبادی یا شهری دارای فعالیت کشاورزی بوده اند، در این گروه قرار می گیرند.

بر اساس داده های مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۹۳ تعداد بهره برداری های کشاورزی استان فارس ۲۳۰۹۶۹ واحد بوده که از این تعداد، ۱۷۷۵۲۴ واحد متعلق به خانوارهای معمولی ساکن در شهرها و آبادی ها، ۴۷۱۷۸ واحد متعلق به بهره برداران غیر ساکن، ۵۶۹۸ واحد متعلق به خانوارهای معمولی غیر ساکن (در حال کوچ) و ۵۶۹ واحد متعلق به شرکت های رسمی و مؤسسه های عمومی بوده است. شهرستان کازرون با برخورداری از ۱۴۲۲۱ واحد بهره برداری کشاورزی، دارای سهم ۶/۲

درصدی از مجموع بهره برداری های کشاورزی استان فارس در تاریخ یاد شده بوده است. از این تعداد، ۱۳۱۵۵ واحد(معادل ۹۲/۵ درصد) مربوط به خانوارهای معمولی ساکن، ۹۸۳ واحد(معادل ۶/۹ درصد) مربوط به بهره برداران غیر ساکن، ۳۴ واحد(معادل ۰/۲۴ درصد) مربوط به خانوارهای معمولی غیر ساکن و ۴۹ واحد(معادل ۰/۳۴ درصد) مربوط به بهره برداری کشاورزی توسط شرکت های رسمی یا موسسه های عمومی می باشد. به لحاظ تعداد بهره برداری های کشاورزی، شهرستان های شیراز، مرودشت و داراب به ترتیب بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اند و در رتبه های اول تا سوم قرار گرفته اند، شهرستان کازرون نیز در این زمینه در جایگاه چهارم قرار دارد. شهرستان های گراش و خنج، به ترتیب در مقایسه با سایر شهرستان های استان فارس در پایین ترین سطح قرار گرفته اند(جدول ۲۵).

جدول ۲۵. تعداد بهره برداران کشاورزی به تفکیک گروه های چهارگانه

شهرستان	کل بهره برداران	خانوار معمولی ساکن	بهره بردار غیر ساکن	خانوار معمولی غیر ساکن	شرکت رسمی / موسسه عمومی
استان فارس	۲۳۰۹۶۹	۱۷۷۵۲۴	۴۷۱۷۸	۵۶۹۸	۵۶۹
آباده	۶۵۸۲	۳۷۹۷	۲۷۲۷	۵	۵۳
ارسنجان	۳۴۲۹	۲۸۷۵	۵۵۲	۱	۱
استهبان	۶۶۷۷	۵۳۹۶	۱۲۶۵	۱	۱۵
اقلید	۱۲۰۸۸	۹۱۶۷	۲۰۰۱	۸۴۶	۷۴
بوانات	۱۰۰۷۲	۷۱۶۰	۲۸۸۸	۲۲	۲
پاسارگاد	۲۳۲۶	۲۰۶۱	۲۴۹	۱۲	۴
چهرم	۱۰۱۲۴	۸۵۳۹	۱۴۵۳	۱۰۲	۳۰
خرامه	۷۰۷۳	۴۹۱۹	۲۱۵۰	۳	۱
خرم بید	۴۲۲۲	۲۴۴۷	۱۷۵۵	۰	۲۰
خنج	۲۰۳۱	۱۶۰۲	۲۷۷	۱۴۹	۳
داراب	۱۴۶۰۰	۹۹۷۱	۴۶۰۵	۱۳	۱۱
رستم	۶۴۶۸	۵۲۵۸	۱۱۹۸	۸	۴
زرین دشت	۵۵۷۶	۴۴۲۸	۹۰۷	۲۳۹	۲
سپیدان	۱۲۴۴۷	۹۵۴۰	۲۸۷۹	۱	۲۷
سروستان	۲۹۵۸	۲۸۳۲	۸۰	۲۶	۲۰
شیراز	۲۲۴۲۷	۱۴۳۶۵	۶۵۷۳	۱۳۶۸	۱۲۱
فرشبند	۳۷۴۷	۳۰۷۴	۶۲۵	۴۶	۲
فسا	۶۳۹۹	۵۴۱۵	۸۶۹	۵۱	۶۴
فیروزآباد	۱۳۸۴۱	۹۸۵۳	۱۵۱۵	۲۴۶۳	۱۱
فیروکارزین	۶۵۵۸	۲۵۱۷	۳۹۱۷	۱۲۴	۰
کازرون	۱۴۲۲۱	۱۳۱۵۵	۹۸۳	۳۴	۴۹
کوار	۵۵۰۰	۴۹۳۲	۵۶۳	۰	۵
گراش	۱۹۸۳	۱۵۹۹	۳۶۷	۱۴	۳
لارستان	۵۳۵۸	۴۷۲۰	۵۵۳	۸۰	۶
لامرد	۳۵۲۸	۳۲۸۲	۲۴۱	۰	۵
مرودشت	۱۷۱۳۱	۱۵۳۷۱	۱۷۱۲	۲۵	۲۳
ممسنی	۹۲۱۹	۷۷۹۷	۱۴۱۰	۱۰	۲
مهر	۲۹۹۷	۲۵۳۳	۴۳۸	۲۲	۵
نی ریز	۱۱۳۸۹	۸۹۲۴	۲۴۲۶	۳۳	۶

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۹۳

با توجه به اینکه فعالیت های بخش کشاورزی در ۸ زیرشاخه انجام می شود، سهم فعالیت در هر گروه با سایر گروه ها متفاوت خواهد بود. بر اساس داده های رسمی سرشماری عمومی کشاورزی مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۳، بیشترین واحد های بهره برداری در سطح استان فارس (۱۲۳۶۱۲ واحد بهره برداری) به زراعت اختصاص داشته و در رتبه های بعدی به ترتیب باغداری، دامداری، پرورش طیور به روش سنتی، پرورش زنبور عسل، کشت گلخانه ای، پرورش ماهی و پرورش کرم ابریشم به ترتیب بیشترین تا کم ترین تعداد بهره برداری را به خود اختصاص داده اند. سهم شهرستان کازرون از کل فعالیت های زراعی، باغداری و دامداری استان فارس به ترتیب ۷/۲، ۵/۰۴ و ۴/۴ درصد بوده و در مقایسه با سایر شهرستان های استان فارس، در سه زیر شاخه یاد شده به ترتیب حائز رتبه های چهارم، هشتم و سوم شده است (جدول ۲۶).

جدول ۲۶. بهره برداری های کشاورزی بر حسب نوع فعالیت و شهرستان

شهرستان	زراعت	باغداری	دامداری	پرورش زنبور عسل	طیور به پرورش روش سنتی	کشت گلخانه ای	پرورش ماهی	پرورش کرم ابریشم
استان فارس	۱۲۳۶۱۲	۱۰۰۹۵۷	۸۴۸۴۱	۳۸۹۸	۶۴۲۶۴	۲۴۷	۱۳۷	۱۳
آباده	۴۰۱۴	۳۹۸۵	۳۲۵۰	۷۱	۱۸۴۹	۱۷	۱۳	۰
ارسنجان	۱۸۷۸	۱۱۶۶	۱۹۱۴	۱۶۸	۱۲۵۸	۲	۳	۱
استهبان	۱۹۴۴	۵۰۶۲	۱۴۰۷	۹۰	۸۶۲	۱۱	۴	۰
اقلید	۸۱۶۵	۴۱۱۸	۴۳۲۴	۲۰۰	۲۶۹۱	۳	۱۴	۱
بوانات	۵۲۸۳	۶۹۴۶	۳۰۹۲	۵۷	۱۸۹۰	۵	۲	۲
پاسارگاد	۱۶۵۶	۶۷۷	۷۱۹	۲۱	۱۵۲	۹	۰	۰
جهرم	۲۵۵۹	۶۶۲۳	۳۷۸۹	۱۲۷	۲۶۵۹	۱۰	۰	۲
خرامه	۵۸۰۸	۷۳۲	۲۰۷۸	۵۰	۱۲۲۴	۳	۱	۱
خرم بید	۲۹۴۴	۱۸۲۳	۱۳۷۶	۳۴	۶۸۳	۱	۲	۰
خنج	۹۲۵	۴۲۵	۱۱۹۵	۹	۳۴۰	۱	۰	۰
داراب	۳۷۱۶	۸۵۳۷	۵۱۷۳	۱۸۹	۲۴۶۹	۱۰	۴	۱
رستم	۵۵۳۴	۲۰۴۲	۲۳۵۹	۹۳	۲۵۹۷	۴	۲	۰
زرین دشت	۲۸۹۴	۹۱۷	۳۲۷۹	۲۱	۲۱۴۵	۲	۴	۰
سپیدان	۸۲۶۹	۷۷۳۴	۲۹۱۳	۳۱۰	۳۸۰۰	۳۵	۲۴	۰
سروستان	۱۴۵۳	۸۷۷	۱۷۵۰	۸۲	۱۱۲۴	۱۲	۴	۰
شیراز	۱۰۸۸۸	۱۱۷۵۷	۶۷۹۲	۳۹۰	۷۷۱۳	۲۲	۲۴	۱
فراشبند	۲۵۶۳	۱۴۱۱	۱۳۵۴	۳۵	۹۸۲	۰	۰	۰
فسا	۲۶۵۲	۳۱۴۶	۳۴۶۸	۱۵۴	۲۵۵۷	۱۸	۶	۰
فیروزآباد	۵۵۱۰	۲۵۳۱	۵۳۶۹	۵۶۵	۵۹۶۲	۴	۲	۳
قیروکارزین	۳۷۱۰	۲۶۹۰	۱۳۱۵	۸۹	۳۳۲	۸	۰	۰
کازرون	۸۹۵۷	۵۰۸۹	۵۴۱۰	۴۱۵	۶۱۷۵	۵	۰	۰
کوار	۲۸۷۰	۲۷۶۹	۲۲۴۸	۵۵	۱۹۳۰	۵	۵	۰
گراش	۹۲۱	۸۵۲	۹۱۱	۸	۶۰۵	۶	۲	۰
لارستان	۲۵۸۱	۱۶۲۷	۲۹۳۶	۲۴	۱۴۵۴	۹	۷	۰
لامرد	۱۶۵۸	۸۹۸	۲۵۵۴	۸	۱۳۳۴	۹	۰	۰
مرودشت	۱۴۰۷۰	۳۴۱۹	۴۱۱۶	۲۰۰	۲۸۵۰	۱۱	۷	۰
ممسنی	۷۳۲۷	۳۲۷۹	۳۵۴۸	۲۸۲	۳۴۵۰	۲	۵	۱
مهر	۱۳۴۳	۹۰۸	۲۱۱۸	۳۹	۷۸۵	۷	۰	۰
نی ریز	۱۵۲۱	۸۹۱۹	۴۰۸۹	۱۱۴	۲۳۹۱	۱۸	۰	۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۹۳

زراعت و باغداری

کل سطح زیر کشت محصولات زراعی کشور در سال ۱۳۹۵، بالغ بر ۱۱۷۶۶۴۸۷ هکتار بوده که از این میزان، ۶۱۱۰۱۷۱ هکتار معادل ۵۲ درصد به کشت دیم و ۵۶۵۶۳۱۶ هکتار معادل ۴۸ درصد، به کشت محصولات زراعی آبی اختصاص دارد. استان فارس با مجموع سطح زیر کشت محصولات زراعی ۷۱۳۰۳۲ هکتاری، سهم ۶/۱ درصدی از کل اراضی زیر کشت کشور را دارا می باشد. از کل اراضی زراعی استان، ۷۷/۲ درصد زیر کشت محصولات دیم و ۲۲/۸ درصد به محصولات آبی اختصاص یافته است. استان فارس به لحاظ مساحت اراضی زیر کشت در کشور رتبه پنجم را به خود اختصاص داده که در رابطه با سطح زیر کشت دیم و آبی به ترتیب دارای رتبه دوم و سیزدهم می باشد. ۹ درصد از اراضی زیر کشت دیم کشور به استان فارس اختصاص دارد، این میزان در زمینه سطح زیر کشت آبی، ۲/۹ درصد می باشد. از کل اراضی زراعی استان، ۶/۷ درصد (۴۷۶۱۹ هکتار) به شهرستان کازرون تعلق داشته که از این نظر رتبه ششم را در سطح استان داراست. از کل اراضی زراعی شهرستان کازرون، ۳۶ درصد به صورت دیم و ۶۴ درصد به صورت آبی به زیر کشت می رود. بنابراین قسمت عمده اراضی زراعی شهرستان کازرون بر خلاف سطح کشور و استان فارس، به محصولات زراعی آبی اختصاص دارد. همچنین سهم شهرستان کازرون از کل اراضی زیر کشت آبی و دیم استان فارس به ترتیب ۳/۱ و ۱۸/۷ درصد می باشد (جدول ۲۷).

جدول ۲۷. سطح زیر کشت محصولات زراعی در سال زراعی ۹۵-۹۴ (واحد: هکتار)

شرح	سطح زیر کشت آبی			سطح زیر کشت دیم			کل سطح زیر کشت		
	مقدار	رتبه	درصد	مقدار	رتبه	درصد	مقدار	رتبه	درصد
کل کشور	۶۱۱۰۱۷۱	-	۱۰۰	۵۶۵۶۳۱۶	-	۱۰۰	۱۱۷۶۶۴۸۷	-	۱۰۰
استان فارس	۵۵۰۵۱۹	۲	۹	۱۶۲۵۱۳	۱۳	۲/۹	۷۱۳۰۳۲	۵	۶/۱
شهرستان کازرون	۱۷۱۴۵	۸	۳/۱	۳۰۴۷۴	۲	۱۸/۷	۴۷۶۱۹	۶	۶/۷

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴

میزان تولیدات زراعی کل کشور در سال ۱۳۹۵، بالغ بر ۸۲۹۹۱۷۰۹ تن بوده که ۱۰/۴ درصد آن را تولیدات آبی و ۸۹/۶ درصد آن تولیدات دیم می باشد. استان فارس با ۶۷۴۲۳۰۳ تن تولیدات زراعی، ۸/۱ درصد کل تولیدات زراعی کشور را تحت پوشش قرار داده و رتبه دوم را در این زمینه کسب نموده است. سهم شهرستان کازرون از کل تولیدات زراعی استان، ۴۸۲۲۵۹ تن معادل ۷/۲ درصد کل تولیدات استان بوده و در این زمینه در میان شهرستان های استان فارس دارای رتبه چهارم می باشد (جدول ۲۸).

جدول ۲۸. میزان تولیدات محصولات زراعی در سال زراعی ۹۵-۹۴ (واحد: تن)

شرح	میزان تولیدات آبی			میزان تولیدات دیم			کل تولیدات زراعی ۶/۸		
	مقدار	رتبه	درصد	مقدار	رتبه	درصد	مقدار	رتبه	درصد
کل کشور	۷۴۳۸۷۵۴۴	-	۱۰۰	۸۶۰۴۱۶۵	-	۱۰۰	۸۲۹۹۱۷۰۹	-	۱۰۰
استان فارس	۶۵۹۵۳۱۸	۲	۸/۹	۱۴۶۹۸۵	۱۷	۱/۷	۶۷۴۲۳۰۳	۲	۸/۱
شهرستان کازرون	۴۵۱۹۵۶	۳	۶/۸	۳۰۳۰۲	۲	۲۰/۶	۴۸۲۲۵۹	۴	۷/۲

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴

کل سطح زیر کشت محصولات باغی کشور در سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۲۸۶۸۰۰۳ هکتار بوده که استان فارس با ۴۰۷۲۲۸ هکتار، ۱۴/۲ درصد کل اراضی باغی کشور را در اختیار داشته و در این زمینه رتبه اول را دارا می باشد. ۶/۳ درصد کل اراضی باغی استان فارس در سال ۱۳۹۵ به شهرستان

کازرون اختصاص داشته، بنابراین شهرستان کازرون در این زمینه دارای رتبه هفتم است. استان فارس با تولید ۳۱۴۹۳۳۱ تن محصولات باغی، سهم ۱۵ درصدی از کل تولیدات باغی کشور در سال ۱۳۹۵ داشته و شهرستان کازرون با ۲۰۰۵۳۹ تن تولید محصولات باغی، ۶/۴ درصد تولیدات باغی استان را به خود اختصاص داده و در مقایسه با سایر شهرستان های استان فارس، حائز رتبه چهارم شده است (جدول ۲۹).

جدول ۲۹. سطح و میزان تولیدات باغی در سال زراعی ۹۵-۹۴ (واحد: هکتار. تن)

شرح	کل سطح	رتبه	درصد	میزان تولید	رتبه	درصد
کل کشور	۲۸۶۸۰۰۳	-	۱۰۰	۲۱۰۲۰۹۵۳	-	۱۰۰
استان فارس	۴۰۷۲۲۸	۱	۱۴/۲	۳۱۴۹۳۳۱	۱	۱۵
شهرستان کازرون	۲۵۷۴۴	۷	۶/۳	۲۰۰۵۳۹	۴	۶/۴

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴

دامداری

دامداری از مهم ترین زیر مجموعه های فعالیت در بخش کشاورزی بوده و علیرغم کاهش جمعیت روستایی طی دهه های اخیر، همچنان اشتغال به دامداری و مشاغل وابسته به آن از جمله تولید و عرضه شیر و لبنیات، گوشت قرمز و پشم گوسفندی در مناطق روستایی ادامه دارد. استان فارس در سال ۱۳۹۵ دارای ۶۵۲۹۲۱۱ راس دام بوده که بخش قابل توجه آن (۹۴ درصد) به دام سبک اختصاص دارد. این استان همچنین از ۵۰۰۷۶۵۴ قطعه طیور (مرغ و خروس بومی) برخوردار می باشد. از کل موجودی دام استان در سال ۱۳۹۵، تعداد ۵۴۹۵۲۸ راس دام، معادل ۸/۴ درصد کل دام های استان متعلق به شهرستان کازرون می باشد. از مجموع تعداد دام شهرستان کازرون، ۹۵/۶ درصد را دام سبک و ۴/۴ درصد آن را دام سنگین تشکیل می دهد (جدول ۳۰). کل فرآورده های حاصل از پرورش دام و طیور استان ۷۹۷۴۸۶ تن می باشد که از این میزان، ۶۲۴۲۶ تن معادل ۷/۸

درصد به گوش قرمز، ۵۵۶۰۰۳ تن معادل ۶۹/۷ درصد به تولید شیر خام، ۱۲۷۳۰۰ تن معادل ۱۶ درصد به تولید گوشت مرغ، ۴۶۵۲۴ تن معادل ۵/۸ درصد به تولید تخم مرغ و ۵۲۲۱ تن معادل ۰/۶ درصد به تولید عسل اختصاص دارد. از کل فرآورده های دام و طیور استان، ۴۱۹۹۴ تن معادل ۵/۳ درصد به شهرستان کازرون اختصاص دارد و تولید و عرضه شیر خام، ۶۹ درصد کل تولیدات دام و طیور شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۵ را شامل می شود (جدول ۳۱).

جدول ۳۰. جمعیت دام به تفکیک نوع دام و شهرستان (واحد: رأس، نفر، قطعه)

شهرستان	گوسفند و بره	بز و بزغاله	دام سبک	گاو و گوساله				مرغ و خروس بومی	
				اصیل	دورگ	بومی	جمع		
استان فارس	۳۵۱۹۹۲۸	۲۶۰۳۶۲۳	۶۱۲۳۵۵۱	۷۳۶۸۰	۲۳۰۲۳۸	۹۹۰۹۳	۴۰۳۰۱۱	۲۴۳۶	۵۰۰۷۶۵۴
شهرستان کازرون	۲۹۲۶۹۶	۲۳۲۸۷۷	۵۲۵۵۷۳	۴۳۶۴	۱۳۶۴۹	۵۸۷۲	۲۳۸۸۵	۰	۴۴۵۸۴۹

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴

جدول ۳۱. تولید فرآورده های دام و طیور در سال ۱۳۹۵ (واحد: تن)

شهرستان	گوشت قرمز	شیر خام	گوشت مرغ	تخم مرغ صنعتی	عسل	کل
استان فارس	۶۲۴۲۶	۵۵۶۰۰۳	۱۲۷۳۰۰	۴۶۵۲۴	۵۲۲۱	۷۹۷۴۸۶
شهرستان کازرون	۵۰۰۰	۲۸۹۶۸	۷۳۷۶	-	۶۵۰	۴۱۹۹۴

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴

جایگاه تولیدات دامی استان فارس در کشور

استان فارس با تولید ۷/۵ درصد گوشت قرمز کشور در سال ۱۳۹۵ رتبه دوم را در بین سایر استان های کشور کسب نموده، در زمینه تولید محصولاتی از جمله شیر و عسل حائز جایگاه چهارم و در رابطه با تولید گوشت مرغ و تخم مرغ به ترتیب رتبه های ششم و هشتم را در مقایسه با سایر استان های کشور دارد. استان فارس در سال ۱۳۹۵ در مجموع ۵/۹ درصد کل محصولات دام و طیور کشور

را تامین نموده و رتبه چهارم را در این زمینه به دست آورده است (جدول ۳۲). میزان تولیدات کشاورزی استان در سال ۱۳۹۰ در زیربخش های تولیدات زراعی، باغی، شیلات و دام ۹۶۹۱۱۶۹ تن بوده که در سال ۱۳۹۵ به ۱۰۶۹۸۶۸۹ تن افزایش یافته است (جدول ۳۳).

جدول ۳۲. فراورده های دامی در سال ۱۳۹۵ (واحد: هزار تن)

رتبه	درصد از کشور	فارس	محصولات دامی
۲	۷/۵	۶۱,۶	گوشت قرمز
۶	۶/۲	۱۲۷,۳	گوشت مرغ
۴	۵/۸	۵۵۶,۶	شیر
۸	۴/۹	۴۶,۲	تخم مرغ
۴	۶/۴	۵,۲	عسل
۴	۵/۹	۷۹۶,۹	کل

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴

جدول ۳۳. میزان تولیدات کشاورزی استان فارس به تفکیک سال و زیربخش (واحد: تن)

سال	تولید باغی	تولید زراعی	شیلات	دام	کل
۱۳۹۰	۲۲۹۹۹۵۱	۶۷۱۶۰۱۰	۶۰۱۹	۶۶۹۱۹۰	۹۶۹۱۱۶۹
۱۳۹۱	۲۴۳۸۴۰۸	۵۶۳۰۲۰۶	۸۹۳۴	۶۸۳۱۰۰	۸۷۶۰۶۴۸
۱۳۹۲	۲۵۷۲۴۸۶	۵۸۳۰۱۸۴	۹۲۳۶	۷۰۷۸۱۰	۹۱۱۹۷۱۷
۱۳۹۳	۲۸۳۱۲۹۸	۶۵۱۲۴۷۶	۹۲۴۲	۷۶۴۷۲۰	۱۰۱۱۷۷۳۵
۱۳۹۴	۲۹۵۲۳۸۱	۷۱۳۲۹۶۲	۱۰۱۱۵	۷۶۷۹۶۰	۱۰۸۶۳۴۱۸
۱۳۹۵	۳۱۴۹۳۳۱	۶۷۴۲۳۰۳	۹۶۵۲	۷۹۷۴۰۰	۱۰۶۹۸۶۸۹

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان فارس، آمارنامه کشاورزی سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴

صنعت

بخش صنعت با سهم قابل توجه در اقتصاد ملی، دارای تعاملی گسترده با سایر بخش های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه می باشد و می تواند یکی از موثرترین پیشران های اقتصادی کشور باشد. این بخش نه تنها سهم بالایی در ساماندهی معیشت جامعه دارد، بلکه به اقتدار و کارآمدی کشور در راستای دستیابی به امنیت، عدالت، رفاه، آزادی، استقلال و عزت ملی کمک می کند. ارتباط گسترده این بخش با بخش های مختلف مانند حوزه پولی و بانکی، بورس، تولید و توزیع، اشتغال، واردات و صادرات، ارتباط بین تولید کننده و مصرف کننده و بسیاری از بخش های دیگر و میزان اثرگذاری و اثرپذیری این بخش ها، نشانگر اهمیت بالای شناخت بخش صنعت کشور می باشد.

بخش صنعت کشور در تولید ناخالص داخلی، سهمی حدود ۴۰ درصد و در اشتغال کشور سهم ۳۲ درصدی را دارا می باشد. در استان فارس تعداد ۴۲۴۹ واحد صنعتی کوچک، متوسط و بزرگ با سرمایه گذاری حدود ۷۱۰۳۳ میلیارد ریال و ۹۸۲۸۲ موقعیت شغلی وجود دارد. واحدهای صنعتی فعال استان در بخش های صنایع شیمیایی و پتروشیمی، صنایع غذایی، صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی، کاشی و سرامیک، چینی آلات، صنایع فلزی، صنایع قالب سازی و ساخت خودرو فعالیت دارند. وجود میادین نفتی سروستان، سعادت آباد، خشت و کنارخته در شهرستان کازرون، موجب شده که استان فارس به عنوان یکی از مناطق سهمیم کشور در تولیدات نفت و گاز شناخته شود. در حال حاضر ۳۳۶ معدن فعال با سرمایه گذاری ۴۳۰۲ میلیارد ریال و اشتغال ۵۴۶۲ نفر در استان فعالیت دارند. همچنین استان فارس رتبه نخست تولیدات سنگ تزئینی را در سطح کشور به خود اختصاص داده است. شهرستان کازرون نیز با موقعیت ویژه طبیعی و برخورداری از منابع متعدد محیطی از جمله در حوزه پتروشیمی، تولیدات نفتی و صنایع معدنی، نقش بسزایی در تولیدات صنعتی و تامین ارزش افزوده منطقه ای دارد. این شهرستان دارای ۲۶ معدن با ذخیره ۴۱ میلیون

تن منابع معدنی می باشد که ضمن اشتغال زایی برای ۲۲۶ نفر و با سرمایه گذاری ۶۵ میلیارد ریالی، دارای تولیدات سالیانه ۱/۳ میلیون تن صنایع متنوع معدنی می باشد (جدول ۳۴)

جدول ۳۴. وضعیت فعالیت های بخش معدن در شهرستان کازرون

شهرستان	تعداد معادن	ذخیره (میلیون تن)	استخراج سالیانه (میلیون تن)	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	اشتغال (نفر)
کازرون	۲۶	۴۱	۱/۳	۶۵	۲۲۶

مأخذ: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان فارس

خدمات

امروزه فعالیت های بخش خدمات به عنوان یکی از مهم ترین بخش های اقتصادی کشور، طیف وسیعی از مشاغل را در بر می گیرد که در گذشته یا وجود نداشته یا مورد غفلت واقع شده اند. با توسعه کسب و کارهای مبتنی بر فضای مجازی، محدودیت های مکانی و زمانی کارآفرینی در بسیاری از خوشه های شغلی از میان رفته و توسعه تکنولوژی ارتباطات، نقش تاثیر گذاری بر گرایش روز افزون مردم به فعالیت های مرتبط با فضای مجازی دارد. همچنین مطرح شدن بحث گردشگری به عنوان یک صنعت برتر و سودآور، موجب شده تا بسیاری از جوامع به توسعه زیرساخت های بخش گردشگری بپردازند و از منافع آن به شیوه های مختلف بهره مند شوند. فعالیت های مرتبط با بخش خدمات، دامنه وسیعی از مشاغل کوچک و بزرگ را شامل می شود و اغلب آن ها برطرف کننده نیازهایی است که با توسعه جوامع به وجود آمده و به نظر می رسد که با گذشت زمان و ارتقاء کیفیت زندگی در ابعاد مختلف، فضای مناسب تری برای توسعه فعالیت های این بخش فراهم خواهد شد. در استان فارس گرایش به اشتغال در فعالیت های بخش خدمات طی یک دهه اخیر رشد قابل ملاحظه ای داشته به طوری که سهم فعالیت های بخش خدمات از کل فعالیت های اقتصادی استان از ۴۶/۵ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۵۰/۳ درصد در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته و اشتغال به فعالیت های

این بخش، بیشترین سهم را در مقایسه با سایر بخش های اقتصادی نشان می دهد. توسعه فعالیت های بخش خدمات در استان فارس ناشی از رونق کسب و کارهای جدید، سرمایه گذاری در بخش گردشگری و هتلینگ، گسترش زیرساخت های بهداشتی، خدماتی، رفاهی و تفریحی و حمل و نقل جاده ای می باشد. در سال ۱۳۹۵، فعالیت در زیربخش های عمده فروشی و خرده فروشی به ترتیب با ۱۴/۷۴ و ۱۴/۶۰ درصد ارزش افزوده، در رتبه های اول و دوم فعالیت های اولویت دار بخش خدمات استان فارس قرار گرفته اند. فعالیت های مرتبط با حمل و نقل، مسکن، رستوران، بهداشت و درمان، خدمات بانکی، انواع خدمات رفاهی، آموزش عالی، خدمات کسب و کار و امور انتظامی در اولویت های بعدی قرار گرفته اند (جدول ۳۵).

جدول ۳۵. فعالیت های اولویت دار در بخش خدمات استان فارس

ردیف	محصول	شاخص سهم ارزش افزوده	رتبه
۱	عمده فروشی	۱۴/۷۴	۱
۲	خرده فروشی	۱۴/۶۰	۲
۳	حمل و نقل جاده ای	۱۴/۴۲	۳
۴	خدمات واحدهای مسکونی شخصی	۱۴/۱۲	۴
۵	رستوران	۱۳/۹۴	۵
۶	بهداشت و درمان دولتی	۱۳/۷۱	۶
۷	هتل و خوابگاه	۱۳/۴۸	۷
۸	بانک	۱۳/۲۵	۸
۹	بهداشت و درمان خصوصی	۱۳/۰۱	۹
۱۰	پست و مخابرات	۱۲/۸۷	۱۰
۱۱	خدمات شهری	۱۲/۷۰	۱۱
۱۲	خدمات فرهنگی، تفریحی و ورزشی	۱۲/۵۳	۱۲
۱۳	آموزش عالی دولتی	۱۲/۴۰	۱۳
۱۴	کرایه و خدمات کسب و کار	۱۲/۱۴	۱۴
۱۵	امور انتظامی	۱۱/۹۷	۱۵

مأخذ: فرمانی، ۱۳۹۷؛ بر اساس داده های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵

جمع بندی فصل سوم

اقتصاد به عنوان یکی از مهم ترین ارکان پایداری و توسعه جوامع قلمداد می شود و رشد و پویایی وضعیت اقتصادی هر جامعه، توسعه و آبادانی را در ابعاد مختلف به همراه خواهد داشت. ساختار اقتصادی سکونتگاه ها شامل ویژگی هایی از جمله میزان اشتغال، بیکاری، نرخ فعالیت، سهم جمعیت شاغل در بخش های اقتصادی و ارزش افزوده هر بخش در اقتصاد ملی، اقتصاد پایه ای و غیر پایه ای، میزان درآمد و هزینه خانوارها و شاخص سرباری است. بر اساس داده ها، در سال ۱۳۹۵ نرخ مشارکت اقتصادی استان فارس و شهرستان کازرون نسبت به سال های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بهبود یافته است. نرخ بیکاری کل کشور، مناطق روستایی استان فارس و شهرستان کازرون در سال ۱۳۸۵ به ترتیب ۱۲/۸، ۱۱/۹ و ۱۰/۱ درصد بوده که در سال ۱۳۹۵ این آمار به ترتیب به ۱۲/۶، ۱۰/۵ و ۱۴/۱ درصد تغییر یافته، بنابراین علیرغم کاهش نسبی نرخ بیکاری طی دوره ۱۰ ساله در سطح کشور و مناطق روستایی استان فارس، نرخ بیکاری در مناطق روستایی شهرستان کازرون به میزان چشم گیری افزایش یافته است. در سال ۱۳۹۵ سهم اشتغال در فعالیت های بخش کشاورزی، صنعت و خدمات استان فارس به ترتیب ۴۵/۶، ۲۷/۵ و ۲۶/۹ درصد بوده و بر اساس داده های سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، سهم اشتغال در بخش های سه گانه اقتصادی در مناطق روستایی شهرستان کازرون به ترتیب ۵۴/۲، ۱۸/۲ و ۲۷/۶ درصد می باشد. به لحاظ سطح زیر کشت محصولات زراعی، استان فارس در سال ۱۳۹۵ دارای سهم ۶/۱ درصدی از کل اراضی زراعی کشور می باشد و ۶/۷ درصد از کل اراضی زراعی استان فارس به شهرستان کازرون اختصاص دارد. استان فارس با داشتن سهم ۸/۱ درصد از تولیدات زراعی کشور، در جایگاه دوم قرار داشته و شهرستان کازرون نیز در این زمینه در مقایسه با دیگر شهرستان های استان فارس حائز رتبه چهارم شده است. استان فارس در سال ۱۳۹۵ با برخورداری از ۱۴/۲ درصد اراضی باغی کشور، در رتبه نخست قرار داشته و جایگاه شهرستان کازرون در مقایسه با شهرستان های دیگر استان فارس، رتبه هفتم می

باشد. این استان به لحاظ تولیدات دامی از موقعیت مطلوبی برخوردار بوده به طوری که در سال ۱۳۹۵ دارای ۶۵۲۹۲۱۱ رأس دام بوده که از این تعداد، ۵۴۹۵۲۸ رأس، متعلق به شهرستان کازرون می باشد. اشتغال در بخش صنعت استان فارس، طیف وسیعی از فعالیت ها از جمله صنایع پتروشیمی، صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی و صنایع معدنی را شامل می شود. وجود میادین نفتی در مناطقی از جمله خشت و کنارخته شهرستان کازرون موجب شده که استان فارس به عنوان یکی از مناطق سهم کشور در تولید نفت و گاز به شمار آید. فعالیت های بخش خدمات نیز با داشتن سهم ۵۰/۳ درصدی، بیشترین اشتغال را در سطح استان به خود اختصاص داده که غالباً ناشی از توسعه کسب و کارهای جدید در حوزه گردشگری و هتلداری، زیرساخت های خدماتی، رفاهی و درمانی می باشد.

مقدمه

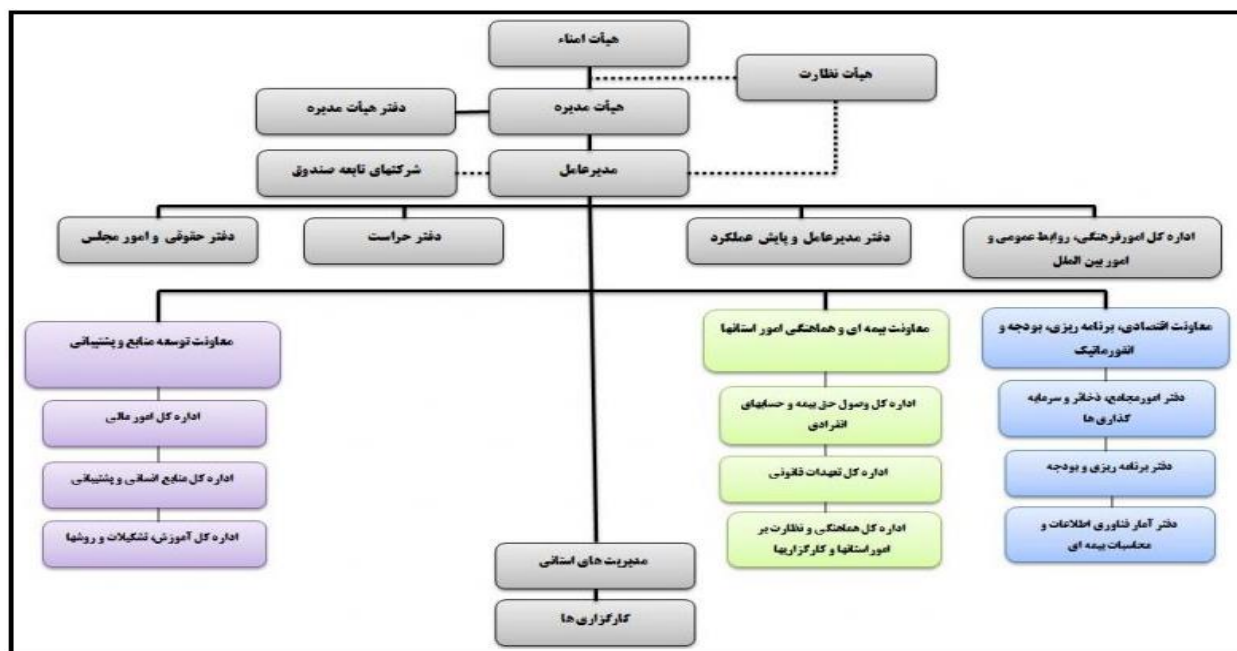
صندوق های بیمه ای بر اساس ساختار، چشم انداز، اهداف و جامعه مخاطب خود، خدمات و تسهیلاتی به اعضای تحت پوشش ارائه می نمایند که غالباً متناسب با تقاضا و نیاز بیمه شده باشد. از این رو بیمه ها بر اساس چارچوب تعیین شده، گروه های خاصی را تحت پوشش قرار می دهند که جامعه هدف آن ها به شمار می رود. از جمله می توان به صندوق بیمه محصولات کشاورزی یا بیمه سلامت اشاره نمود که جامعه تحت پوشش آن ها، کشاورزان و اقشار مختلف جامعه می باشند. صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نیز با توجه به اهداف، تشکیلات و ساختار سازمانی، جامعه هدف خود را ساکنین روستاها، شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر، عشایر کشور و برخی گروه های فعالیتی تعیین نموده و بایستی خدمات و مزایای بیمه ای آن نیز متناسب با ویژگی های اجتماعی- اقتصادی و نیاز جوامع یاد شده باشد. ارزیابی میزان عملکرد، کارایی خدمات و تناسب مزایای بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر با خواست و نیاز جامعه هدف، از طریق بررسی ضریب نفوذ بیمه، تعداد کارگزاری ها و نوع پراکنش فضایی آن ها، سهم گروه های مشمول از تعداد بیمه شده ها و برخی شاخص های دیگر قابل انجام است. در این راستا در فصل پیش رو، جهت شناخت دقیق جامعه هدف، گروه های مشمول و عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، به طور موردی در شهرستان کازرون مورد بررسی قرار می گیرد.

تعداد کارگزاری های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون

صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر به منظور تسهیل در امر خدمات رسانی و دسترسی مناسب داوطلبان بهره مندی از بیمه اجتماعی، اقدام به تاسیس کارگزاری در سکونتگاه های روستایی و شهری منتخب واقع در تمامی استان های کشور نموده است. بسیاری از کارگزاران صندوق از دهیاران هستند، اما تعاونی های عشایری، تعاونی های تولید روستایی و سایر اشخاص

حقیقی و حقوقی نیز می توانند کارگزار صندوق باشند. کارگزاران به عنوان حلقه ارتباط بین بیمه شدگان و صندوق، به صورت مستقیم و چهره به چهره به ارائه خدمات مشاوره ای در رابطه با مزایای عضویت در بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر پرداخته و مسائل مربوط به صندوق را پیگیری می نمایند. نکته دیگری که در خصوص کارگزاری ها وجود دارد، اینکه کارگزاران ضمن ثبت اطلاعات بیمه شدگان، در انجام امور مالی بیمه شده ها نقش مستقیم ندارد، به این معنا که پرداخت وجه حق بیمه باید توسط خود متقاضی و از طریق بانک صورت پذیرد و فقط فیش های پرداختی در اختیار کارگزار قرار می گیرد تا در پرونده بیمه شده درج شود. به عبارت دیگر عملاً کارگزار نیازی به انجام خدمات مالی مستقیم ندارد و بانک عامل صندوق، که در حال حاضر بانک کشاورزی می باشد، وظیفه انجام عملیات مالی صندوق را بر عهده دارد. کارگزاری ها با واسطه کارشناسان و مدیران استانی صندوق، با ستاد مرکزی ارتباط برقرار می نمایند. جایگاه کارگزاری ها در ساختار سازمانی صندوق، در نمودار (۸) قابل مشاهده می باشد.

نمودار ۸. جایگاه کارگزاری ها در ساختار سازمانی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر

مأخذ: وب سایت صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر (roostaa.ir)

بر اساس داده های اخذ شده از ستاد مرکزی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، در سال ۱۳۹۷ استان فارس دارای ۱۴۱ کارگزاری بوده که از این تعداد، ۱۱ کارگزاری (معادل ۷/۸ درصد) در شهرستان کازرون فعال هستند. تعداد ۵ کارگزاری در نقاط شهری و ۶ کارگزاری نیز در سکونتگاه های روستایی شهرستان مستقر می باشند. همچنین شهرستان کازرون به لحاظ تعداد کارگزاری در مقایسه با سایر شهرستان های استان فارس، در جایگاه چهارم قرار دارد. شهرستان های مرودشت، شیراز، فسا و کازرون به ترتیب با ۱۷، ۱۴، ۱۲ و ۱۱ کارگزاری، در رتبه های اول تا چهارم قرار دارند و سهم چهار شهرستان مذکور از کل کارگزاری های استان فارس، ۳۸/۳ درصد می باشد.

پراکنش مکانی کارگزاری ها در سطح شهرستان کازرون

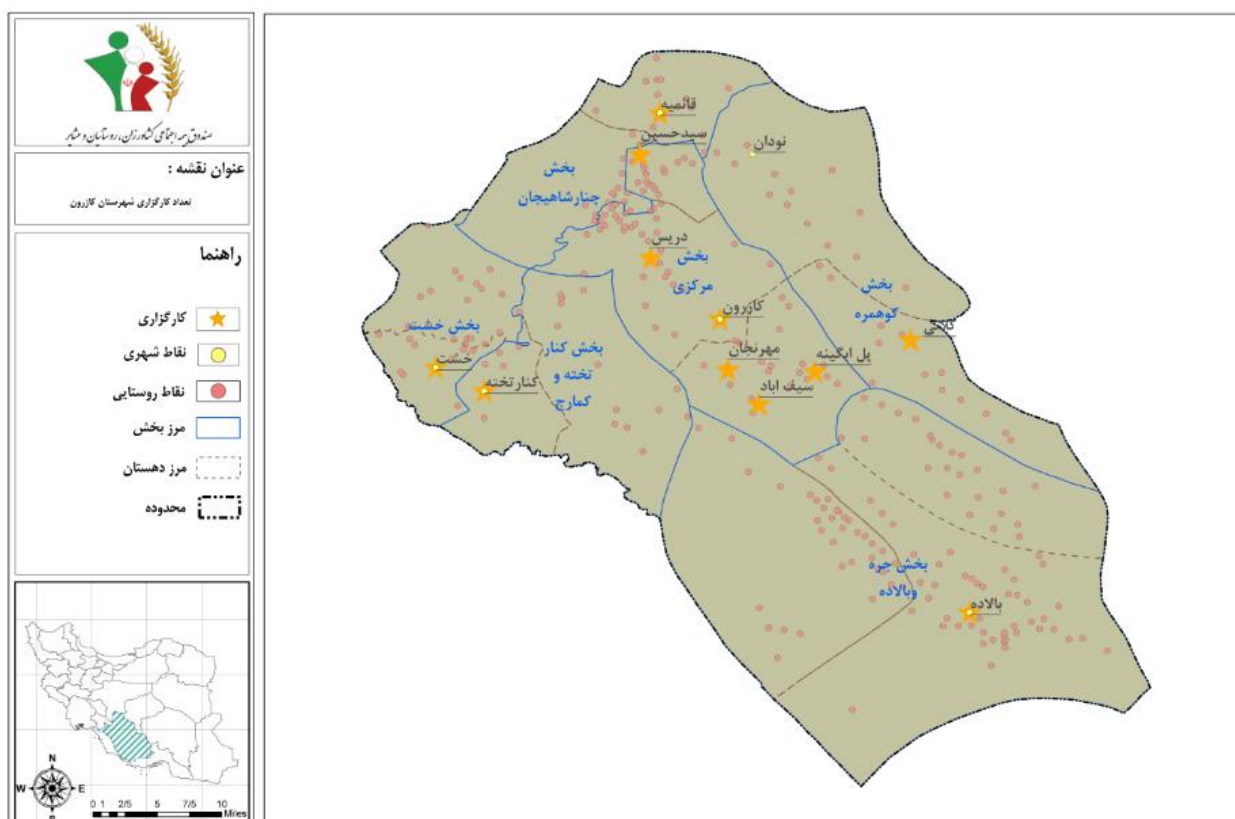
کارگزاری های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر واقع در شهرستان کازرون، در ۶ بخش جره و بالاده، چنارشاهیجان، کوهمره، مرکزی، کنارتخته و کمارج و خشت توزیع و استقرار یافته اند. اما باید توجه داشت که به نسبت تعداد روستاها و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر هر بخش، تعداد کارگزاری ها و پراکنش فضایی آن ها در سطح شهرستان وضعیت مطلوبی ندارد. بخش مرکزی با تعداد ۹۲ روستای دارای سکنه و ۱ شهر، دارای ۶ کارگزاری، بخش جره و بالاده با دارا بودن ۱۰۱ آبادی دارای سکنه و ۱ شهر، دارای یک کارگزاری، بخش چنارشاهیجان با ۳۰ آبادی دارای سکنه و ۱ شهر، دارای ۱ کارگزاری، بخش کوهمره با ۲۶ روستا و ۱ شهر، دارای یک کارگزاری، بخش خشت با ۲۲ روستا و ۱ شهر، دارای یک کارگزاری و بخش کنارتخته و کمارج با ۱۸ روستا و یک شهر، دارای یک کارگزاری می باشند. بخش جره و بالاده علیرغم اینکه نسبت به سایر بخش ها از بیشترین تعداد روستا و وسعت برخوردار می باشد، در مقایسه با بخش مرکزی که مشتمل بر ۹۲ روستای دارای سکنه است، توازن و تعادل نداشته و مسلما محدودیت در تعداد کارگزاری، می تواند در ضریب نفوذ صندوق موثر باشد (جدول ۳۶ و نقشه ۳).

جدول ۳۶. تعداد و محل استقرار کارگزاری های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، در شهرستان کازرون

ردیف	بخش	دهستان	محل استقرار (روستا / شهر)
۱	جره و بالاده	جره	شهر بالاده
۲	مرکزی	بلیان	روستای پل آبگینه
۳	کنارتخته و کمارج	کمارج	شهر کنارتخته
۴	کوه ره	دشت برم	روستای کلانی
۵	مرکزی	شاپور	روستای سیدحسین
۶	خشت و کمارج	خشت	شهر خشت
۷	مرکزی	-	شهر کازرون
۸	مرکزی	دریس	روستای دریس
۹	مرکزی	-	روستای مهرنجان
۱۰	مرکزی	بلیان	روستای سیف آباد
۱۱	چنارشاهیجان	عشایری	شهر قائمیه

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

نقشه ۳. پراکنش فضایی کارگزاری ها در سطح شهرستان کازرون

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

نسبت کارگزاری به خانوار و جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر

با توجه به تعداد خانوارهای ساکن روستاها و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس و شهرستان کازرون که به ترتیب ۵۷۶۹۳۷ خانوار و ۳۹۸۳۰ خانوار می باشند، نسبت تعداد کارگزاری به تعداد خانوار در سکونتگاه های یاد شده به ترتیب ۰/۰۲ درصد و ۰/۰۳ درصد می باشد. همچنین نسبت تعداد کارگزاری به جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس ۰/۰۱ درصد و این نسبت برای شهرستان کازرون نیز ۰/۰۱ درصد بوده است، به عبارت دیگر؛ نسبت تعداد کارگزاری ها به جمعیت ۱۸ تا ۵۰ سال، یک به صد می باشد (جدول ۳۷). بنابراین داده ها نشان می دهد که با توجه به تعدد و پراکندگی روستاهای شهرستان کازرون و همچنین جمعیت قابل توجه مستقر در این نواحی، تعداد کارگزاری ها و مکان استقرار آن ها از شرایط مطلوبی برخوردار نبوده و در این زمینه از یک سو نیاز به افزایش تعداد کارگزاری ها و از سوی دیگر، ساماندهی و مکان گزینی صحیح محل استقرار کارگزاری ها احساس می شود.

جدول ۳۷. نسبت تعداد کارگزاری به خانوار و جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال

شاخص	تعداد کارگزاری	تعداد خانوار	تعداد جمعیت ۱۸ تا ۵۰ سال	نسبت تعداد کارگزاری به تعداد خانوار	نسبت تعداد کارگزاری به جمعیت ۱۸ تا ۵۰ سال
مناطق روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر استان فارس	۱۴۱	۵۷۶۹۳۷	۱۰۹۷۶۱۷	۰/۰۲	۰/۰۱
مناطق روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون	۱۱	۳۹۸۳۰	۷۸۵۶۸	۰/۰۳	۰/۰۱

مأخذ: بر اساس داده های مرکز آمار ایران و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر

تعداد بیمه شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون

بر اساس آمار اخذ شده از صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر تا ۲۶ اسفند ماه سال ۱۳۹۷، تعداد بیمه شدگان تحت پوشش صندوق در سطح استان، ۱۳۶۹۷۷ نفر بوده و سهم شهرستان کازرون از کل بیمه شدگان، ۸۹۱۱ نفر می باشد که ۶/۵ درصد افراد تحت پوشش صندوق

بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر استان فارس را در بر می گیرد (جدول ۳۸). شهرستان های شیراز، مرودشت و فسا به ترتیب با ۱۶۹۷۲، ۱۳۰۴۶ و ۱۱۱۰۲ نفر، معادل ۱۲/۴، ۹/۵ و ۸/۱ درصد، به لحاظ بیشترین تعداد افراد بیمه شده در رتبه های اول تا سوم استان قرار دارند، شهرستان کازرون نیز با ۸۹۱۱ نفر معادل ۶/۵ درصد کل بیمه شده های استان فارس، در جایگاه چهارم قرار دارد.

جدول ۳۸. تعداد و درصد افراد بیمه شده استان فارس و شهرستان کازرون تا پایان سال ۱۳۹۷

محدوده	تعداد بیمه شده	نسبت بیمه شده
استان فارس	۱۳۶۹۷۷	۱۰۰
شهرستان کازرون	۸۹۱۱	۶/۵

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

تعداد بیمه شدگان جدید به صورت سالانه در شهرستان کازرون و استان فارس

بررسی تعداد افراد تحت پوشش بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر به صورت سالانه، نشان می دهد که شهرستان کازرون طی سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۷، بیشترین ضریب نفوذ را در سال ۱۳۸۶ با تحت پوشش قرار دادن ۱۶۴۶ نفر داشته است. در سال اول تاسیس صندوق بیمه اجتماعی (۱۳۸۴)، تعداد کل افراد بیمه شده در سطح شهرستان کازرون ۱۸ نفر بوده که کمترین تعداد بیمه شده سالانه را طی دوره زمانی یاد شده نشان می دهد. بیشترین تعداد بیمه شده به صورت سالانه در سطح استان فارس نیز در سال ۱۳۸۶ انجام پذیرفته و تعداد بیمه شده در این سال ۲۴۶۶۰ نفر می باشد. اما کمترین فراوانی در سطح استان، مربوط به سال ۱۳۹۱ می باشد، در این سال کل افراد بیمه شده جدید ۵۸۸۸ نفر بوده اند. در شهرستان کازرون از سال ۱۳۹۴ تا پایان سال ۱۳۹۷ به صورت متوالی، از تعداد بیمه شده سالانه (بیمه شدگان جدید) به میزان چشم گیری کاسته شده به طوری که در سال ۱۳۹۳ تعداد ۱۲۴۰ نفر بیمه شده جدید، تحت پوشش بیمه اجتماعی

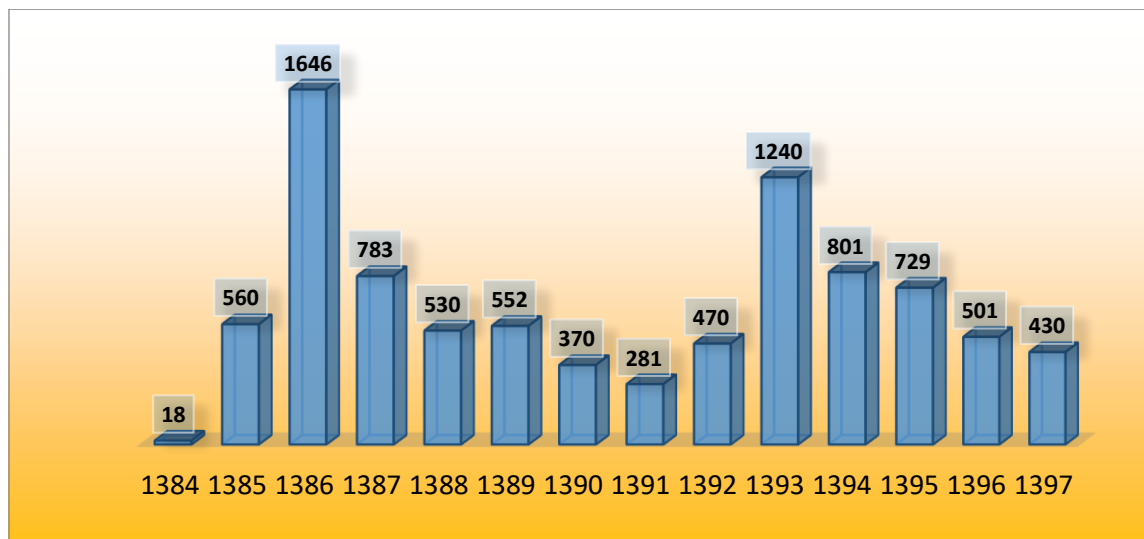
کشاورزان، روستاییان و عشایر قرار گرفته اند که در سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۷ به ترتیب، تعداد بیمه شده جدید به ۸۰۱ نفر و ۴۳۰ نفر کاهش یافته است (جدول ۳۹ و نمودار های ۹ و ۱۰).

جدول ۳۹. تعداد افراد بیمه شده سالانه به تفکیک استان فارس و شهرستان کازرون (سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۷)

شهرستان	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
استان فارس	۸۹۸۹	۶۶۴۳	۲۴۶۶۰	۱۱۲۷۷	۸۶۳۶	۹۰۰۸	۷۱۱۳	۵۸۸۸	۷۸۵۷	۱۲۵۸۷	۷۲۴۳	۶۵۷۸	۱۰۱۰۶	۱۰۳۸۲
شهرستان کازرون	۱۸	۵۶۰	۱۶۴۶	۷۸۳	۵۳۰	۵۵۲	۳۷۰	۲۸۱	۴۷۰	۱۲۴۰	۸۰۱	۷۲۹	۵۰۱	۴۳۰

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

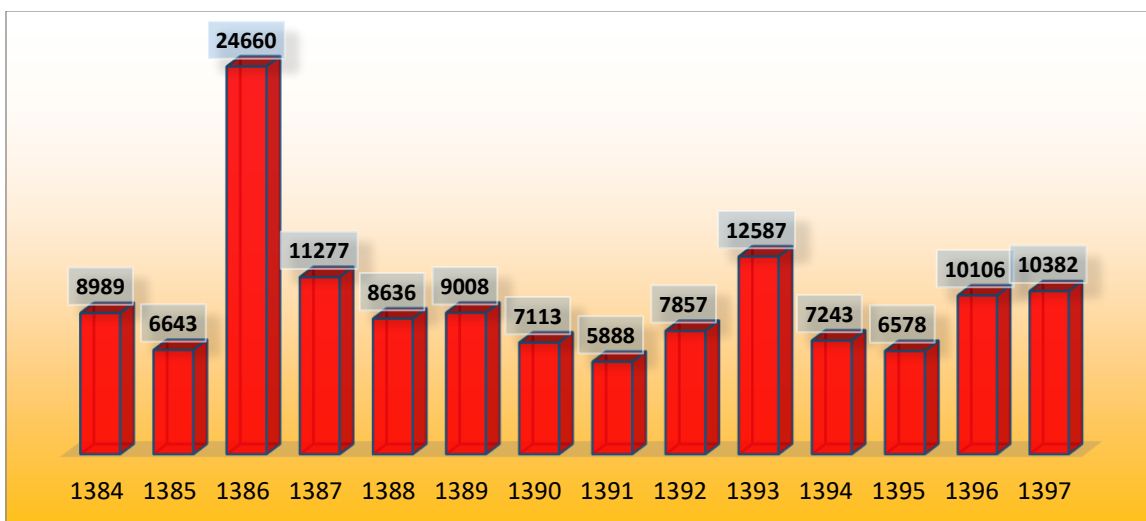
نمودار ۹. تعداد افراد بیمه شده در هر سال در شهرستان کازرون (سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۷)

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

نمودار ۱۰. تعداد افراد بیمه شده در هر سال در استان فارس (سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۷)

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

نرخ رشد بیمه شدگان جدید به صورت سالانه در شهرستان کازرون و استان فارس

بالاترین نرخ رشد بیمه شدگان جدید در شهرستان کازرون و در فاصله سال های ۱۳۹۰-۱۳۹۷ (با محاسبه سالانه و مبنا قرار دادن سال قبلی به عنوان سال مبنا)، مربوط به سال ۱۳۹۳ می باشد که در مقایسه با سال ۱۳۹۲ دارای رشد ۱۶۳/۸ درصدی بوده، به عبارت دیگر، در سال ۱۳۹۲، تعداد بیمه شده جدید ۴۷۰ نفر بوده که در سال ۱۳۹۳ با یک جهش قابل توجه به ۱۲۴۰ نفر افزایش یافته است. همچنین محاسبه نرخ رشد تعداد بیمه شده جدید سالانه، بین سال های ۱۳۹۰ (سال مبنا) و ۱۳۹۷ نشان دهنده رشد ۲/۲ درصدی می باشد، بدین معنا که تعداد بیمه شده جدید ۳۷۰ نفری در سال ۱۳۹۰ به ۴۳۰ نفر در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است (جدول ۴۰).

جدول ۴۰. نرخ رشد بیمه شدگان جدید هر سال نسبت به سال قبل (سال پایین تر، سال مبنا می باشد)

محدوده	۱۳۹۱-۱۳۹۰	۱۳۹۲-۱۳۹۱	۱۳۹۳-۱۳۹۲	۱۳۹۴-۱۳۹۳	۱۳۹۵-۱۳۹۴	۱۳۹۶-۱۳۹۵	۱۳۹۷-۱۳۹۶	۱۳۹۷-۱۳۹۰
استان فارس	-۱۷/۲	۳۳/۴	۶۰/۲	-۴۲/۵	-۹/۲	۵۳/۶	۲/۷	۵/۵
شهرستان کازرون	-۲۴	۶۷/۳	۱۶۳/۸	-۳۵/۴	-۹	-۳۱/۳	-۱۴/۲	۲/۲

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷-۱۳۹۰

بررسی داده های اخذ شده از صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نشان می دهد که از آغاز فعالیت صندوق تاکنون، به صورت کلی به تعداد افراد تحت پوشش صندوق در استان فارس و شهرستان کازرون افزوده شده است. رشد مطلق تعداد بیمه شدگان شهرستان کازرون طی سال های ۱۳۸۴-۱۳۹۷ همواره مثبت می باشد (جدول ۴۱) و هر سال، به طور نسبی دامنه تحت پوشش بیمه اجتماعی گسترش یافته، به همین دلیل است که علیرغم کاهش تعداد بیمه شدگان جدید در یک سال به نسبت سال قبل، اما نرخ رشد مطلق تعداد بیمه شدگان طی سال های مذکور همواره مثبت می باشد. بالاترین نرخ رشد مثبت در شهرستان کازرون در دوره زمانی یک ساله، مربوط به محدوده زمانی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ می باشد که با نرخ رشد ۲۳/۸ درصدی همراه بوده و طی سال های ۱۳۹۷-۱۳۹۰، جمعیت تحت پوشش صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر دارای رشد ۱۰/۴ درصد است (جدول ۴۲ و نمودار ۱۱).

جدول ۴۱. تعداد کل بیمه شده در استان فارس و شهرستان کازرون (فراوانی تجمعی)

محدوده	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
استان فارس	۷۶۳۲۶	۸۲۲۱۴	۹۰۰۷۱	۱۰۲۶۵۸	۱۰۹۹۰۱	۱۱۶۴۷۹	۱۲۶۵۸۵	۱۳۶۹۷۷
شهرستان کازرون	۴۴۵۹	۴۷۴۰	۵۲۱۰	۶۴۵۰	۷۲۵۱	۷۹۸۰	۸۴۸۱	۸۹۱۱

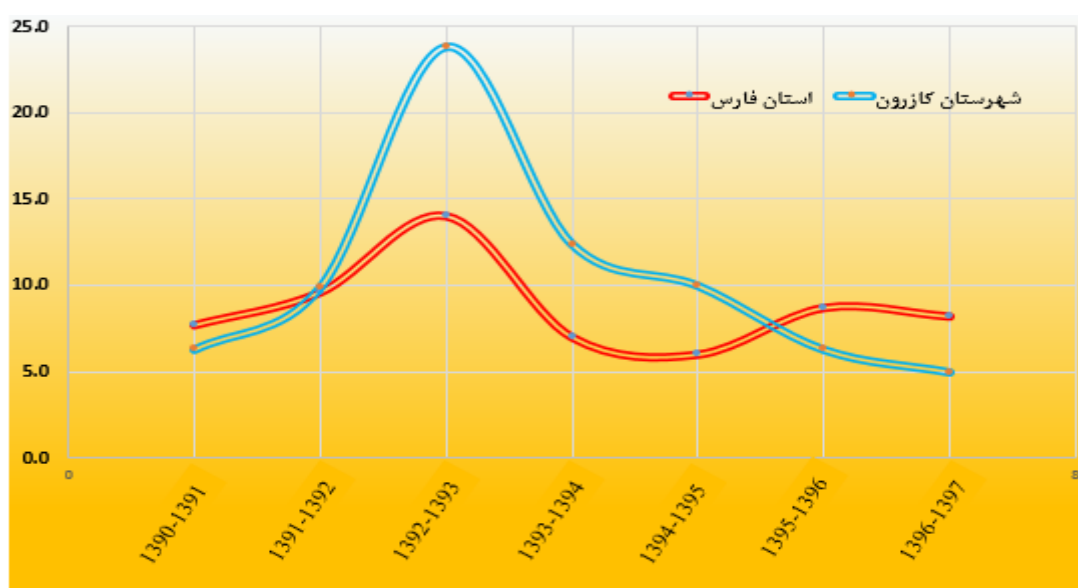
مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷-۱۳۹۰

جدول ۴۲. نرخ رشد بیمه شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، سال های ۱۳۹۷-۱۳۹۰

محدوده	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۴-۱۳۹۵	۱۳۹۵-۱۳۹۶	۱۳۹۶-۱۳۹۷	۱۳۹۷-۱۳۹۰
استان فارس	۷/۷	۹/۶	۱۴	۷	۶	۸/۷	۸/۲	۸/۷
شهرستان کازرون	۶/۳	۹/۹	۲۳/۸	۱۲/۴	۱۰	۶/۳	۵	۱۰/۴

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷-۱۳۹۰

نمودار ۱۱. نرخ رشد مطلق بیمه شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر

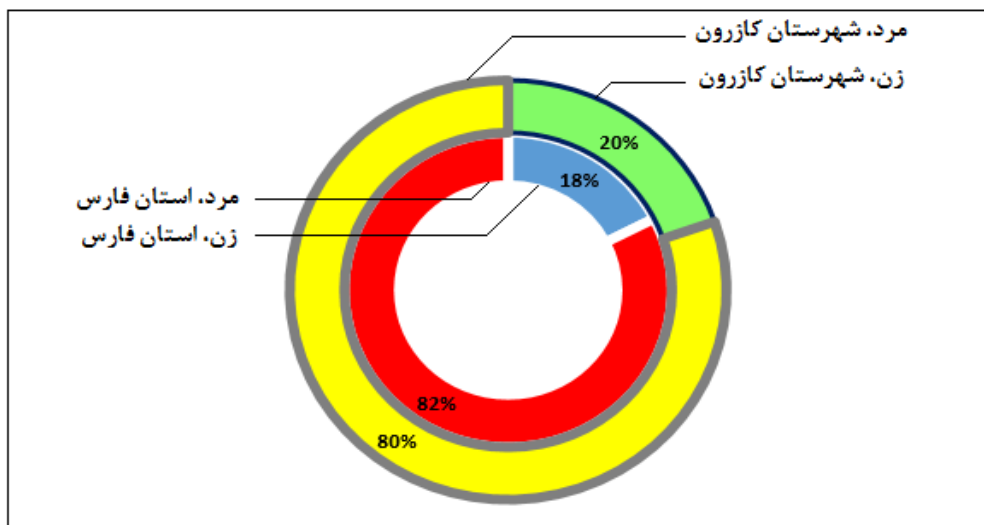

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷-۱۳۹۰

جنسیت بیمه شدگان شهرستان کازرون

نوع جنسیت اگرچه برای تحت پوشش قرار گرفتن بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر تاثیری نداشته و محدودیتی در این زمینه به وجود نمی آورد، اما داده ها نشان می دهند هم در سطح استان فارس و هم در سطح شهرستان کازرون، بیشترین تعداد بیمه شده به گروه مردان اختصاص دارد و زنان سهم اندکی از بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر دارند. به گونه ای که در استان فارس به طور کلی، ۸۲ درصد و در شهرستان کازرون، ۸۰ درصد بیمه شدگان را مردان تشکیل می دهند که به نظر می رسد عدم استقلال مالی زنان و پایین بودن ضریب اشتغال در میان آن ها از دلایل عمده این مسئله باشد (نمودار ۱۲).

نمودار ۱۲. جنسیت بیمه شدگان استان فارس و شهرستان کازرون

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

وضعیت تأهل بیمه شدگان شهرستان کازرون

شرایط تأهل نیز مانند جنسیت، محدودیتی برای اشخاص جهت تحت پوشش قرار گرفتن بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر ایجاد نمی کند. اما بر اساس داده ها، در شهرستان کازرون با لحاظ نمودن تعداد ۱۱۰۵ نفر که وضعیت تأهل آن ها مشخص نیست، ۸۱/۶ درصد بیمه شده ها متأهل بوده و تنها ۶ درصد آن ها مجرد می باشند. در سطح استان نیز اگر چه وضعیت تأهل ۱۴/۸ درصد از کل بیمه شدگان نامشخص است، ۷۹/۱ درصد بیمه شدگان، ازدواج کرده و متأهل هستند (جدول ۴۳).

جدول ۴۳. وضعیت تأهل بیمه شدگان شهرستان کازرون

جمع	نامشخص		متأهل		مجرد		محدوده
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۳۶۹۷۷	۱۴/۸	۲۰۲۸۷	۷۹/۱	۱۰۸۳۰۰	۶/۱	۸۳۹۰	استان فارس
۸۹۱۱	۱۲/۴	۱۱۰۵	۸۱/۶	۷۲۶۹	۶	۵۳۷	شهرستان کازرون

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

درصد بیمه شدگان شهرستان کازرون به تفکیک گروه های مشمول

صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، فعالیت های خود را در راستای کاهش فقر و محرومیت زدایی، گسترش عدالت و برابری در جامعه، ارتقاء شاخص های امنیت اجتماعی و محقق ساختن اصل ۲۹ قانون اساسی به انجام می رساند. از این رو سعی شده است دامنه و شمولیت افراد تحت پوشش را در میان گروه های مختلف اجتماعی و شغلی بویژه در مناطق روستایی و عشایری گسترش دهد. در این راستا داده های اخذ شده از صندوق بیمه اجتماعی در سال ۱۳۹۷ نشان می دهد که ۱۰ گروه خاص مشمول به شرح زیر تعیین شده اند که می توانند تحت پوشش خدمات بیمه ای این صندوق قرار گیرند.

۱. ساکنین روستاها.
۲. کشاورزان ساکن و غیر ساکن روستا.
۳. جامعه عشایری.
۴. ساکنین شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر.
۵. اعضای سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی.
۶. اعضای سازمان دامپزشکی.
۷. افراد تحت پوشش سازمان بهزیستی.
۸. افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی.
۹. رانندگان حمل بار و مسافر.
۱۰. مدیران و مربیان مهدهای روستایی.

بر مبنای داده های اخذ شده از صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، تا پایان سال ۱۳۹۷ از مجموع ۱۳۶۹۷۷ نفر بیمه شده در استان فارس، ۸۵۸۰۴ نفر معادل ۶۲/۶ درصد آن ها را

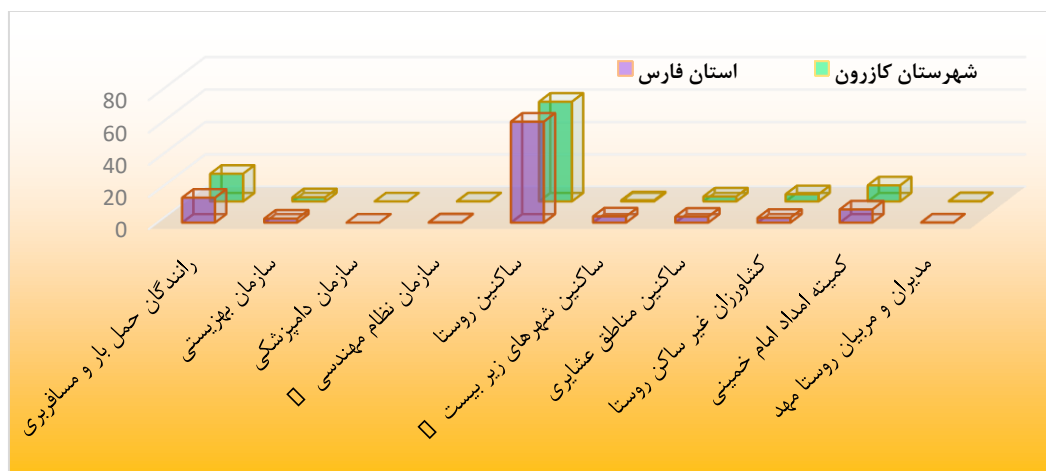
ساکنین روستاها تشکیل می دهد. کمترین تعداد نیز مربوط به اعضای سازمان دامپزشکی می باشد که با ۱۶ نفر، فقط ۰/۰۱ درصد کل بیمه شدگان استان را در بر می گیرند. در شهرستان کازرون نیز مانند کل استان فارس، بیشترین تعداد افراد بیمه شده را ساکنین روستاها تشکیل می دهد، به طوری که از مجموع ۸۹۱۱ نفر بیمه شده تا پایان سال ۱۳۹۷، تعداد ۵۴۹۹ نفر معادل ۶۱/۷ درصد آن ها در گروه ساکنین روستاهای شهرستان قرار دارند. بعد از آن رانندگان حمل بار و مسافر با ۱۷/۲ درصد، بیشترین افراد تحت پوشش بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر می باشند. افراد تحت پوشش سازمان بهزیستی، ساکنین مناطق عشایری و کشاورزان غیر ساکن روستا هر کدام کمتر از ۵ درصد و اعضای سازمان دامپزشکی، سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، ساکنین شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر و مدیران و مربیان مهدهای روستایی هر کدام کمتر از ۱ درصد بیمه شدگان را تشکیل می دهند. مجموع تعداد بیمه شده در دو گروه ساکنین روستاها و رانندگان حمل بار و مسافر شهرستان کازرون، حدود ۷۹ درصد کل بیمه شدگان شهرستان کازرون را در بر می گیرند. بنابراین علیرغم اینکه ساکنین شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر و جامعه عشایری دو گروه اصلی مخاطب صندوق محسوب می شوند، اما در مجموع ۳/۸ درصد کل بیمه شدگان شهرستان کازرون را تشکیل داده اند (جدول ۴۴ و نمودار ۱۳).

جدول ۴۴. تعداد افراد بیمه شده به تفکیک گروه های مشمول

مدیران و مربیان روستا مهد	کمیته امداد امام خمینی	کشاورزان غیر ساکن روستا	ساکنین مناطق عشایری	ساکنین شهرهای زیر بیست هزار نفر	ساکنین روستا	سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی	سازمان دامپزشکی	سازمان بهزیستی	رانندگان حمل بار و مسافربری	شهرستان
۹۳	۱۱۱۶۸	۴۰۹۶	۵۱۲۰	۵۳۱۷	۸۵۸۰۴	۲۲۳	۱۶	۳۹۲۳	۲۱۲۱۷	استان فارس
۱۷	۸۸۷	۴۰۲	۲۷۲	۶۴	۵۴۹۹	۵	۲	۲۳۴	۱۵۲۹	شهرستان کازرون

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

نمودار ۱۳. درصد افراد بیمه شده به تفکیک گروه های مشمول

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

نسبت بیمه شدگان شهرستان کازرون به تعداد خانوار و جمعیت

همانطور که در مباحث قبلی مطرح شد، شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۷ دارای ۸۹۱۱ نفر عضو بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر می باشد. با توجه به تعداد خانوار روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون که مجموعاً ۳۹۸۳۰ خانوار بوده، نسبت تعداد افراد بیمه شده شهرستان کازرون به خانوارهای روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان، ۲۲/۴ درصد است. تا قبل از مهر ماه سال ۱۳۹۶، کلیه افراد واقع در گروه های مشمول، در صورت داشتن ۱۸ سال سن، قادر به عضویت در بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر بودند، در سال ۱۳۹۵ تعداد کل جمعیت بالای ۱۸ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون، ۱۰۷۴۱۰ نفر بوده و نسبت تعداد بیمه شدگان شهرستان به کل جمعیت بالای ۱۸ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون، ۸/۳ درصد می باشد که مقدار پایینی را نشان می دهد. از مهر ماه سال ۱۳۹۶ تاکنون، متقاضیان بهره مندی از بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، علاوه بر قرار گرفتن در گروه های مشمول، بایستی سن آن ها بین ۱۸ تا ۵۰ سال باشد، از این رو اقدام به بررسی

نسبت بیمه شدگان به مجموع جمعیت ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون (۷۸۵۶۸ نفر) گردید که ۱۱/۳ درصد حاصل شد (جدول ۴۵).

جدول ۴۵. نسبت بیمه شدگان به خانوار و جمعیت روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون

ردیف	شاخص	درصد
۱	نسبت بیمه شدگان شهرستان کازرون به خانوارهای روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر	۲۲/۴
۲	نسبت بیمه شدگان شهرستان کازرون به جمعیت بالای ۱۸ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر	۸/۳
۳	نسبت بیمه شدگان شهرستان کازرون به جمعیت ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر	۱۱/۳

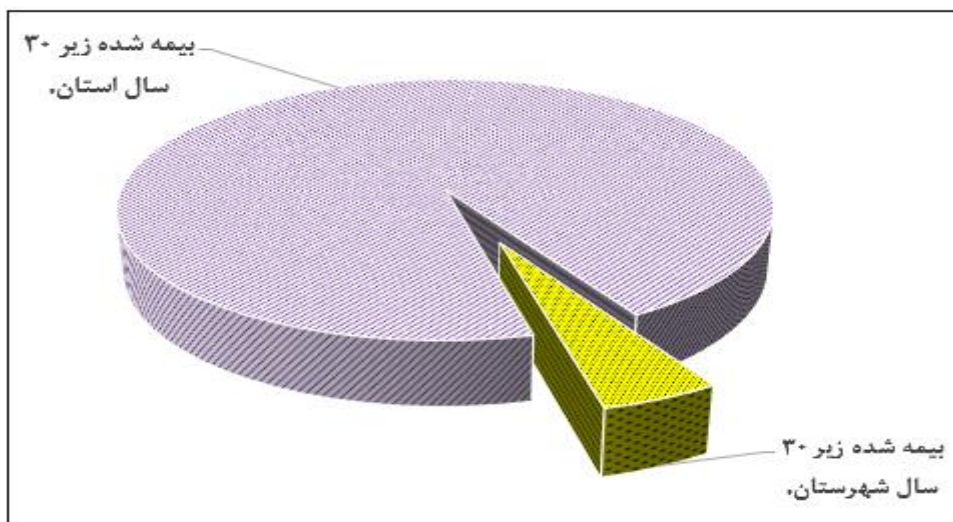
مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

سهم بیمه شدگان با سن کمتر از ۳۰ سال، از کل بیمه شدگان شهرستان کازرون

پرداخت دراز مدت حق بیمه بویژه توسط افراد کمتر از ۳۰ سال سن، نوعی سرمایه گذاری و پشتوانه مالی برای صندوق ایجاد خواهد کرد و بخشی از پایداری بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، به استمرار پرداخت حق بیمه و افزایش روز افزون تعداد بیمه شدگان مربوط می شود. بنابراین افزایش تعداد افراد تحت پوشش در سنین پایین تر، هم به نفع صندوق به عنوان بیمه گر و هم به نفع بیمه شونده خواهد بود. بررسی سهم افراد بیمه شده با سن کمتر از ۳۰ سال از کل بیمه شدگان نشان می دهد که از مجموع ۳۰۶۹۹ نفر بیمه شده زیر ۳۰ سال در سطح استان فارس، ۱۵۶۰ نفر (معادل ۵ درصد) در شهرستان کازرون استقرار دارند (نمودار ۱۴). همچنین سهم بیمه شدگان زیر ۳۰ سال استان فارس به کل بیمه شدگان استان ۲۲/۴ درصد می باشد.

نمودار ۱۴. سهم بیمه شدگان زیر ۳۰ سال شهرستان کازرون از کل افراد بیمه شده استان فارس

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

تعداد مستمری بگیران شهرستان کازرون

مستمری بگیران صندوق، افراد و خانوارهایی هستند که مشمول بازنشستگی، فوت و از کارافتادگی باشند. با توجه به نویا بودن صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، در حال حاضر تعداد افراد مستمری بگیر اجتماعی در سطح نسبتاً پایینی قرار دارد. بخش مهمی از مستمری بگیران، افرادی هستند که در سنین بالا قرار داشته و قبل از تعیین سقف سنی ۵۰ سال، تحت پوشش قرار گرفته اند، این افراد چون در موقعیت سنی بالا و سابقه تا ۱۵ سال بیمه هستند، مشمول بازنشستگی و دریافت مستمری می باشند. گروه های دیگری که از مستمری بهره مند شده اند، از کارافتادگی آن ها محرز گردیده یا به دلیل فوت شخص بیمه شده، افراد تحت پوشش آن ها از حقوق و مزایای بازنشستگی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر برخوردار می باشند. بررسی داده های اخذ شده از صندوق بیمه اجتماعی نشان می دهد که تا پایان سال ۱۳۹۷، تعداد ۵۴۰۶ نفر در سطح استان فارس، مستمری دریافت می کنند، از این تعداد، ۳۰۵۱ نفر معادل ۵۶/۴ درصد، مستمری ناشی از فوت بیمه شده، ۱۸۳۷ نفر معادل ۳۴ درصد مستمری بازنشستگی و ۵۱۸

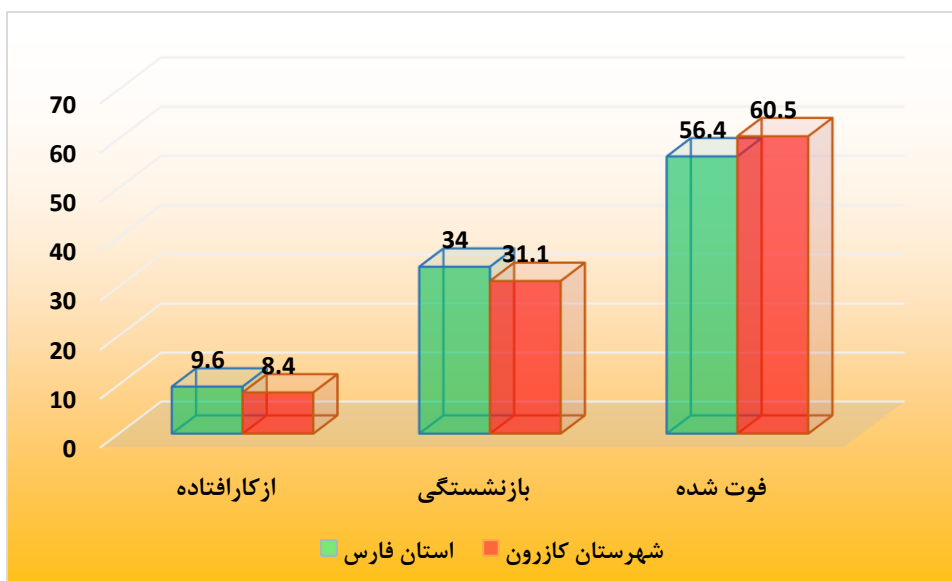
نفر معادل ۹/۶ درصد مستمری از کار افتادگی دریافت می کنند. سهم مستمری بگیران شهرستان کازرون (۳۳۴ نفر) از کل مستمری بگیران استان فارس، ۶/۲ درصد می باشد. همچنین نسبت تعداد افراد مستمری بگیر شهرستان کازرون از کل افراد بیمه شده شهرستان ۳/۷ درصد است. افراد تحت پوشش بیمه شدگان فوت شده، بیشترین تعداد مستمری بگیران شهرستان با ۶۰/۵ درصد و بعد از آن بازنشستگان و از کارافتادگان به ترتیب دارای سهم ۳۱/۱ و ۸/۴ درصدی می باشند (جدول ۴۶ و نمودار ۱۵).

جدول ۴۶. تعداد مستمری بگیران به تفکیک سه گروه از کارافتاده، بازنشسته و فوت شده

درصد	جمع	فوت شده		بازنشستگی		از کارافتاده		محدوده
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۰۰	۵۴۰۶	۵۶/۴	۳۰۵۱	۳۴	۱۸۳۷	۹/۶	۵۱۸	استان فارس
۶	۳۳۴	۶۰/۵	۲۰۲	۳۱/۱	۱۰۴	۸/۴	۲۸	کازرون

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

نمودار ۱۵. درصد مستمری بگیران به تفکیک سه گروه از کارافتاده، بازنشسته و فوت شده

مأخذ: بر اساس داده های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۱۳۹۷

جمع بندی فصل چهارم

در فصل چهارم گزارش، به بررسی عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون پرداخته شد. ارزیابی ها نشان داد که تعداد کارگزاری های صندوق در این شهرستان کافی نبوده و توزیع جغرافیایی آن ها از قاعده منظمی پیروی نمی کند. این عوامل موجب شده که از یک سو تعداد محدودی از ساکنین روستاها به کارگزاری های مستقر در سطح شهرستان دسترسی داشته باشند و از سوی دیگر، امکان تبلیغات و اطلاع رسانی صحیح و فراگیر در رابطه با مزایای بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در سطح همه سکونتگاه های روستایی، شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر و مناطق عشایری وجود نخواهد داشت. تعداد ۱۱ کارگزاری در مقابل ۲۸۹ آبادی دارای سکنه؛ ۶ شهر زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان و جامعه کشاورزان و عشایر، از عوامل مهم پایین آمدن ضریب نفوذ بیمه اجتماعی در این شهرستان خواهد بود. از مجموع ۶ بخش واقع در شهرستان، تعداد ۵ بخش هر کدام دارای یک کارگزاری بوده اما بخش مرکزی که شهرستان کازرون به عنوان مرکز شهرستان در آن قرار دارد، دارای ۶ کارگزاری است که از این نظر توازنی منطقی در توزیع فضایی کارگزاری ها وجود ندارد. بر اساس داده های اخذ شده از صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر تا پایان سال ۱۳۹۷، شهرستان کازرون با ۸۹۱۱ عضو تحت پوشش بیمه اجتماعی، دارای سهم ۶/۵ درصدی از کل بیمه شدگان استان فارس بوده است. بررسی نرخ رشد سالانه تعداد بیمه شده جدید در سطح شهرستان نشان داد که طی چهار سال اخیر، به صورت سالانه همواره از تعداد بیمه شدگان جدید کاسته شده اما در دوره زمانی ۱۳۹۷-۱۳۹۰، روند رشد تعداد افراد بیمه شده جدید ۲/۲ درصد می باشد. می توان گفت علیرغم کاهش نسبی افراد تحت پوشش بیمه اجتماعی طی سال های یاد شده، نرخ رشد مطلق تعداد بیمه شدگان شهرستان کازرون از ابتدای تاسیس صندوق تاکنون مثبت بوده، به طوری که از ۱۸ نفر بیمه شده در سال ۱۳۸۴ به ۸۹۱۱ نفر در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است. به لحاظ جنسیت و وضعیت تأهل، گروه مردان و افراد متأهل،

بیشترین سهم را از تعداد کل بیمه شدگان استان فارس و شهرستان کازرون به خود اختصاص داده اند. از میان گروه های مشمول عضویت در بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون، ساکنین نواحی روستایی بیشترین و اعضای سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، کمترین تعداد بیمه شدگان را تشکیل می دهند. همچنین ساکنین مناطق عشایری و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان، دارای سهم ناچیزی از تعداد کل بیمه شدگان هستند. مجموع جمعیت ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر شهرستان کازرون ۷۸۵۶۸ نفر بوده و نسبت تعداد بیمه شدگان به این افراد ۱۱/۳ درصد می باشد که نشان می دهد، صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در میان جامعه هدف، از نفوذ و عملکرد مطلوبی برخوردار نیست. گروه سنی زیر ۳۰ سال که نقش موثری در پایداری مالی صندوق دارد، ۵ درصد بیمه شدگان شهرستان کازرون را در بر می گیرد. سهم مستمری بگیران از کل بیمه شده های شهرستان نیز ۶ درصد بوده که از مجموع این افراد، ۶۰/۵ درصد، تحت پوشش بیمه افراد متوفی هستند. در مجموع می توان گفت عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون، علیرغم برخورداری از جمعیت قابل توجه واقع در گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال، از شرایط بهینه ای برخوردار نبوده و ضرورت دارد در این زمینه راهکارهای موثر و عملی اندیشیده شود.

در تحقیق حاضر با استفاده از مدل ارزیابی عملکرد کارت امتیازی متوازن، شاخص های صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر به صورت زیر تدوین شد:

مقدمه

با توجه به اهمیت توسعه اجتماعی، وجود مسائل و مشکلات مختلف در جامعه روستایی و عشایری و همچنین نقش موثر بیمه های اجتماعی در مدیریت مسائل پیش رو، تردیدی در لزوم اجرای برنامه بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در روستاهای کشور باقی نمی ماند. با وجود این باید دید که آیا بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر توانسته است نقش خود را در توسعه اجتماعی و زمینه سازی پیشرفت اقتصادی مناطق مختلف روستایی و عشایری به شکل فراگیر و اثرگذار ایفا کند یا خیر؟ مسائل مختلف کارگزاران صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، فرآیندهای داخلی، انتظارات بیمه شدگان، فعالیت های رسانه ای و تبلیغاتی و در نهایت تاثیر عملکرد صندوق بیمه اجتماعی بر کیفیت زندگی و پیشرفت اجتماعی- اقتصادی مناطق روستایی و عشایری، مبتنی بر مدل کارت امتیازی متوازن در بخش جره و بالاده شهرستان کازرون، همچنین اقدامات مکمل مورد نیاز جهت ماندگاری و پیشرفت مناطق روستایی و عشایری مرتبط با صندوق بیمه اجتماعی از موضوعاتی است که در فصل حاضر به آن ها پرداخته خواهد شد.

روش شناسی

جامعه آماری تحقیق، تعداد ۱۱ کارگزاری شهرستان کازرون و بیمه شدگان کارگزاری های یاد شده می باشد. یکی از کارگزاری ها که در قالب تعاونی روستایی در بخش جره و بالاده شهرستان کازرون فعالیت می کند، به عنوان نمونه جهت سنجش و ارزیابی عملکرد انتخاب شده و برای گردآوری داده ها از دو روش اسنادی و پیمایش میدانی بهره گرفته شده که در مطالعه میدانی، ابزار پرسشنامه و روش مصاحبه مهم ترین شیوه گردآوری داده ها را تشکیل می دهند. پرسشنامه، طیفی از سوالات را شامل می شود که بر اساس منظر مشتریان و در چارچوب شاخص ها تدوین و به صورت تصادفی توسط ۲۲ نفر از بیمه شدگان تکمیل گردید. در سه منظر دیگر (مالی، فرآیندهای داخلی و یادگیری

و رشد) با کارگزار صندوق بیمه، مسئولان و کارشناسان صندوق در دفتر مرکزی تهران مصاحبه های حضوری مبتنی بر شاخص های کارت امتیازی متوازن انجام گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز از روش کارت امتیازی متوازن استفاده شده که در ادامه به بررسی و شناخت بیشتر تکنیک یاد شده پرداخته خواهد شد.

معرفی روش کارت امتیازی متوازن (BSC)

در اوایل دهه ۱۹۹۰، رابرت کاپلان استاد دانشکده بازرگانی دانشگاه هاروارد به اتفاق دیوید نورتون که در آن زمان مدیر یک شرکت تحقیقاتی وابسته به موسسه مشاوره ای KPMG بود، طرحی تحقیقاتی را به منظور بررسی علل موفقیت دوازده شرکت برتر آمریکایی و مطالعه روش های ارزیابی عملکرد در این شرکت ها آغاز کردند. یافته های این تحقیق در مقاله ای پژوهشی منتشر شد (۱۹۹۲). در این مقاله اشاره شده که شرکت های موفق برای ارزیابی عملکرد خود فقط به سنجه های مالی متکی نیستند، بلکه عملکرد خود را از سه منظر دیگر یعنی مشتری، فرآیندهای داخلی و یادگیری و رشد نیز مورد ارزیابی قرار می دهند. به این ترتیب کاپلان و نورتون اعلام کردند که برای انجام یک ارزیابی کامل از عملکرد سازمان، می بایست این عملکرد از چهار زاویه دید (منظر) مورد ارزیابی قرار گیرد:

۱. منظر مالی.

۲. منظر مشتری.

۳. منظر فرآیندهای داخلی.

۴. منظر یادگیری و رشد.

بین اهداف و سنجه های این چهار منظر، نوعی رابطه علت و معلولی وجود دارد که آن ها را به یکدیگر ارتباط می دهد. برای کسب دستاوردهای مالی (در منظر مالی) باید برای مشتریان خود، ارزش آفرینی کنیم (منظر مشتری) و این کار عملی نخواهد بود مگر اینکه در فرآیندهای عملیاتی

خود برتری یابیم و آن‌ها را با خواسته‌های مشتریان منطبق سازیم (منظر فرآیندهای داخلی). کسب برتری عملیاتی ایجاد فرآیندهای ارزش آفرین هنگامی قابل انجام است که فضای کسب و کار مناسبی را برای کارکنان ایجاد و نوآوری، خلاقیت، یادگیری و رشد را در سازمان تقویت کنیم (منظر رشد و یادگیری). چهار منظر فوق را می‌توان به صورت زیر تعریف کرد:

۱. منظر مشتری

امروزه بیانیه فلسفه وجودی بسیاری از سازمان‌ها بر مشتری تمرکز دارد. این جنبه شامل مواردی مانند نظرات مشتریان، رضایت مشتریان، جذب مشتریان جدید و در نهایت اینکه مشتریان از سازمان‌ها چه می‌خواهند، می‌باشد. این منظر بر خصوصیتی از محصول یا خدمت تمرکز دارد که از نظر مشتری برای او ارزش ایجاد می‌کند.

۲. منظر فرآیند داخلی

سازمان باید فرآیندهایی را مشخص کند که برتری یافتن در آن‌ها بتواند برای مشتریان و در نهایت سهام داران خود ارزش بیافریند. در این منظر، مدیران مهم‌ترین فرآیندهایی را که برای دستیابی به اهداف مشتریان و سودآوری سازمان وجود دارد، تعیین می‌کنند.

۳. منظر رشد و یادگیری (توسعه و نوآوری)

سنجه‌های منظر مشتری و فرآیندهای داخلی، پارامترهایی را شناسایی می‌کنند که در موقعیت رقابتی سازمان بسیار با اهمیت است. به منظور دستیابی به این هدف، سازمان باید همواره محصولات و فرآیندهای خود را بهبود بخشد، همچنین توانایی معرفی فرآیندها و محصولات کاملاً جدید را داشته باشد. این جنبه چگونگی موفقیت سازمان را توضیح می‌دهد و توجه اصلی آن به موفقیت آتی افراد سازمان و ساختار آن است.

۴. منظر مالی

سنجه های این منظر به ما می گویند که اجرای موفقیت آمیز اهدافی که در سه منظر دیگر تعیین شده اند، در نهایت به چه نتایج و دستاورد مالی منجر خواهد شد. به عبارتی نشان دهنده میزان تاثیر راهبرد، نحوه اجرا و پیاده سازی اقدامات سازمان در سودآوری واحدهای کسب و کار می باشد.

کاپلان و نورتون این روش را کارت امتیازی متوازن نامیدند. بنابراین کارت امتیازی متوازن فراتر از یک سیستم اندازه گیری عملیاتی یا تاکتیکی عمل می کند. کارت امتیازی متوازن را می توان پایه و اساس مدیریت سازمان دانست زیرا فرآیندهای کلیدی را حمایت و متعادل می سازد. روش یاد شده، شامل مجموعه ای از معیارهاست که به مدیران، دیدگاهی سریع و جامع از کسب و کارشان ارائه می دهد. کارت امتیازی متوازن به عنوان یکی از پانزده ابزار مدیریتی پرکاربرد، کم خطا و موثر بین مدیران شرکت های مختلف در ۲۲ کشور دنیا شناخته شده و روز به روز به استفاده کنندگان آن اضافه می شود. این روش چیزی فراتر از یک نظام اندازه گیری عملکرد می باشد. به طوری که قادر است انرژی ها، توانمندی ها و دانش کارکنان و اشاعه آن در کل سطوح سازمانی تا نیل به اهداف بلند مدت را هدایت کند.

در تحقیق حاضر با استفاده از مدل ارزیابی عملکرد کارت امتیازی متوازن، شاخص های صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر به صورت زیر تدوین شد.

جدول ۴۷. معیارهای ارزیابی بر اساس روش BSC

ردیف	منظر	معیارها / شاخص ها
۱	یادگیری و رشد	آموزش ضمن خدمت به کارگزاری ها
		انتقال تجربه بین کارگزاری ها
		میزان استفاده از فناوری اطلاعات
		وجود سیستم تشویق
۲	فرآیندهای داخلی	میزان ارتباط با مراکز پژوهشی
		ارتباط نمایندگان استانی با کارگزاری ها
		همکاری صندوق بیمه با سایر نهادهای مرتبط با روستاها و عشایر
		فرآیند ارزیابی صندوق بیمه
		فعالیت های اطلاع رسانی و ترویجی
		کارآمدی قانون بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر
		تناسب مأموریت صندوق بیمه با نیازهای جامعه روستایی و عشایری
		میزان ثبات کارگزاری ها
۳	مشتریان	لزوم تجمیع کارگزاری ها
		سهولت در دسترس بودن صندوق بیمه
		تاثیر صندوق بیمه بر زندگی عشایر و اشتغال جوامع روستایی و عشایری
		برآورده شدن انتظارات و توقعات بیمه شدگان
		اعتماد بیمه شدگان به صندوق بیمه
۴	مالی	احساس امنیت بیمه شدگان
		پرداخت به موقع حق بیمه
		پشتیبانی به موقع از بیمه شدگان
		هزینه های کارگزاری ها
		دستمزد کارگزاری ها
		سرمایه گذاری های صندوق بیمه اجتماعی

مأخذ: یافته های تحقیق

یافته ها

یافته های پژوهش براساس ابعاد مدل ارزیابی کارت امتیازی متوازن به شرح زیر می باشد:

منظر یادگیری و رشد

- آموزش ضمن خدمت به کارگزاری ها

در اوایل تشکیل صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، دوره های مناسبی برگزار شده ولی به دلایل مختلف، از جمله تغییر مدیریت ها در صندوق، تعداد این دوره ها کاهش یافته، همچنین دوره های برگزار شده به میزان لازم نتوانسته نیازهای کارگزاری ها را در زمینه کاریشان مرتفع نماید.

- انتقال تجربه بین کارگزاری ها

کارگزاری مورد بررسی، ارتباط خیلی کمی با کارگزاری های شهرستان کازرون و استان فارس دارد و سازوکار مناسب جهت انتقال تجربه بین کارگزاری های شهرستان وجود ندارد.

- میزان استفاده از فناوری اطلاعات

با توجه به وجود زیرساخت مناسب نرم افزاری و گسترش خدمات تحت وب، استفاده از فناوری اطلاعات در کارگزاری به صورت گسترده انجام می گیرد و در این زمینه محدودیت چندانی وجود ندارد.

- وجود سیستم تشویق

سازوکار مناسب جهت تشویق کارگزاری های فعال وجود نداشته و این عامل در کاهش انگیزه فعالیت کارگزاران و به تبع آن، کاهش ضریب نفوذ بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در منطقه مورد بررسی موثر می باشد.

- میزان ارتباط با مراکز پژوهشی

برقراری تعامل و ارتباط بین کارگزاری و نهاد های آموزشی و پژوهشی می تواند موجب هم افزایی، تدوین و اجرای برنامه ها و طرح ایده های جدید در راستای تحقق اهداف صندوق باشد، بررسی ها نشان می دهد که کارگزاری، ارتباطی با مراکز پژوهشی و دانشگاهی ندارد.

منظر فرآیندهای داخلی

- ارتباط نمایندگان استانی صندوق با کارگزاری ها

نمایندگان استانی وظایفی از جمله پل ارتباطی میان کارگزاران و دفتر مرکزی ستاد صندوق، انتخاب کارگزاران مناسب در بخش ها و دهستان های سراسر استان، حذف یا ادغام کارگزاران با عملکرد غیرقابل قبول، رفع مشکلات کارگزاران و انعکاس پیشنهادات و انتقادات به ستاد مرکزی صندوق را بر عهده دارند. ارزیابی میزان تعامل میان نماینده استانی و کارگزاری بخش جره و بالاده، نشان دهنده عدم وجود ارتباط مستمر و دوسویه می باشد.

- همکاری صندوق بیمه با سایر نهادهای مرتبط با روستاها و عشایر

کارگزاری با سازمان هایی مانند جهادکشاورزی، کمیته امداد، بهزیستی، بخشداری، اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی، صندوق کارآفرینی امید، تعاونی های روستایی، شوراهای اسلامی روستاها و دهیاری ها ارتباط دارد، اما هماهنگی مناسب جهت خدمت رسانی به جامعه هدف وجود ندارد. سازمان های یاد شده به دلیل ارتباط پیوسته با روستاییان و سطح مقبولیتی که نزد آن ها دارند، قادر خواهند بود از طریق اطلاع رسانی و آگاهی بخشی به جامعه هدف صندوق، بر میزان گرایش روستاییان به عضویت در صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر بیافزایند، اما بررسی ها نشان می دهد که در این زمینه همکاری چشم گیری وجود ندارد.

- فعالیت های اطلاع رسانی و ترویجی

یکی از مهم ترین روش های افزایش میزان مقبولیت بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، آگاهی بخشی به جامعه هدف در رابطه با وجود چنین خدمات بیمه ای و مزایای بهره مندی از بیمه اجتماعی می باشد. بررسی ها نشان می دهد فعالیت های تبلیغی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در منطقه مورد مطالعه، منحصر از طریق

کارگزاری و با استفاده از بنر و بروشورهای تبلیغاتی و همچنین از طریق تبلیغ چهره به چهره بوده است. در این راستا گزارشی از رسانه ملی، رادیو، روزنامه ها و نشریات و تریبون های اجتماعی مانند نماز جمعه و ... در مورد مزایای بیمه اجتماعی مشاهده نشده است.

- کارآمدی قانون بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر

قانون و آیین نامه اجرایی مربوط به صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر دارای خلاء های جدی است و با توجه به نوپا بودن این صندوق، هنوز تا رسیدن به شرایط ایده آل فاصله وجود دارد. این قانون در زمینه هایی مانند از کار افتادگی جزئی، بیمه بیکاری، تغییر در محدودیت سنی مشمولان، اختیاری بودن بیمه اجتماعی و سنوات پرداخت حق بیمه تا مرحله پرداخت مستمری نیاز به تغییرات اساسی دارد.

- تناسب مأموریت صندوق بیمه اجتماعی با نیازهای جامعه روستایی و عشایری

از آنجا که یکی از مشکلات موجود در جوامع روستایی، از کارافتادگی و همچنین ریسک نسبتا بالای فعالیت های کشاورزی است، بیمه اجتماعی می تواند با پرداخت مستمری مناسب، تا حدودی این مشکل را برطرف نماید. اما مأموریت صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر با مسائل اجتماعی- اقتصادی و فرهنگی- سیاسی مناطق روستایی و عشایری، ارتباط تعریف شده ای ندارد.

- میزان ثبات کارگزاری ها

اگرچه از ادغام کارگزاری های غیر فعال در کارگزاری های فعال استقبال می شود، اما کارگزاری مستقر در بخش جره و بالاده از ثبات مناسبی در انجام فعالیت خود برخوردار می باشد.

منظر مشتریان

برای سنجش عملکرد کارگزاری صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در بخش جره و بالاده شهرستان کازرون، پرسشنامه مبتنی بر شاخص های کارت امتیازی متوازن طراحی و توسط ۲۲ نفر از بیمه شدگان تکمیل گردید. سپس با استفاده از تکنیک تاپسیس، رتبه بندی شاخص ها و سوالات انجام گرفت.

یافته ها نشان می دهد، بیمه شدگان از کارگزاری مورد نظر رضایت داشته و اعتماد نسبی به صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در میان آن ها وجود دارد، اما نسبت به تاثیر خدمات صندوق بیمه اجتماعی در کیفیت زندگی بیمه شدگان، برآورده شدن انتظارات جامعه روستایی از طریق صندوق بیمه اجتماعی، تاثیر خدمات صندوق در ماندگاری جمعیت نواحی روستایی و عشایری و کاهش مهاجرت های اجباری، رضایتمندی چندانی وجود ندارد (جدول ۴۸).

جدول ۴۸. ارزیابی عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از منظر مشتریان

رتبه	وزن محاسبه شده	گزاره	معیار/ شاخص	مشتری
۱	۰.۳۳۷۵	چقدر از نحوه دسترسی به دفتر کارگزاری راضی هستید؟	سهولت در دسترس بودن صندوق بیمه	
۳	۰.۳۰۹۸	میزان تبلیغات و اطلاع رسانی صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در منطقه شما چگونه است؟		
۲	۰.۳۳۳۹	توانمندی کارگزار در رسیدگی به امور بیمه ی شما به چه میزان است؟		
۸	۰.۲۳۴۰	بیمه اجتماعی به چه میزان در کیفیت زندگی شما تاثیرگذار می باشد؟	تاثیر صندوق بیمه بر زندگی عشایر و اشتغال جوامع روستایی و عشایری	
۶	۰.۳۰۱۹	به چه میزان از مقدار حق بیمه ای که پرداخت می کنید رضایت دارید؟	برآورده شدن انتظارات و توقعات بیمه شدگان	
۱۰	۰.۲۰۵۳	صندوق بیمه اجتماعی به چه میزان انتظارات شما را برآورده کرده است؟		
۹	۰.۲۲۱۴	صندوق بیمه اجتماعی به چه میزان به تعهدات خود در قبال شما عمل می کند؟		
۴	۰.۳۰۹۱	تا چه اندازه به صندوق بیمه اجتماعی جهت پرداخت بیمه در مواقع ضروری اعتماد دارید؟	اعتماد بیمه شدگان به صندوق بیمه	
۵	۰.۳۰۳۹	به چه میزان مایل هستید که عضویت در صندوق بیمه اجتماعی را به آشنایان خود توصیه کنید؟		
۷	۰.۲۴۳۶	خدمات ارائه شده توسط صندوق بیمه اجتماعی را به چه میزان در ماندگاری خود در روستا تاثیرگذار می دانید؟	احساس امنیت بیمه شدگان	

مأخذ: یافته های تحقیق

منظر مالی

- پرداخت به موقع حق بیمه

حق بیمه پرداختی از سوی بیمه شدگان، بر مبنای قراردادی است که مابین صندوق بیمه

اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر به نمایندگی از کارگزار با فرد بیمه شده منعقد می

شود و می بایست در موعد مقرر نسبت به پرداخت سهم تعیین شده اقدام گردد. بررسی ها

نشان می دهد که پرداخت حق بیمه در بخش جره و بالاده شهرستان کازرون به دلایل مختلف از جمله فراموشی و وضع نامناسب مالی افراد تحت پوشش، در موارد زیادی به موقع صورت نمی گیرد.

- پشتیبانی به موقع از بیمه شدگان

بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نوعی سرمایه گذاری از بعد اقتصادی و اجتماعی برای دوران پیری، از کار افتادگی و فوت می باشد و مهم ترین هدف فرد از پرداخت حق بیمه، بهره مندی از چنین پشتوانه ای خواهد بود. یافته ها نشان می دهد که کارگزاری مورد بررسی، از بیمه شدگان پشتیبانی اطلاعاتی مناسبی داشته و در صورت صدور سریع تر احکام مستمری، بازنشستگی و فوت، این پشتیبانی بهبود خواهد یافت.

- دستمزد کارگزاری ها

در حال حاضر، صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، ۵ درصد حق بیمه ای که بیمه شده انتخاب می کند را به عنوان حق الزحمه کارگزاران در نظر می گیرد. همین امر موجب شده تا کارگزاری ها از انگیزه زیادی برای بازاریابی و ترویج بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر و جذب بیشتر افراد برخوردار نباشند. در واقع کارگزار از حق الزحمه دریافتی رضایت کامل نداشته و توقع دریافت حق الزحمه بیشتری دارد.

- سرمایه گذاری های صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر

صندوق بیمه اجتماعی در چهار زمینه اعم از سهام بورسی، سهام غیربورسی، املاک و مستغلات، سپرده های بانکی و اوراق با سود خاص سرمایه گذاری می کند.

جمع بندی و نتیجه گیری فصل پنجم

از مهم ترین اهداف شکل گیری صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر می توان به تلاش در راستای گسترش عدالت اجتماعی، کاهش فقر، محرومیت زدایی از نواحی روستایی، توسعه و آبادانی روستاها و ماندگاری جمعیت در نواحی روستایی از طریق ارتقاء سطح امنیت اجتماعی و اقتصادی اشاره نمود. در این فصل از گزارش، به بررسی نقش صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در ارتقاء کیفیت زندگی و ماندگاری جمعیت در سکونتگاه های روستایی شهرستان کازرون و به صورت موردی بخش جره و بالاده پرداخته شد. به همین منظور به روش کارت امتیازی متوازن و بر اساس ۴ منظر مالی، مشتریان، فرآیندهای داخلی و یادگیری و رشد، به ارزیابی عملکرد صندوق در محدوده مکانی یاد شده پرداخته شد. همچنین با استفاده از تکنیک تاپسیس، مهم ترین شاخص ها و اولویت های رضایتمندی از بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از دیدگاه ۲۲ نفر بیمه شده کارگزاری بخش جره و بالاده تعیین و شناسایی گردید. در این مطالعه از روش مصاحبه و ابزار پرسشنامه جهت گردآوری داده ها استفاده شد. یافته ها نشان داد که از منظر یادگیری و رشد، آموزش ضمن خدمت به کارگزاران وضعیت مطلوبی ندارد و بین کارگزاری ها جهت انتقال تجربیات و ایده ها، ارتباط محدودی وجود دارد. همچنین کارگزاران به دلیل عدم برخورداری از عوامل انگیزشی- تشویقی و ارتباط محدود با مراکز پژوهشی، برنامه های نوآورانه و خلاقیت لازم را ندارند. از منظر فرایندهای داخلی، کارگزاری ها با نمایندگان استانی تعامل دوسویه و موثری نداشته و علیرغم ارتباط کارگزاری با نهاد های مرتبط با امور روستایی و عشایری، همکاری قابل ملاحظه ای از سوی نهاد های مذکور در راستای گسترش حوزه نفوذ صندوق وجود ندارد. فعالیت های اطلاع رسانی و تبلیغات به صورت نصب بنر، توزیع بروشور و مصاحبه چهره به چهره می باشد که نیازمند توجه جدی تر در این زمینه است. صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر بایستی از طریق رفع موانع و ضوابط غیر منطبق، از جمله محدودیت سنی

عضویت در صندوق و ...، نسبت به گسترش حوزه نفوذ خود در مناطق روستایی اقدام نماید و در رابطه با فعالیت کارگزاری ها، اقدام به ادغام کارگزاری های منفعل و ایجاد کارگزاری های جدید با مکانیابی صحیح نماید. از منظر مالی، داده ها نشان می دهد که به دلیل فراموشی و غالباً ضعف بنیه مالی بیمه شدگان، حق بیمه در موعد مقرر پرداخت نمی شود که در این زمینه باید تمهیدات لازم را اتخاذ نمود. یکی از مهم ترین راهکارها در این رابطه، ایجاد انگیزه در بیمه شدگان از طریق پرداخت به موقع مستمری بازنشستگان و از کار افتادگان می باشد. صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از یک سو می تواند از طریق افزایش دستمزد کارگزاران یا حداقل تشویق فعالیت های خاص، به ایجاد انگیزه در میان آن ها اقدام نماید و از سوی دیگر با سرمایه گذاری در زمینه های مختلف از جمله کسب و کارهایی که دارای ریسک پایین و بازدهی مطلوب می باشند، از پایداری و ثبات مالی برخوردار شود. از منظر مشتریان، سهولت دسترسی به بیمه اجتماعی، توانمندسازی کارگزاران در راستای رسیدگی به امور بیمه شدگان و افزایش تبلیغات و اطلاع رسانی به مردم از مهم ترین اولویت ها هستند. اعتماد بیمه شدگان به صندوق، ارتقاء سطح امنیت بیمه شدگان و نقش بیمه اجتماعی در اشتغال جوامع روستایی و عشایری در اولویت های بعدی قرار دارند. در مجموع می توان گفت با ایجاد انگیزه و ارائه خدمات آموزشی به کارگزاران و همچنین افزایش سطح آگاهی و اطلاع رسانی در زمینه مزایای بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، می توان در راستای بهبود عملکرد صندوق و تحقق اهداف گوناگون آن گام برداشت.

نتیجه گیری

نظام حمایت اجتماعی، طیف وسیعی از خدمات و تسهیلات را در بر می گیرد که اهدافی همچون محرومیت زدایی، برقراری عدالت اجتماعی، رفاه عمومی و سیاست های فقرزدا را دنبال می کند. در چارچوب این نظام، تامین اجتماعی به عنوان سیستمی جامع، آحاد جامعه بویژه اقشار آسیب پذیر را در برابر حوادث طبیعی و تغییرات اقتصادی و اجتماعی مورد انتظار یا پیش بینی نشده حمایت می کند. امروزه حفاظت و حمایت اجتماعی بویژه در مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه در قالب بیمه های اجتماعی در حال گسترش هستند. بسیاری از کشورها دارای نوعی از سیستم بیمه اجتماعی مبتنی بر مشارکت می باشند، اما تعداد معدودی از آن ها از سیستم جامع تامین اجتماعی برخوردارند. یکی از مباحث اساسی در راه اندازی نظام تامین اجتماعی جامع مبتنی بر ارائه خدمات بیمه ای، تلاش برای هدفمند سازی سیاست های بیمه ای و کاهش فقر از طریق جامعیت نظام حمایتی، هدف قرار دادن اقشار بی بضاعت و نیازمند روستایی، متنوع نمودن خدمات پوشش بیمه ای و تحت پوشش قرار دادن طیف گسترده تری از طبقات اجتماعی- اقتصادی جامعه می باشد.

ساکنین مناطق روستایی و عشایری، به دلیل شرایط ویژه معیشتی، پایین بودن سطح درآمدی و آسیب پذیری فعالیت های اقتصادی آن ها، بیشتر از هر گروه اجتماعی دیگری، نیازمند بهره مندی از خدمات بیمه ای هستند. این خدمات بایستی به گونه ای باشد که امنیت اقتصادی و اجتماعی آن ها را تا حدودی تامین نماید. تحقق امنیت اجتماعی نیازمند مشارکت جمعی است که از طریق آگاهی بخشی و افزایش شناخت مردم از مزایای تحت پوشش قرار گرفتن بیمه اجتماعی محقق می شود. بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نیز با تمرکز بر نواحی روستایی و عشایری و کشاورزان و دارا بودن ساختار مشارکتی به دنبال تحقق امنیت اجتماعی و اقتصادی در نواحی روستایی، عشایری و شهرهای زیر بیست هزار نفر می باشد.

در گزارش حاضر، ویژگی های اجتماعی، ساختار اقتصادی، سطح عملکرد و ضریب نفوذ بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر و همچنین تاثیر صندوق بیمه اجتماعی بر ماندگاری و ثبات در نواحی روستایی شهرستان کازرون مورد ارزیابی قرار گرفت. بر اساس یافته ها، شهرستان کازرون در سال ۱۳۹۵ دارای ۲۸۹ آبادی دارای سکنه و ۴ شهر با جمعیت کمتر از بیست هزار نفر می باشد که ۱۴۲۲۴۵ نفر را در خود جای داده اند. علیرغم کاهش جمعیت روستایی شهرستان کازرون و داشتن رشد منفی ۶ درصدی طی سال های ۱۳۹۵-۱۳۶۵، هنوز ۴۴/۲ درصد جمعیت شهرستان کازرون در سکونتگاه های روستایی مستقر می باشند. این شهرستان با برخورداری از تعداد ۱۱۷۷۰۱ نفر جمعیت روستایی، ۸/۵ درصد جمعیت روستایی استان فارس را تشکیل می دهد و در این زمینه رتبه سوم را در مقایسه با سایر شهرستان های استان فارس دارا می باشد. بنابراین بخش قابل توجهی از جمعیت شهرستان کازرون روستایی بوده و از این نظر از توان و ظرفیت بالایی جهت توسعه تولیدات روستایی بویژه محصولات بخش کشاورزی برخوردار است. با توجه به جایگاه نخست استان به لحاظ بهره مندی از جمعیت عشایری در کشور، شهرستان کازرون ۷ درصد جمعیت عشایری استان فارس را در سال ۱۳۸۷ به خود اختصاص داده و از این نظر توانمندی قابل توجهی به لحاظ سرمایه اجتماعی و اقتصادی دارد. از مجموع ۱۴۲۲۴۵ نفر جمعیت ساکن در سکونتگاه های روستایی و شهرهای زیر بیست هزار نفر شهرستان، ۷۸۵۶۸ نفر (معادل ۵۵/۲ درصد)، در محدوده سنی ۱۸ تا ۵۰ سال قرار دارند. از این رو می توان گفت این شهرستان به لحاظ جمعیتی، قابلیت بالقوه ای برای گسترش ضریب نفوذ بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در سطح استان فارس دارد. از نظر اقتصادی، در سال ۱۳۹۵ نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان ۴۱ درصد و این میزان برای مناطق روستایی شهرستان ۴۱/۸ درصد بوده است. اما نرخ بیکاری در مناطق روستایی شهرستان کازرون از ۱۰/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۴/۱ درصد در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. این تغییرات نشان می دهد که اشتغال در شهرستان کازرون به عنوان یکی از مهم ترین مولفه های رشد اقتصادی، با چالش ها

و موانعی مواجه گردیده که در صورت تداوم، بر ثبات جامعه روستایی تاثیر گذاشته و مهاجرت های روستا- شهری را در پی خواهد داشت. یافته ها در رابطه با ترکیب اشتغال در فعالیت های بخش های سه گانه اقتصادی نشان داد که به ترتیب، بخش های خدمات، کشاورزی و صنعت بیشترین میزان اشتغال شهرستان را به خود اختصاص داده اند. بیشترین میزان اشتغال در سطح روستاهای شهرستان کازرون نیز با ۵۴/۲ درصد در سال ۱۳۹۰ به فعالیت های بخش کشاورزی تعلق دارد. از این رو می توان نتیجه گرفت نه تنها در سطح روستاهای شهرستان کازرون، بلکه در کل شهرستان، اشتغال در فعالیت های بخش کشاورزی، بخش قابل توجهی از ساختار اشتغال شهرستان را تشکیل می دهد. نکته قابل توجه اینکه علیرغم کاهش سهم جمعیت شاغل در بخش کشاورزی مناطق روستایی کشور و استان فارس، اما این نسبت در شهرستان کازرون افزایش یافته است. سطح قابل توجهی از اراضی زیر کشت کشور به استان فارس اختصاص داشته به طوری که در مقایسه با سایر استان های کشور در جایگاه پنجم قرار دارد و شهرستان کازرون نیز با سهم ۶/۷ درصدی از کل اراضی زیر کشت استان، جایگاه ششم را در بین سایر شهرستان های استان فارس داراست. شهرستان کازرون به لحاظ میزان تولید محصولات زراعی و باغی در سطح استان دارای رتبه چهارم می باشد. این شهرستان همچنین دارای سهم ۸/۴ درصدی از تعداد کل دام استان و سهم ۵/۳ درصدی از کل فرآورده های دام و طیور استان می باشد. در نتیجه می توان گفت، شهرستان کازرون به لحاظ تولیدات بخش کشاورزی (زراعی، باغی، دامی و ...) از توان و ظرفیت قابل توجهی برخوردار بوده که در صورت سرمایه گذاری و متنوع سازی اشتغال از طریق استقرار صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی، سطح تولیدات بخش کشاورزی ارتقاء خواهد یافت و توسعه و آبادانی را برای مناطق روستایی شهرستان کازرون به همراه خواهد داشت.

شهرستان کازرون با توجه به منابع و توان های محیطی از جمله منابع نفتی، قابلیت توسعه صنعتی و رونق اشتغال در فعالیت های بخش صنعت را نیز دارد. همچنین بهره مندی از جمعیت قابل توجه روستایی و عشایری، زمینه را برای توسعه اشتغال در فعالیت های صنایع دستی فراهم خواهد نمود. همچنین به دلیل بهره مندی از ذخائر معدنی، قابلیت تبدیل به یکی از قطب های تولید سنگ های تزئینی ساختمانی و صنایع پتروشیمی را خواهد داشت. این شهرستان به دلیل گستردگی و تنوع منابع طبیعی و تاریخی، دارای فرصت ها و توان های قابل توجهی برای توسعه فعالیت های بخش خدمات وابسته به گردشگری روستایی است. توسعه زیرساخت های مربوط به خدمات رفاهی، از جمله ایجاد اقامتگاه ها و گسترش زیرساخت های حمل و نقل جاده ای می تواند بر رونق اقتصادی و توسعه فعالیت های بخش گردشگری بیانجامد.

بررسی عملکرد صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون نشان داد که علاوه بر کمبود تعداد کارگزاری ها و توزیع نامتوازن جغرافیایی آن ها در سطح شهرستان، ضریب نفوذ بیمه اجتماعی در میان کشاورزان، روستاییان، ساکنین شهرهای زیر بیست هزار نفر و مناطق عشایری از سطح پایینی برخوردار می باشد. در کل شهرستان، تعداد ۱۱ کارگزاری وجود داشته که ۶ کارگزاری در بخش مرکزی و پنج بخش دیگر شهرستان کازرون هر کدام یک کارگزاری دارند. بنابراین کارگزاری ها بر اساس نظم سلسله مراتبی یا مرکز ثقل جمعیتی مکانیابی نشده اند. همین عامل می تواند به عنوان یکی از فاکتورهای موثر در محدود بودن پوشش بیمه ای صندوق بیمه اجتماعی در سطح شهرستان کازرون باشد، به طوری که از مجموع ۷۸۵۶۸ نفر جمعیت واقع در گروه سنی ۱۸ تا ۵۰ سال روستایی و شهرهای زیر بیست هزار نفر شهرستان، ۸۹۱۱ نفر بیمه شده اند و نسبت تعداد افراد بیمه شده شهرستان به جمعیت یاد شده، ۱۱/۳ درصد می باشد. نکته قابل توجه اینکه نرخ رشد بیمه شدگان جدید به صورت سالانه از ابتدای تاسیس صندوق تاکنون، ۲/۲

درصد بوده و از سال ۱۳۹۴ تا پایان سال ۱۳۹۷ این نرخ رشد منفی می باشد که در این زمینه باید به عواملی از جمله ضعف کارگزاری ها در اطلاع رسانی به ساکنین و عدم دسترسی آسان به مراکز کارگزاری اشاره نمود. یکی دیگر از نقاط ضعف بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در شهرستان کازرون، مربوط به گرایش کمتر افراد مجرد و همچنین گروه زنان به عضویت در بیمه اجتماعی است که از علل آن می توان به عدم برخورداری زنان از درآمد ماهانه و پایدار اشاره نمود. اما در مجموع می توان گفت پایین بودن ضریب نفوذ بیمه اجتماعی در میان اقشار یاد شده بویژه افراد مجرد، به عواملی همچون نداشتن بار تکفل معیشتی و به تبع آن، تعهد نداشتن به دیگران، برخورداری از سایر بیمه ها از جمله تامین اجتماعی، عدم آگاهی و شناخت کافی از مزایای بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر و نداشتن شغل و درآمد ثابت اشاره نمود.

از مهم ترین یافته های پژوهش حاضر می توان به پایین بودن سهم ساکنین شهرهای زیر بیست هزار نفر و مناطق عشایری شهرستان کازرون از کل تعداد بیمه شدگان شهرستان اشاره نمود. به طوری که از ۸۹۱۱ نفر بیمه شده شهرستان، ۵۴۹۹ نفر ساکن روستا بوده و مجموع سهم ساکنین شهرهای زیر بیست هزار نفر و مناطق عشایری از کل بیمه شدگان شهرستان تا پایان سال ۱۳۹۷، تعداد ۳۳۶ نفر بیمه شده می باشد. این در حالی است که تعداد چهار کارگزاری، در شهرهای زیر بیست هزار نفر شهرستان مستقر می باشند. همچنین با توجه به نسبت پایین بیمه شدگان زیر ۳۰ سال از کل بیمه شدگان شهرستان کازرون، بایستی اقدامات لازم در راستای افزایش ضریب نفوذ بیمه در میان این گروه از افراد اتخاذ شود. از نتایج مهم گزارش حاضر، می توان به تعداد اندک مستمری بگیران بیمه اجتماعی اشاره نمود که بخش قابل توجه آن ها، مستمری ناشی از فوت سرپرست خانوار دریافت می نمایند. این مسئله از دو عامل مهم ناشی می شود؛ نخست اینکه صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر نوپا بوده و یکی از شرایط بازنشستگی، داشتن سابقه

پرداخت حق بیمه به مدت ۱۵ سال می باشد. دوم اینکه تا قبل از مهر ماه سال ۱۳۹۶، محدودیت سنی سقف ۵۰ سال برای عضویت در صندوق اعمال نشده بود، بنابراین افرادی که در سنین بالاتر قرار داشتند تحت پوشش بیمه اجتماعی قرار گرفته و با رسیدن به سن ۶۵ سالگی و ۱۵ سال سابقه بیمه بازنشسته شده اند.

در بررسی نقش صندوق بیمه اجتماعی در توسعه اجتماعی، زمینه سازی پیشرفت اقتصادی و ماندگاری جمعیت در نواحی روستایی و عشایری، به طور موردی بخش جره و بالاده در شهرستان کازرون انتخاب و با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه از طریق کارت امتیازی متوازن، تحلیل و بررسی صورت گرفت که بر اساس یافته ها، اگر چه بیمه شدگان از کارگزاری بخش جره و بالاده رضایت داشتند اما به طور کلی نقش صندوق را در ارتقاء کیفیت زندگی، رفع نیازهای جامعه روستایی و کاهش مهاجرت ها، در سطح پایینی ارزیابی نموده اند. همچنین با توجه به ارتباط کارگزاری با بسیاری از نهاد های دولتی مرتبط با امور روستایی، همکاری چشم گیری از سوی نهادهای یاد شده جهت گسترش ضریب نفوذ بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر وجود ندارد. در این راستا لازم است تمهیداتی اندیشیده شود تا نهادهای موثر در مدیریت روستایی از ابعاد مختلف، با همکاری موثر خود با صندوق، اقدامات لازم را در راستای آگاهی بخشی به روستاییان و افزایش میزان اعتماد آن ها به بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر عملی نمایند.

پیشنهادات

با توجه به بررسی برخی ویژگی ها و شاخص های اجتماعی و اقتصادی شهرستان کازرون و ارزیابی عملکرد بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در این شهرستان و همچنین سنجش نقش بیمه اجتماعی در افزایش کیفیت زندگی بیمه شدگان، به ارائه راهکارها و پیشنهادهایی در راستای رفع موانع پیش رو و بهبود عملکرد صندوق در شهرستان کازرون پرداخته خواهد شد.

۱- ساماندهی کارگزاری ها؛ با توجه به عدم توازن و تعادل در پراکنش جغرافیایی کارگزاری ها در سطح شهرستان کازرون، پیشنهاد می شود ضمن افزایش تعداد کارگزاری ها و ادغام و تجمیع کارگزاری های غیر فعال، نسبت به تعیین محل قرارگیری کارگزاری ها با در نظر گرفتن معیار هایی از جمله مرکز ثقل جمعیتی و دسترسی آسان تر ساکنین به کارگزاری، اقدام گردد.

۲- افزایش میزان انگیزه و اشتیاق کاری کارگزاران؛ کارگزاران حلقه ارتباط مستقیم بین صندوق و جامعه هدف می باشند، لذا پیشنهاد می شود ضمن پرداخت حقوق دستمزد پایه و ماهیانه به کارگزاران، درصدی مشخص از حق بیمه افراد تحت پوشش به کارگزاران فعال و کارگزارانی که افراد در سنین پایین تر از ۳۰ سال را جذب می کنند، اختصاص داده شود.

۳- نظارت بر عملکرد کارگزاری ها و تقویت ارتباط با مدیریت استانی صندوق؛ به رسمیت شناختن کارگزاری ها، ارائه مشوق های گوناگون، برقراری ارتباط کارگزاری با نماینده استانی صندوق و برگزاری جلسات و نشست های هم اندیشی، موجب بهبود عملکرد و افزایش انگیزه فعالیت کارگزاران خواهد شد.

۴- ایجاد ارتباط دوسویه و موثر بین کارگزاری با سازمان های مرتبط با توسعه روستایی؛ با توجه به ارتباط پیوسته سازمان های مرتبط با امور روستایی با ساکنین و اعتماد نسبی مردم به آن ها، پیشنهاد می شود از یک سو ارتباط بین کارگزاری ها با نهاد های مذکور، گسترش یابد و از سوی دیگر ضمن بهره گیری از نقطه نظرات و پیشنهادات کارشناسان نهادهای مربوطه، اطلاع رسانی در رابطه با مزایای بهره مندی از بیمه اجتماعی از سوی این نهادها به مردم صورت گیرد و در این زمینه تعاملات دوسویه تقویت شود.

۵- ارائه آموزش های ضمن خدمت به کارگزاران؛ کارگزاری ها علاوه بر پشتیبانی مالی، جهت ارائه خدمت موثر و افزایش عملکرد خود، نیازمند بهره مندی از مهارت های تخصصی و

تکنیک های ارتباطی و شیوه های گوناگون تبلیغات و اطلاع رسانی می باشند که در این زمینه ستاد مرکزی صندوق و نمایندگان استانی، بایستی تدابیر لازم را اتخاذ نمایند.

۶- گسترش سطح تبلیغات و اطلاع رسانی؛ تبلیغات صحیح و فراگیر از عوامل مهم افزایش تعداد افراد تحت پوشش بیمه اجتماعی است. نحوه اطلاع رسانی و آگاهی بخشی به جامعه هدف در رابطه با مزایای بهره مندی از بیمه اجتماعی باید به گونه ای باشد که از یک سو اعتماد لازم در جامعه مخاطب ایجاد شود و از سوی دیگر، در نحوه اطلاع رسانی، به شیوه های نوین بویژه تبلیغات گسترده و نظام مند در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی توجه و تاکید شود. البته واضح است که رادیو و تلویزیون در اعتمادسازی و تبلیغات صندوق بسیار موثر هستند.

۷- ایجاد حس اعتماد در مردم؛ ساکنین روستاها، مناطق عشایری و شهرهای زیر بیست هزار نفر، جهت عضویت در بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، نیازمند داشتن سطح اعتماد کافی به صندوق می باشند. شخص کارگزار از مهم ترین عوامل موثر در نهادینگی، اجتماع پذیری و افزایش اعتماد مردم به بیمه اجتماعی می باشد. تحت پوشش قرار گرفتن شخص کارگزار، اعضای خانواده و خویشاوندان کارگزار در وهله اول، نقش موثری در افزایش اعتماد ساکنین به بیمه اجتماعی خواهد داشت.

۸- تقویت ارتباط کارگزار با ساکنین؛ ارتباط کارگزار با مردم به شیوه های گوناگون قابل انجام است، این ارتباط زمینه ساز فعالیت های تبلیغی صندوق و جلب مشارکت و اعتماد مردم به صندوق خواهد بود.

۹- هماهنگی با نهادهای مرتبط با صندوق؛ با توجه به اینکه پوشش بیمه ای می تواند طیف وسیعی از خدمات را در بر گیرد و اینکه روستاییان و عشایر نسبت به برخی خدمات از جمله بیمه درمان و بیمه محصولات کشاورزی تقاضای زیادی دارند، لذا پیشنهاد می شود دامنه

خدمات و تسهیلات صندوق بیمه اجتماعی به صورت هماهنگ و در تعامل با سازمان بیمه سلامت و صندوق بیمه محصولات کشاورزی به عنوان بیمه های مکمل و هم هدف در خدمات رسانی به کشاورزان، روستاییان و عشایر به مردم معرفی شوند و این کار نیازمند انعقاد تفاهم نامه های ویژه در سطح وزرای تعاون، کار و رفاه اجتماعی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جهاد کشاورزی می باشد.

۱۰- رفع موانع قانونی و محدود کننده؛ به عنوان مثال پرداخت حقوق و مستمری به بازماندگان بیمه شده های زن همانند مردان از جمله مواردی است که در صورت اجرا می تواند ضریب نفوذ و پوشش صندوق را در میان زنان جامعه هدف به شدت بالا ببرد.

۱۱- متناسب نمودن خدمات بیمه ای با نوع تقاضا و نیاز جامعه هدف؛ آنچه به طور عمده در افزایش تعداد افراد تحت پوشش بیمه اجتماعی موثر خواهد بود، تناسب نوع خدمات و مزایای صندوق با نیاز و خواست ساکنین نواحی روستایی، عشایری و شهرهای زیر بیست هزار نفر می باشد. لذا پیشنهاد می شود با توجه به اهداف و چشم انداز صندوق، مبنی بر ارتقاء امنیت اجتماعی و محرومیت زدایی از مناطق روستایی، شرایط عضویت و خدمات بیمه ای، متناسب با میزان درآمد و نوع تقاضای روستاییان باشد. به عنوان مثال، تقسیط حق بیمه اشخاص تا ۱۲ قسط در سال.

۱۲- تقویت ارتباط بین کارگزاری ها؛ کارگزاری ها به دلیل ارتباط مستقیم با مردم و اطلاع دقیق از نوع خدمات مورد نیاز و احتیاجات جامعه هدف، همچنین با انگیزه پیشرفت و ارتقاء جایگاه شغلی خود، قادر خواهند بود تجارب موفق و ارزنده خود را از طریق ارتباط با سایر کارگزاری ها در میان گذاشته و موجب طرح ایده های جدید در راستای افزایش بهره وری بیمه اجتماعی در منطقه حوزه نفوذ خود شوند.

۱۳- عمل به تعهدات و پرداخت به موقع مستمری بازنشستگی؛ یکی از راهکارهای جلب اعتماد مردم و گرایش آن‌ها به عضویت در بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، پرداخت مستمری بازنشستگان در موعد مقرر می‌باشد، بنابراین لازم است در این زمینه برنامه ریزی و اقدام کافی صورت پذیرد. با حذف بروکراسی اضافی و تسریع در روند عملیاتی شدن تعهدات صندوق می‌توان رضایتمندی جامعه هدف را تا حد زیادی محقق نمود.

